

Internettbruk i Kongsberg kommune

Hovedoppgave i administrasjon og
organisasjonsvitenskap

Levert 20/6 2003 av: Eirik Aarre

Innholdsfortegnelse

Forord	Side 3
Tabell og figuroversikt	Side 4
Del 1 Bakgrunn for undersøkelsen og hypotesedannelse	Side 6
1.1 Innledning	Side 6
1.2 Problemstilling	Side 6
2 Bakgrunnsinformasjon og statistikk	Side 6
2.1 Bakgrunnsinformasjon	Side 7
2.2 Hvorfor har jeg valgt Kongsberg kommune som mitt case?	Side 10
2.3 Statistikk	Side 12
2.4 Norsk valgdeltakelse	Side 23
2.5 Om Internett og norske kommuner	Side 26
2.6 Andre lokale Internettforsøk	Side 28
3 Metode	Side 31
3.1 Statistikk:	Side 31
3.2 Debatt på Kongsbergweben :	Side 31
3.3 Intervjuer	Side 31
4 Teori	Side 32
4.1 Demokratibegrepet	Side 33
4.2 To former for deltakelse	Side 34
4.3 Kjennetegn ved virtuelle samfunn (Cyber-communities)	Side 35
4.4 Beslutningsprosessen	Side 40
4.5 Politikere i ulike roller	Side 43
4.6 Modellsterke og modellsvake aktører	Side 46
4.7 Begrunnelse for valg av teori:	Side 48

5 Hypoteser og operasjonalisering	Side 50
5.1 Hypoteser:	Side 50
5.2 Operasjonalisering	Side 50
5.3 Begrunnelse for operasjonaliseringene	Side 51
Del 2 Undersøkelse i Kongsberg kommune - resultater og funn	Side 54
6. Statistikk, debatt på Kongsbergweben og intervjuer	Side 55
6.1 Statistikk	Side 55
6.2 Debatt på Kongsbergweben	Side 68
6.3 Intervjuer av administrativt ansatte og politikere i Kongsberg kommune	Side 72
Del 3 Diskusjoner og konklusjoner	Side 90
7. Diskusjon	Side 90
7.1 Diskusjon omkring første hypotese	Side 90
7.2 Diskusjon omkring andre hypotese	Side 96
7.3 Diskusjon omkring tredje hypotese	Side 103
7.4 Funnt av interesse som ikke er direkte relatert til hypotesene	Side 109
8 Konklusjoner	Side 114
8.1 Avsluttende kommentarer - hvordan få et fungerende nettdemokrati?	Side 116
9 Kilder	Side 119
10 Vedlegg	Side 121
Spørsmål stilt i første intervjurunde	Side 121
Spørsmål stilt i andre intervjurunde	Side 123
Eksempel på nettdebatt	Side 125

Forord

Valgdeltakelsen og antall medlemmer av politiske partier er fallende. Denne oppgaven handler om Kongsberg kommune og forsøkene der med å tilrettelegge for økt bruk av Internett i forhold til innbyggerne. Kommunen har laget et nettsted - også kalt Kongsbergweben, som er en portal utad. Nettstedet inneholder informasjon om ulike ting i Kongsberg kommune, nyheter, åpningstider, turistinformasjon og presentasjon av mange ulike aktiviteter i kommunen. På Kongsbergweben har en også muligheten til å laste ned kommunale sakspapirer og det er også tilrettelagt for debatt om ulike tema, blant annet lokalpolitikk.

Jeg har i hovedsak brukt tre datasett. Jeg har laget statistikk fra Kongsberg kommune (på bakgrunn av data fra Opinion) (kapittel 6.1), jeg har analysert nettdebattene på Kongsbergweben (kapittel 6.2) og så har jeg intervjuet politikere og administrativt ansatte i Kongsberg kommune (kapittel 6.3).

Mine tre ulike hypoteser er (se også kapittel 5):

1. Vi får økt politisk deltakelse i nettdemokratiet.
2. Vi får en økt deltakelse i nettdemokratiet over en tradisjonell akse der ressurser og modell i forhold til politikk er viktig.
3. Vi får en økt deltakelse i nettdemokratiet over en ny akse der ressurser og modell i forhold til teknologi er viktig.

Ved hjelp av et teoretisk rammeverk (se kapittel 4) har jeg analysert mine funn og kommet med mine konklusjoner i kapittel 8. Kapittel 8 kan også leses som en oppsummering av oppgaven.

Datamateriale er samlet inn i hovedsak høsten 1999 og våren 2000. Skrivearbeidet har tatt mye lengre tid enn ventet. Det er hovedsakelig to grunner til dette. Jeg jobbet mye med en annen hypotese (den jeg startet med) og dels av personlige årsaker jeg ikke skal plage leseren med. Uansett mange feilskjær underveis og mange slitsomme timer med skriving, håper jeg at resultatet har blitt lesbart. Jeg har i alle fall lært mye, både faglig, om temaet i oppgaven og sist men ikke minst, så har jeg lært mye om meg selv.

Til slutt en takk til alle som har hjulpet meg med å få ferdig oppgaven, ingen nevnt, ingen glemt.

Tabell og figuroversikt

Tabell 2.1	Nøkkeltall for Kongsberg kommune	Side 11
Tabell 2.2	Antall Internettbrukere globalt	Side 14
Tabell 2.3	Tilgang og bruk av Internett 1997-1999	Side 15
Tabell 2.4	Tilgang på Internett i Norge	Side 16
Tabell 2.5	Bruk av Internett	Side 17
Tabell 2.6	Internett i Norge, brukshyppighet blant personer med tilgang.	Side 18
Tabell 2.7	Internett-tilgang i Norge - lokalisering	Side 19
Tabell 2.8	Bruk av Internett siste 30 dager fordelt på utdanning	Side 20
Tabell 2.9	Internett tilgang - kjønnsforskjeller	Side 21
Tabell 2.10	Bruk av Internett siste 30 dager - fordelt på alder	Side 22
Tabell 2.11	Kommunestyre og fylkestingsvalgene 1922-1999. Valgdeltakelse	Side 25
Tabell 2.12	Valgdeltakelse 1987-1999 for prosjektets deltakere	Side 25
Figur 4.1	Beslutningsprosessen	Side 40
Tabell 6.1	Tre datasett	Side 54
Tabell 6.2	Kongsberg kommune: Utdanning utover grunnskole i forhold til tilgang på Internett	Side 56
Tabell 6.3	Kongsberg kommune: Utdanning utover grunnskole i forhold til besøk på Kongsbergweben	Side 57
Tabell 6.4	Kongsberg kommune: Utdanning utover grunnskole i forhold til diskutert politikk på Internett	Side 58
Tabell 6.5	Kongsberg kommune: Tilgang på Internett i forhold til kjønn	Side 59
Tabell 6.6	Kongsberg kommune: Besøkt Kongsbergweben i forhold til kjønn	Side 60
Tabell 6.7	Kongsberg kommune: Diskutert politikk på Internett i forhold til kjønn	Side 61
Tabell 6.8	Kongsberg kommune: Tilgang til Internett i forhold til aldersgrupper	Side 62
Tabell 6.9	Kongsberg kommune: Besøkt Kongsbergweben i forhold til aldersgrupper	Side 63

Tabell 6.10	Kongsberg kommune: Diskutert politikk på Internett i forhold til aldersgrupper	Side 64
Tabell 6.11	Kongsberg kommune: Politisk aktiv i forhold til tilgang på Internett	Side 65
Tabell 6.12	Kongsberg kommune: Offentlig eller privat ansatt i forhold til tilgang på Internett	Side 66
Tabell 6.13	Kongsberg kommune: Diskusjonen på Kongsbergweben	Side 69
Tabell 8.1	Taperen og vinneren i nettdemokratiet	Side 116

Del 1 Bakgrunn for undersøkelsen og hypotesedannelse.

1 Innledning og problemstilling

1.1 Innledning:

Denne oppgaven vil handle om hvordan Kongsberg kommune som en av flere forsøkskommuner, har tatt i bruk Internett for blant annet å forsøke å øke det politiske engasjementet blant innbyggerne i kommunen. Internettdiskusjonen på Kongsbergweben (Internettsidene til Kongsberg kommune) og e-post direkte til politikere er noen av flere ting jeg kommer til å ta opp, for å se om dette har påvirket den politiske deltakelsen. Jeg vil blant annet se på hvem som deltar i nettdebatter, hvem som bruker Internett og hvordan Internett brukes. Er det skjevheter i bruken av Internett i forhold til andre medier som for eksempel avisinnlegg eller demonstrasjonstog? Hva skjer nå den anarkistiske strukturen på Internett møter det formaliserte systemet i kommunen og det politiske systemet? Dette er spørsmål som jeg vil forsøke å belyse i oppgaven.

1.2 Problemstilling:

Deltakelsen i lokaldemokratiet er synkende. Det har vist seg ved at antallet som stemmer ved kommunevalg og personer som er medlemmer av partier, er stadig synkende (se tabell 2.11 og 2.12). Dagens valgdeltakelse er lavere enn på lenge, og vi må tilbake til tiden før andre verdenskrig for å finne tilsvarende valgdeltakelse. Denne tendensen bekymrer mange, blant dem er Kommunenes Sentralforbund (KS). Internett kan være med på å sikre representativiteten og øke interessen for politikk, og derfor er det satt i gang et prosjekt med nettdemokrati blant annet i Kongsberg kommune. I "prosjektplan Kongsberg/Numedal - februar 1999" heter det: "Kongsberg kommune deltar i FOU-programmet **"Demokrati, deltakelse og styring"** i regi av Kommunenes Sentralforbund (KS) og i samarbeid med Universitetet i Bergen (UiB). Deltakelsen gjelder delområdet "Demokratiutvikling i IT-samfunnet". Prosjektet må også ses i sammenheng med KS' **"Aksjon forny lokaldemokratiet"**. (Kongsberg kommunes nettsider)

Om dette prosjektet vil være med på å øke interessen for politikk er uvisst da dette er et forsøksprosjekt, men det er vel det man håper på. Det finnes en del forsøk utenlands, som i varierende grad har aktivisert innbyggerne (se kapittel 2.6 Andre lokale Internettforsøk). I Norge er dette relativt nytt, så det er vanskelig å høste erfaringer av andre tilsvarende prosjekt.

I min hovedoppgave har jeg sett nærmere på om det er mulig å bruke Internett i politisk sammenheng og om dette kan være ett virkemiddel for å snu utviklingen med stadig lavere valgdeltakelse. Jeg har derfor sett nærmere på hvem som bruker Internett, hvor ofte de bruker nettet. Jeg har også sett mer detaljert på dette ved å se på brukerne og se dette i forhold til alder, kjønn og utdanning, både nasjonalt og i Kongsberg kommune. Jeg har sett på nettdebatten på Kongsbergweben (Internettsidene til Kongsberg kommune) og jeg har intervjuet politikere og administrativt ansatte i kommunen.

Jeg har fremsatt tre ulike hypoteser (se kapittel 5.1 Hypoteser). Først ønsker jeg å se om det er en økt deltakelse i nettdemokratiet, om vi her har andre deltakere enn i de tradisjonelle demokratiske kanalene. Blir Internett, når det blir brukt i lokalpolitikken, preget av ressurssterke personer? En kan tenke seg to grupper som vil kunne skille seg ut, de politisk interesserte, og de teknologisk interesserte. Jeg ønsker derfor å se på om deltakerne i nettdemokratiet er personer med politisk og teknologisk innsikt over gjennomsnittsbefolkningen. I kapittel 5.2 Operasjonalisering, viser jeg hvordan jeg vil måle dette.

2 Bakgrunnsinformasjon og statistikk

2.1 Bakgrunnsinformasjon

Det er viktig at et bredt lag er med å bestemme samfunnsutviklingen og det er viktig å sikre politikerrekrutteringen. Samtidig er det et også sentralt i demokratiet, at flest mulig er med å bestemme og dermed sikre representativitet.

Hvis man sammenlikner med andre land, (se kapittel 2.6 Andre lokale Internettforsøk) er det her ulike erfaringer med å bruke nettet som en politisk arena. Det kan være fruktbart å se på andre erfaringer, men man må samtidig være klar over de ulike forutsetninger som må være

oppfylt i hvert enkelt tilfelle. Høyere valgdeltakelse og mer interesse for politikk, spesielt på lokalplan er det man ønsker å oppnå. Forsøk fra utlandet har vist at dette er mulig, selv om bildet er noe blandet. Politisk debatt på Internett er en ny arena og en ny form å diskutere politikk på i Norge, slik at forsøksprosjektet i Kongsberg kommune må kanskje prøve og feile litt. Det kan nok finnes en oppskrift på hvordan lage en god nettside for et lokalsamfunn, men hvordan nettsidene skal føre økt politisk engasjement bli kanskje litt mer komplisert. Det er mange forhold som kan spille inn: Teknisk løsning, økonomi, interesse og initiativ både fra politikere og administrativt ansatte, lokale forhold samt evnen til å kommunisere med innbyggerne, er noen av de mange forhold som kan spille inn.

Om prosjektet:

Denne oppgaven er skrevet som en del av et større prosjekt. Prosjektet er iverksatt av Kommunenes Sentralforbund (KS) i samarbeid med Institutt for Informasjonsvitenskap og Institutt for Administrasjon og Organisasjonsvitenskap ved Universitetet i Bergen. Jeg vil i korte trekk si litt mer om prosjektet.

Det er fire ulike forsøkskommuner med i prosjektet:

Jevnaker (distriktskommune), Kongsberg (bykommune), Troms fylkeskommune, og Uranienborg Majorstuen bydel i Oslo. Disse er blant annet valgt for å få en viss spredning i kommunetyper. Kommunene har valgt ulike innfallsvinkler. Jeg vil kort skissere de konkrete tiltak disse kommunene har gjennomført for å engasjere innbyggerne politisk. Jeg vil også si litt om hvordan en har organisert sitt Internettopplegg .

Jevnaker kommune:

Jevnaker kommune er på 225 kvadratkilometer, ligger i Oppland fylke og har 5901 innbyggere (Aschehoug og Gyldendals Store norske leksikon, 1997). Kommunen er en distriktskommune en times bilkjøring fra Oslo. Kommunen har tidligere hatt forsøk med kabel-tv med overføring av kommunestyremøter. Nettsidene ble opprettet i 1998. Disse har ikke direkte aksess til kommunens saksarkiv, men enkeltsaker tilrettelegges og viktige dokument blir vedlagt. Nettsidene preges av å støtte den alminnelige politiske prosess, med presentasjon av politiske partier og relevant informasjon om det forestående valget. En automatisk «meningsmåling» der man kan stemme over ukens tema er på åpningssiden til kommunen. (Jevnaker kommunes Internettssider)

Uranienborg Majorstuen bydel:

Uranienborg Majorstuen er en bydel i Oslo, i indre by vest og er på 2,2 kvadratkilometer og har 23100 innbyggere (1998) (Aschehoug og Gyldendals Store norske leksikon, 1998).

Nettsidene ble opprettet i 1996 og er opprettet i samarbeid med den lokale filial av Deichmanske bibliotek, som har offentlig tilgjengelige pc-er. Innholdet er stort sett lokale saker om bydelen og presentasjon av lokale politikere. Besøkstallet på sidene er høyt, men det er kun sporadisk debatt på nettsidene. Generelt er det en lokal profil på sidene der ulike grupperinger presenterer seg, eksempelvis ungdomsarbeid, eldregruppe, kultur etc. er integrert i stoffet om politikk og debatt. «Vi tror at bruk av IT kan øke befolkningens deltagelse i nærmiljøet, gi bedre og lettere tilgjengelig informasjon, lette kontakten med politikerne og gi økt aktivitet i lokalsamfunnet.» (Uranienborg Majorstuen bydels Internetsider)

Kongsberg kommune:

Kongsberg kommune er på 793 kvadratkilometer, ligger i Buskerud fylke og har 21704 innbyggere (1996). (Aschehoug og Gyldendals Store norske leksikon, 1997). Kommunen har integrert det politiske liv inn i sin Internettløsning. En god del av kommunen er representert på nettet, blant annet er næringsliv, turisme, foreninger/lag osv representert. Det politiske liv er bare en av mange ulike deltakere på Kongsbergweben. På kommunens nettsider legges det også ut møtereferat fra kommunestyret og ulike utvalg samt andre interne kommunale papirer. Dermed vil innbyggerne kunne få et innblikk i kommunen politiske liv. Dessuten har man anledning til å sende e-post direkte til partigruppene og politikere. Det har foregått en del debatt på sidene, debattene er organisert i ulike temaer, noen generelle, noen saksorienterte og noen om politikk. Kommunes strategi muliggjør en integrasjon der hele kommunen presenteres på nettet. Kommunen ved politikere og administrasjonen, er en av flere aktører. (Kongsberg kommunes Internetsider)

Troms fylkeskommune:

Troms fylkeskommune er på 25985 kvadratkilometer, er Norges nest nordligste fylke og har 150288 innbyggere. (1998) (Aschehoug og Gyldendals Store norske leksikon, 1998).

Internetsatsningen her er skilt ut som eget prosjekt som ledes av fylkesbiblioteket. Man forsøker å etablere dialog mellom fylkeskommunen og befolkningen ved hjelp av Internett, gjort tilgjengelig fra de lokale folkebibliotekene i tre utvalgte kommuner i Troms - Berg, Skjervøy og Kvæfjord. Internetsidene ble laget i 1998. Prosjektet har fått med seg noen

frivillige politikere som deltar i debatten. Debatten preges av å være seriøs og uten sensur. Man har målet tatt opp kontroversielle saker (bl a skolenedlegging) og oppsøkt berørte grupper, hatt folkemøter og fortsatt debatten på nettet. Til forskjell fra de andre kommunene har man i Troms fått til en livlig og saklig debatt. På den annen side er ikke nettdebatten formelt integrert i vedtaksprosessene i fylkeskommunen. Men som et bevis på at debatt på nettet kan ha påvirkning, valgte man å gå tilbake på vedtaket om å nedlegge den ovennevnte skolen. I den senere tid kan denne omgjøringen synes som et engangstilfelle da det har vært relativt lite debatt i den senere tid. (Troms fylkeskommunes Internettsider)

Ulike utgangspunkt:

Som vi ser har de fire kommunene ulike utgangspunkt. Forskjellene kan illustreres med følgende eksempel: I alle kommunene er det diskusjonsarenaer eller muligheter for å sende e-post til partier eller enkeltpolitikere. Hvordan politikerne deltar, er derimot veldig forskjellig. I Kongsberg kommune foregår det debatter om ulike tema, men der deltar politikerne lite i debatten. Troms fylkeskommune har en annen tilnærming. Der har man tatt opp tema på folkemøter og fortsatt debatten på nettet. Politikere og innbyggerne er med i debatten. Direkte e-post til diskusjonsgruppen og til politikerne er mulig.

I Troms fylkeskommune blir Internett en realitet man må forholde seg til i det politisk liv, politikerne får direkte tilgang til folkemeningen og kan bli utfordret gjennom e-post og meninger på nettdebatten. I Kongsberg kommune lever internettdebatten på siden av det vanlige politiske liv der det kun er spesielt interesserte politikere som uttrykker sin mening. En debatt får på mange måter sitt innhold avhengig av hvilke aktører som er med. Dette har i sin tur noe å si for hvordan, og hvor stor vekt nettdebatten vil bli tillagt ved en politisk avgjørelse. Debattens saklighetsnivå kan også være forskjellig avhengig av om politikerne engasjerer seg eller ikke.

2.2 Hvorfor har jeg valgt Kongsberg kommune som mitt case?

Kongsberg er en relativt liten og oversiktlig by. Det er en egen lokalavis, Lågendalsposten som kommer ut fem ganger i uken og har et opplag på 10683 (1996) (Aschehoug og Gyldendals Store norske leksikon, 1997). De relativt oversiktlige forholdene kan gjøre mitt arbeid lettere på ulike måter. Det vil kunne bli enklere å sette seg inn i de lokale forholdene, lettere å komme

i kontakt med politikere, administrasjonen og andre interessante personer i forhold til min oppgave. Dessuten har Kongsberg en plassering som gjør at det er enkelt å komme til og fra, da reiseavstanden fra undertegnede bolig er kort. For mitt vedkommende har ikke dette vært helt ubetydelig.

Kongsberg kommune kalles av mange for teknologibyen i Norge. De har en industri med høyteknologi (bl a Kongsberg Gruppen, Kongsberg Offshore og Norsk Jetmotor) og en velutdannet befolkning (særlig ingeniører). “Kongsberg er «småbyen med den store industrikompetansen» - Norges teknologiby i elitedivisjonen”, heter det på Kongsberg kommunes nettsider. Forholdene burde med andre ord ligge til rette for at politisk debatt på Internett kan fungere. Det er relativt store materielle ressurser og ressurssterke innbyggere. Dette kan underbygges ved hjelp av følgende tall som jeg har hentet fra Statistisk sentralbyrås nettsider.

Tabell 2.1 Nøkkeltall for Kongsberg kommune

Kongsberg kommune	Landsgjennomsnitt	Menn Kongsberg kommune	Menn landsgjennomsnitt	Kvinner Kongsberg kommune	Kvinner landsgjennomsnitt
-------------------	-------------------	------------------------	------------------------	---------------------------	---------------------------

Andel av befolkningen 16 år og eldre med høyere utdanning Pst. 2000

26,1%	21,3%	29,8%	21,3%	22,5%	21,3%
-------	-------	-------	-------	-------	-------

Bruttoinntekt pr. innbygger over 17 år 2000

249 113	237 284	321 603	300 662	177 910	176 310
---------	---------	---------	---------	---------	---------

Registrerte arbeidsledige 16-24 år som andel av arbeidsstyrken. Pst. des 2001

2,5	3,8	3,6	4,7	1,4	2,9
-----	-----	-----	-----	-----	-----

Registrerte arbeidsledige 25-66 år som andel av arbeidsstyrken. Pst. des 2001

1,6	2,6	1,8	2,8	1,3	2,5
-----	-----	-----	-----	-----	-----

Uførepensjonister 16-66 år pr. 1 000 innbyggere 2000

75	96
----	----

Ut fra disse tallene kommer Kongsberg kommune bedre ut enn landsgjennomsnittet på alle tallene i denne oversikten. Oversikten viser en del sentrale områder og underbygger det moment at Kongsberg kommune er en kommune med en ressurssterk befolkning.

Politiske partier på nett:

De fleste politiske partier i Norge er i dag på nettet med egne hjemmesider, dette gjelder også for Kongsberg kommune der alle større partier er representert med sin hjemmeside via Kongsbergweben. I hvilken grad en kan kontakte partiene og enkeltpolitikere direkte, varierer en del. Noen av partiene har egne debattsider internt som er ment for partiets medlemmer, mens andre sender ut informasjon fra sentralt hold, og noen har ikke debattmuligheter i det hele tatt. Det er ulike kombinasjoner som er mulig og en ser en kontinuerlig utvikling av hvordan en bruker Internett som arbeidsredskap. Samtidig er dette, som mye annet et ressurs spørsmål, men de største politiske partiene er representert på Kongsbergweben. OECD oppsummerer forholdene i Norge slik: "Most political parties have their own home pages where they present their political proposals and programmes, and the Internet address of the party. This opens possibilities for citizens to submit their views to political parties electronically. Although not many parties host their own discussion groups on the Net, the experience with Norwegian parties shows that even though the main function of the Internet is broadcasting, there are initiatives to use the Net for dialogue." (OECD 1998).

2.3 Statistikk

Bruk av Internett i Kongsberg kommune, Norge og internasjonalt:

Gutenbergs boktrykkerkunst ble viktig for overgangen til vestlig demokrati, ved at den blant annet gjorde slutt på kirkens monopol på informasjon. Slik kan også moderne informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) ha potensiale som en demokratiserende faktor. IKT og Internett er kommet inn i samfunnet som et medium og er blitt dagligdags for mange. Man har derfor muligheter til å hente informasjon uavhengig av tid og sted, men også muligheter til å påvirke ved å sende e-post, også til politikere.

Økt kommunikasjon:

Det er mange ulike kommunikasjonsformer som allerede er vel etablert i samfunnet i dag, eksempelvis radio, aviser og telefon. Internett er i så måte en nykommer, men som på kort tid er blitt tatt i bruk av en stor del av befolkningen (se tabeller senere i dette kapittelet).

"Governments increasingly use group faxes and e-mail to get material to the press (Canada, Norway, the USA). This allows the transfer of more information faster. The Norwegian

experience suggests that the new ways of communicating add to the traditional modes of personal contact, telephone, etc. The result is an increased volume of information and communication. The down-side is less personal contact, less opportunity to ask and answer clarifying questions, and the loss of information transferred through “body language”. The government, however, still controls the selection of what to send and the ability to engineer the “spin”. (OECD 1998). OECD konstaterer at økt kommunikasjon et faktum, det er både fordeler og ulemper med det, men politikerne kontrollerer fremdeles hva og hvordan de vil ta opp saker. Internett kan her være med på å sette politisk dagsorden, men også å være premissleverandør og å styre den politiske debatten. Her er det politikerne og administrasjonen som blir sett på som de ressurssterke, som påvirker ressursvake, i dette tilfelle befolkningen generelt. Jeg vil komme nærmere tilbake til dette i kapittel 4.6 Modellsterke (ressurssterke) og modellsvake (ressursvake) aktører.

Statistikkene mine viser at det er en kraftig vekst i antall personer som har nettilknytning. Denne kanalen kan dermed få betydning for demokratiet og de politiske styresetts måter å fungere på. Som det er blitt sagt i Öppna system: «För 200 år sedan myntade den franska revolutionen de demokratiska slagorden Frihet, Jämlikhet och Broderskap. Så som samhället nu har utvecklats, anar man en IT-revolution där broderskapet utgörs av de som har kunskap, intresse och resurser att utnyttja IT.» (Öppna system 2:1996) Dette er momenter jeg vil ta opp gjennom hypotese to og tre, og videre i oppgaven (se kapittel 5.1 Hypoteser). Öppna system er en publikasjon som jevnlig utvis av Statskontoret i Sverige som : “är stabsorgan till regeringen och Regeringskansliet. Vår uppgift är att utreda och utvärdera på regeringens uppdrag samt att förnya statsförvaltningen med hjälp av IT” (Statskontorets hjemmesider)

Sitatet fra Öppna system underbygger at kunnskap er makt, men ikke bare det. Det er også en dimensjon som går på innsikt og ressurser. Dette kan vises blant annet med statistikken på bruk av Internett sammenliknet med utdannelse. (se tabell 2.8 for Norge, og Tabell 6.2, 6.3 og 6.4 for Kongsberg kommune)

Internettbefolkningen i verden:

Som man kan lese av tabell 2.2 nedenfor, har det vært en kraftig vekst i antall Internettbrukere i verden. Tall fra FN viser at fra å være et medium for de få spesielt interesserte, har Internett

blitt et massemedium med over en halv milliard brukere. Dette har tatt temmelig kort tid. Men som vi også ser er Internett et marginalt fenomen hvis man setter tallene opp mot de drøyt seks milliarder mennesker som lever i verden. Internett har stort sett utbredelse i de rike delene av verden, noe som kanskje viser at Internett ikke er så demokratisk og allment tilgjengelig som entusiastene hevder. Internett krever et minimum av investeringer i infrastruktur, som strøm og telenett, samt Pc-utstyr og programvare. I Norge ligger det godt til rette for å bruke Internett, mens andre land kanskje heller prioriterer å rydde miner etter borgerkriger, eller å lage irrigasjonsanlegg til jordbruket for å sikre stabil matforsyning. I en slik sammenheng kan Internett oppfattes som luksus.

Tabell 2.2 Antall Internettbrukere globalt (tall i mill)

Country/Year	1991	1992	1993	1994	1995
World	4,305	6,881	9,903	20,408	39,299
Developed regions	4,233	6,603	9,311	19,194	36,777
Developing regions	0,072	0,279	0,592	1,214	2,521

Country/Year	1996	1997	1998	1999	2000	2001
World	73,269	115,844	180,973	269,926	384,971	550,000
Developed regions	67,678	104,015	156,113	215,991	287,530	364,409
Developing regions	5,591	11,829	24,860	53,935	97,441	137,232

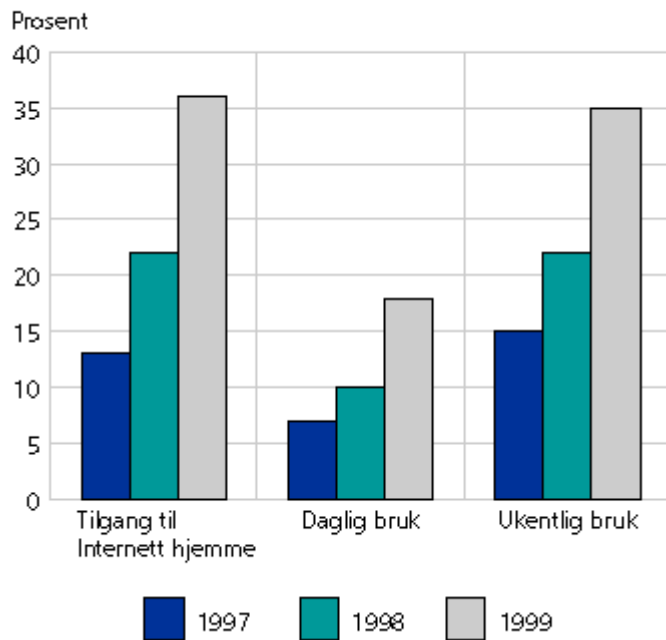
Kilde: United Nations Statistics Division

Statistikk fra Norge:

På de neste sidene vil jeg presentere tall og grafer hentet fra Statistisk sentralbyrå og Norsk Gallup. Fra Norsk Gallup har jeg hentet informasjon særlig fra Gallup InterTrack som er: "Norges første og største kontinuerlige Internett tracking-undersøkelse med totalt 30.000 telefonintervju i løpet av ett år. Hver eneste dag gjennom hele året intervjuer Gallup ca 100 personer om tilgang til, og bruk av, Internett." (Norsk Gallups nettsider) Jeg vil vise antall personer med nettilknytning, samt tall som viser dette i forhold til alder, utdanning og kjønn. Samme fremgangsmåte har jeg brukt når jeg har sett på Kongsberg kommune i kapittel 6.1 Statistikk.

Tabell 2.3 Tilgang og bruk av Internett 1997-1999

Tilgang til og bruk av Internett. 1997-1999. Prosent

Frigitt 12. april 2000 © Statistisk sentralbyrå

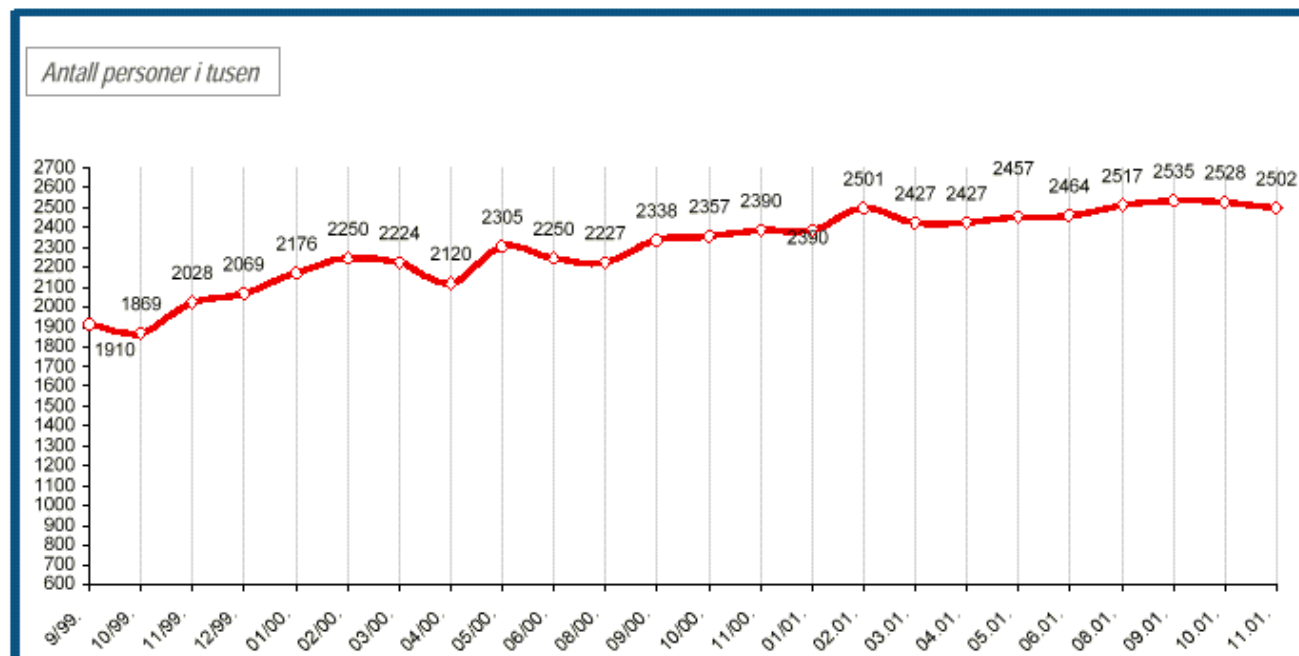
Tilgang og bruk av Internett 1997-1999 i Norge:

Denne statistikken er hentet fra Statistisk sentralbyrå sin hjemmeside og viser den økende bruken av Internett. Tilgangen hjemme og antall brukere som er på nettet ukentlig eller daglig øker. Tabell 2.4 supplerer statistikken fra SSB med nyere tall, hentet fra Itertracks målinger, som er hentet fra Norsk Gallups hjemmesider.

Tabell 2.4 Tilgang på Internett i Norge

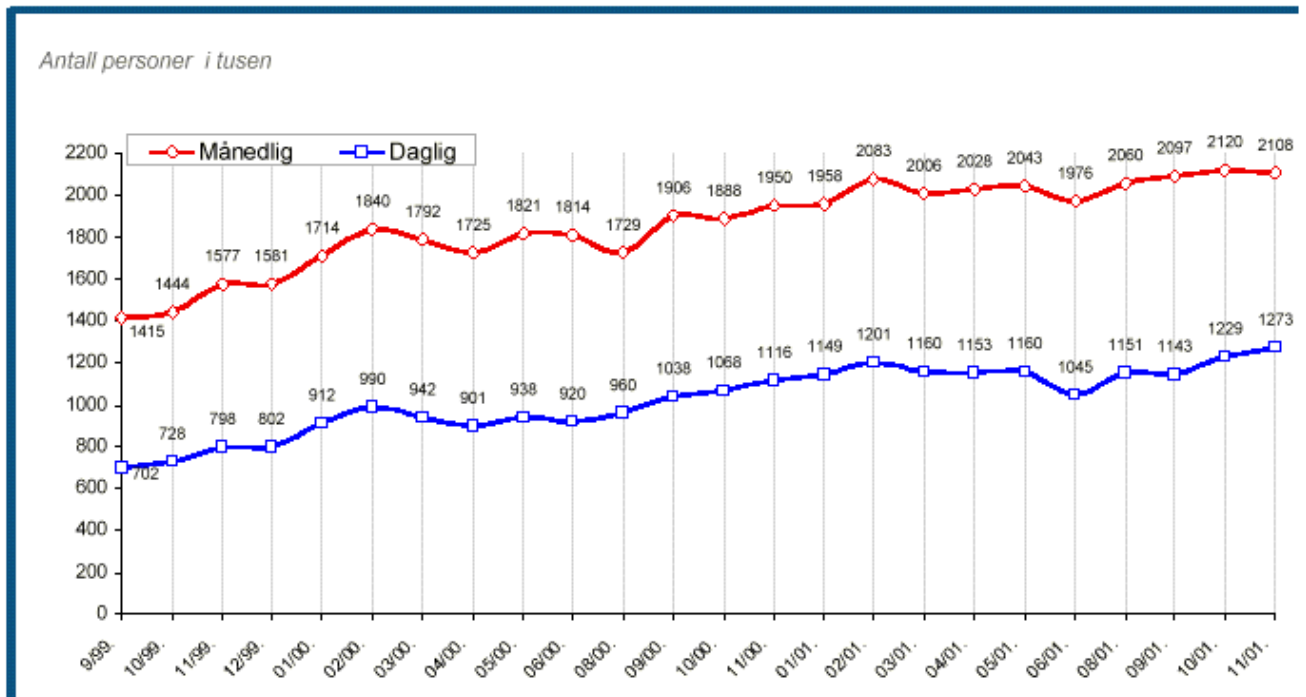
Tilgang på Internett i Norge (i 1000)

Som vi ser av grafen som er hentet fra Norsk Gallups nettsider, viser denne fortsettelsen av tabell 2.3, som er hentet fra SSB. Antall personer på Internett i Norge øker. Ut fra de månedlige målingene kan vi se at antall personer tilknyttet nettet passerer to millioner på slutten av 1999. Stigningen er ikke helt jevn, men trenden er stigende opp til ca 2,5 millioner i begynnelsen av 2001. En mulig utflating kan en se i resten av tabellen, da tallene i 2001 ligger i underkant av 2,5 millioner. Om vi her har kommet til et metningspunkt er usikkert, videre målinger vil vise dette.

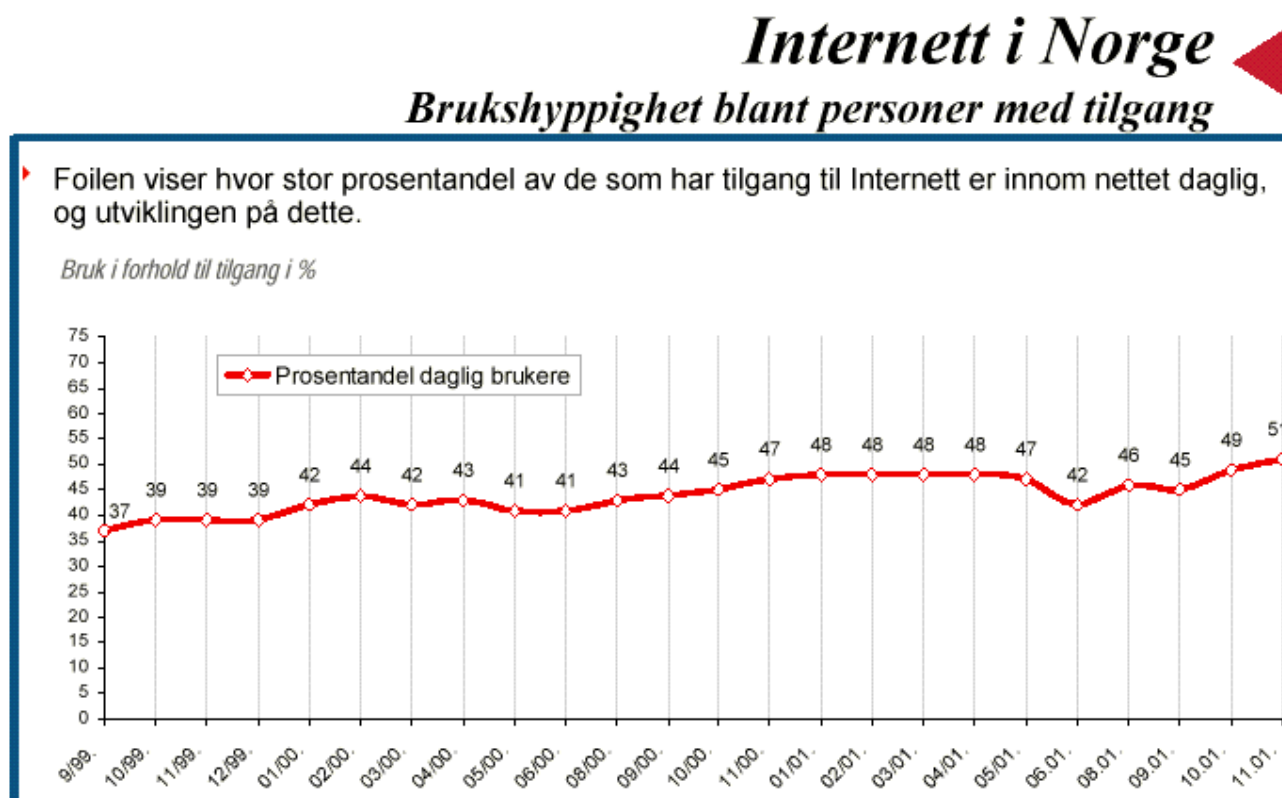
Tabell 2.5 Bruk av Internett

Bruk av Internett (i 1000)

Hvis vi ser på hvor mange som har tilgang på Internett, ser vi av denne tabellen at det ikke er alle som bruker nettet like aktivt. Antall personer som daglig er på nettet stiger, fra rundt 700.000 i september/oktober 1999 til 1,2 millioner i oktober/november 2001. Personer som har vært på nettet en gang siste måned, har samme stigende trend. Fra rundt 1,4 millioner i september/oktober 1999 til 2,1 millioner i oktober/november 2001. Grafen er hentet fra Norsk Gallups nettsider

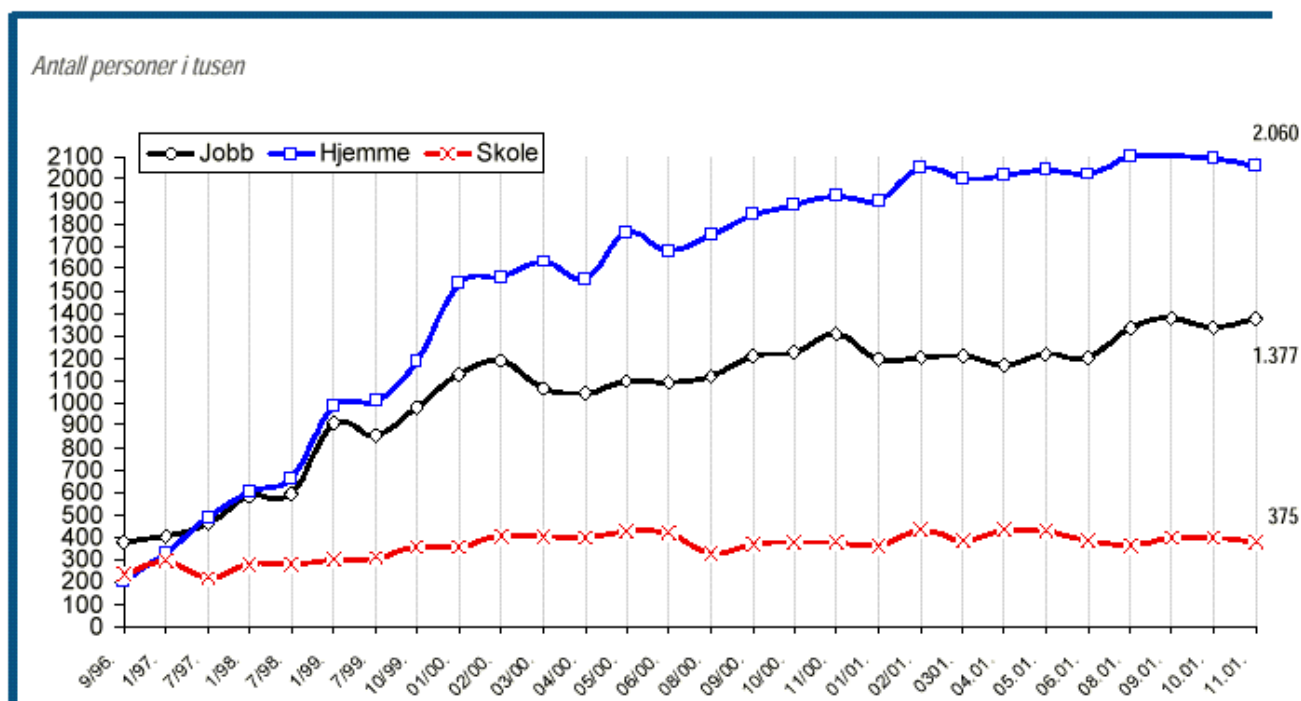
Tabell 2.6 Internett i Norge, brukshyppighet blant personer med tilgang.

Grafen som er hentet fra Norsk Gallups nettsider viser at prosentandelen av daglige brukere som har tilgang til Internett har steget fra 37% i september 1999 til 51% i november 2001. I hele 1999 lå tallene i underkant av 40%, men så for å ligge på 40-tallet fra januar 2000 til oktober 2001. Hvis vi har tabell 2.4, Bruk av Internett i bakhodet, er antall personer i tilsvarende periode har steget fra 700.000 til 1,2 millioner. Vi ser at selv om det stadig blir flere daglige brukere, er de nye brukerne som kommer til også aktive i å ta Internett i bruk.

Tabell 2.7 Internett-tilgang i Norge - lokalisering

Internett-tilgang i Norge - lokalisering

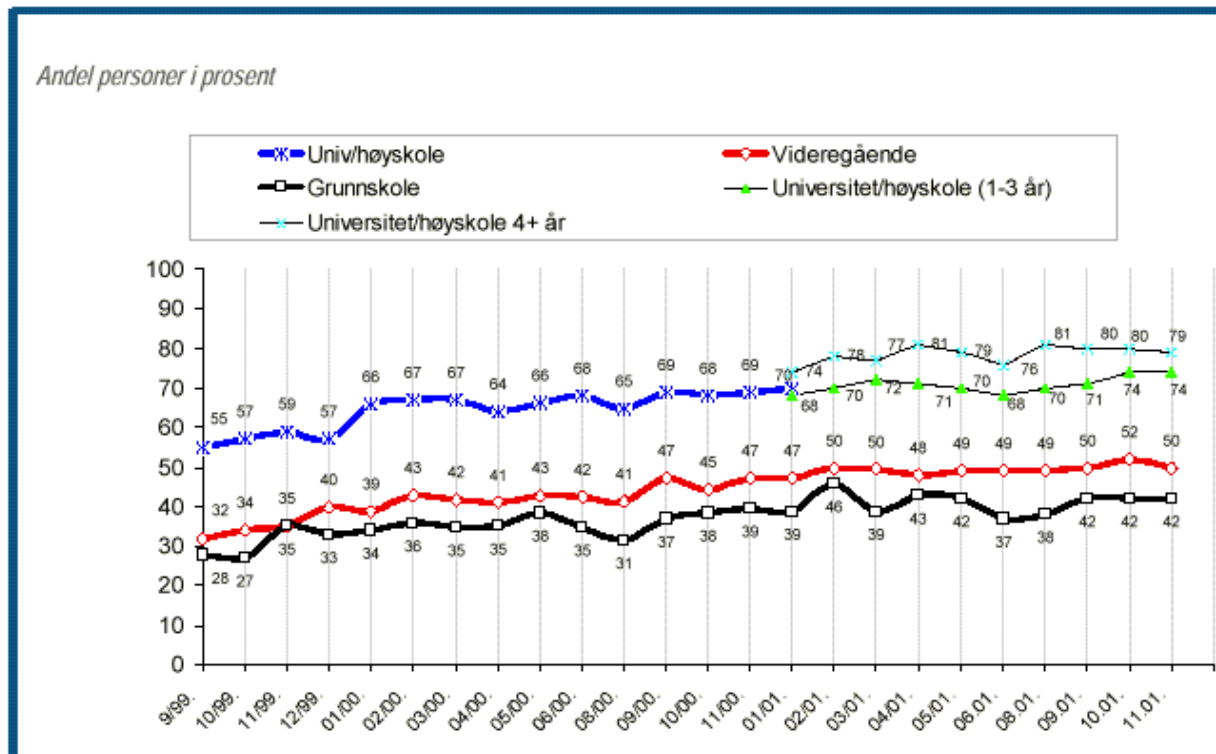

Ut fra denne tabellen fra Norsk Gallups hjemmesider, kan vi se at det er hjemme og via jobben at den store volumøkningen i antall personer på nettet har kommet. Antall personer som har tilgang hjemmefra har økt fra ca 200.000 i september 1999 til over 2 millioner i november 2001. Tilsvarende tall i jobbsammenheng er 400.000 til 1 underkant av 1,4 millioner. Tallene for skoler ligger mer stabilt fra ca 200.000 til i underkant av 400.000, selv om også dette nesten er en dobling.

Antall personer med nettilknytning i november 2001 er ca. 2,5 millioner. Antall personer med nettilknytning flere steder er økende. Hvis vi legger sammen antall personer som har tilgang hjemme, på jobb og via skoler ser vi at antallet blir over 3,7 millioner i november 2001. Det er med andre ord mange personer som har tilgang til nettet flere steder.

Tabell 2.8 Bruk av Internett siste 30 dager fordelt på utdanning

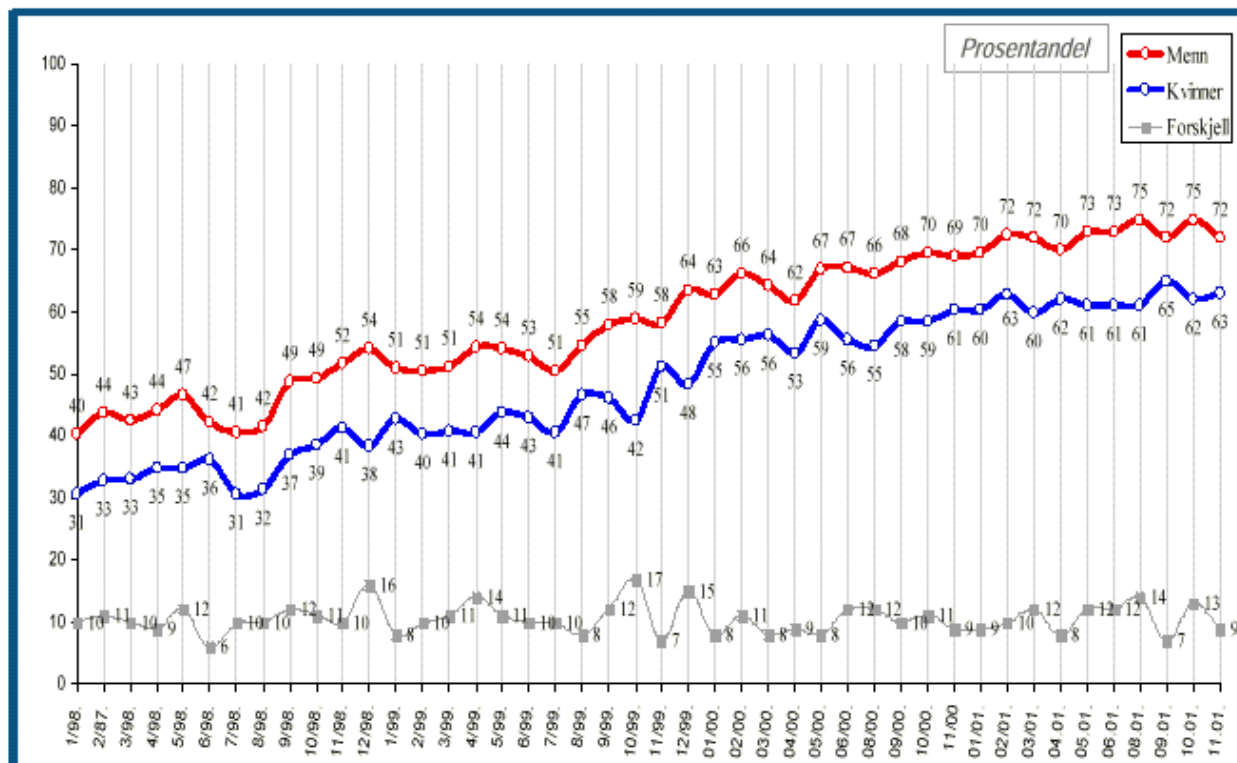
Bruk av Internett siste 30 dager fordelt på utdanning

Statistikken fordelt på brukernes utdannelsesmessige bakgrunn viser en ting klart. Jo høyere utdanning, jo mer har en vært på nett de siste 30 dager og at denne sammenhengen har vært stabil i tidsrommet september 1999 til november 2001. De med universitets og høyskoleutdanning har økt fra 55% til 79% for de med universitet/høyskole 4+ år og 74% for universitet/høyskole 1-3 år. De med videregående utdanning begynte på 32% og lå på 50% i samme tidsrom. De med kun grunnskoleutdanning startet på 28% og avsluttet perioden med 42%. Tabellen er hentet fra Norsk Gallups hjemmesider.

Tabell 2.9 Internett tilgang - kjønnsforskjeller

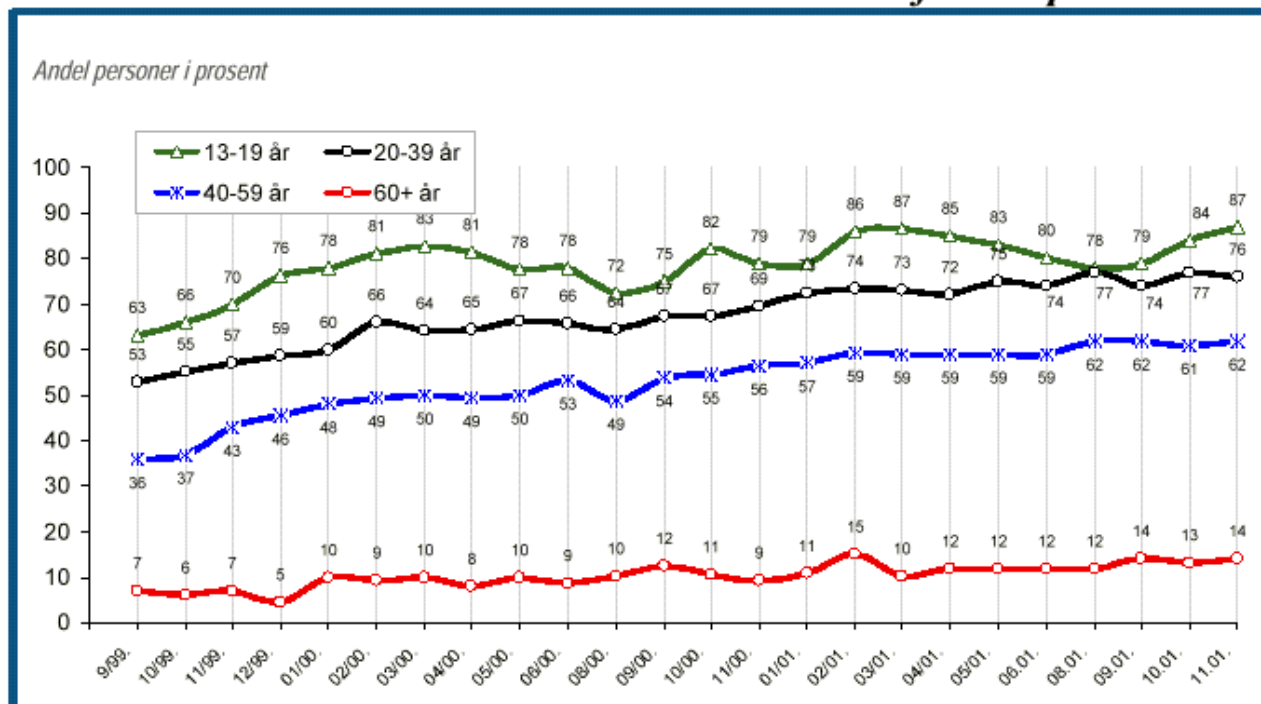
Internett tilgang (i %)

Vi ser av tabellen at menn i tidsrommet september 1999 til november 2001 har hatt høyere tilgang til Internett enn kvinner. Kvinnene har ligget mellom 10 til 12% under mennenes tilgang, men det høyeste tallet er 17% og det laveste er 6%. Både kvinner og menn har økt sin tilgang, om noe ujevnt så er trenden klar. Vi kan se at selv om kjønnsforskjellen fremdeles er til stede, så har den relativt sett sunket, da flere med tilgang har kommet til samtidig som kjønnsforskjellen i prosent er noenlunde stabil. Tabellen er hentet fra Norsk Gallups hjemmesider.

Tabell 2.10 Bruk av Internett siste 30 dager - fordelt på alder

Bruk av Internett siste 30 dager fordelt på alder

Tabellen som er hentet fra Norsk Gallups hjemmesider, viser at de over 60 år i liten grad er nettbrukere. Fra september 1999, til november 2001 stiger tallet fra 7 til 14%. For den gruppen som er litt yngre, 40-59 år er tallene i samme periode 36 til 62%. For gruppen 20-39 år er tallene 53 til 76%. De ivrigste nettbrukerne finner vi i aldersgruppen 13-19 år der tallene i perioden er fra 63 til 87%. For alle grupper er trenden en økning

Oppsummering av statistikken

Som tallene jeg har hentet inn, er de som bruker Internett i dag i høyere grad enn gjennomsnittsbefolkningen karakterisert av: Unge, høyere utdannet og menn, der de to første er mest markante, mens kjønnsforskjellene er litt mindre markante. "Tendensen er fremdeles en skjev fordeling mellom de som bruker nettet og gjennomsnittsbefolkningen, men dette er under endring. Velutdannede grupper synker noe på bekostning av lavere utdannede grupper, kvinneandelen øker, mens alderssammensetningen holder seg noenlunde konstant, med den eldste gruppen over 60 som lavt representert." (Norsk Gallups hjemmesider)

På grunnlag av det ovenstående kan man si at nettet er på vei fra å være et medium for de spesielt interesserte og ressurssterke, til å bli et massemedium som er tilgjengelig for folk flest.

De som deltar i de politiske organene i kommunene i dag, er karakterisert av: overvekt av menn, middelaldrende ca 40 år + og at deltakerne har høyere utdanning/større ressurser enn gjennomsnittet av befolkningen. Kan Internett bidra til å endre noe av denne skjeve fordelingen og aktivisere nye grupper?

Internettets representativitet:

Kan et medium med en skjev fordeling i deltakere være en skade for demokratiet? Man kan hevde dette, i og med at de som har tilgang og bruker Internett ikke er representativt for befolkningen. Men det er også mulig å snu på problemstillingen, og si at denne skjevfordelingen er bra for demokratiet på noen måter. Særlig gjelder dette i forhold til de unge. De er mindre politisk aktive enn de eldre. De aller ivrigste på nettet er i stor grad personer som ikke har stemmerett, eller førstegangsvelgere. Hvis Internett kan bidra i at de unge blir mer politisk interessert kan det være en fordel og man kan tenke seg at Internett her vil være en slags politisk skole for noen.

Internett og dets deltakere er ikke representativt i forhold til befolkningen totalt, og er kanskje dermed mindre egnet til bruk i politiske prosesser. På den annen side kan man hevde at demokratiet totalt sett kan øke sin representativitet ved at tidligere inaktive grupper kan bli aktivisert og interessert i politikk. Dessuten vil det være vanskelig å avskrive nettet som en demokratisk kanal på grunnlag av skjevfordelingen i deltakere. Det vil nok være en eller annen form for skjevfordeling i alle deltakelseskanaler.

2.4 Norsk valgdeltakelse:

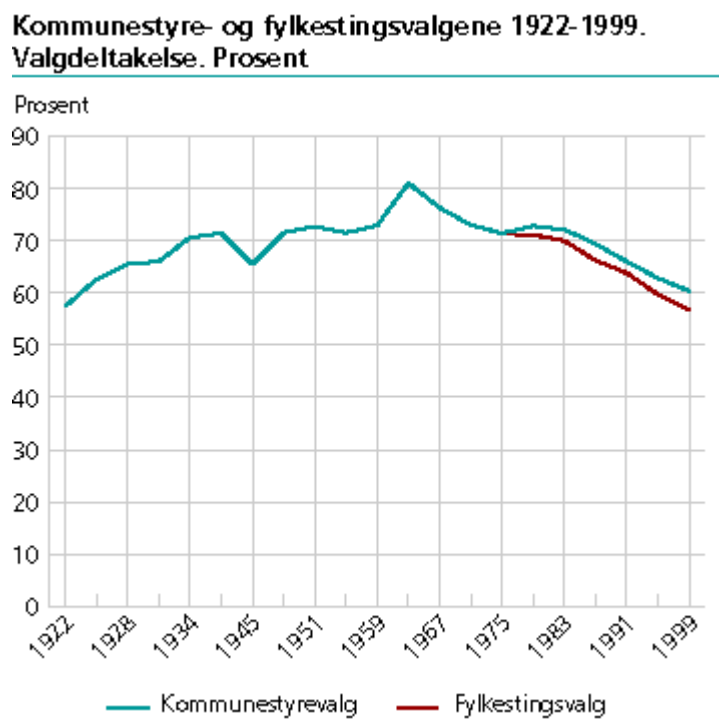
Over flere år har man sett en nedadgående trend i valgdeltakelsen og færre personer er aktive i lokale partigrupper. «Valgdeltakelsen ved kommunestyrevalget i 1995 var den laveste siden 1925, og det har heller aldri vært lavere valgdeltakelse ved noe fylkestingsvalg.» (Ukens statistikk nr. 7, 1996 SSB)

Som man kan se av tabell har valgdeltakelsen ved kommune og fylkestingsvalg økt jevnt fra ca 60% i 1922 til over 80% på 1960-tallet. Deretter synker valgdeltakelsen jevnt tilbake til 60%. Ved fylkestingsvalgene synker valgdeltakelsen også, og ligger hele tiden litt lavere enn ved kommunevalg. Valgdeltakelse alene viser ikke det politiske engasjementet i befolkningen, men kan være en av flere indikatorer. Det finnes i dag mange ulike kanaler man kan fremme sin sak på, via aviser, tv, delta på debatter, ringe kommunestyrerepresentanter eller på andre måter. Internett er i så måte en tilleggs kanal som man kan bruke for å fremme sin sak. Den synkende valgdeltakelsen er et sammensatt problem med ulike årsaker. Kommunenes Sentralforbund ser på lav valgdeltakelse som et problem og derfor ville man se om Internett kunne brukes til å øke det politiske engasjementet.

At det politiske engasjementet i befolkningen er fallende, kan man hevde hvis man utelukkende ser på utviklingen i valgdeltakelsen. Det er mange forskjellige kanaler en politisk engasjert person kan ta i bruk for å fremme sitt synspunkt. Derfor er det nødvendigvis ikke riktig å anse lav valgdeltakelse som et problem. Det kan tenkes at vanlige folk ikke bryr seg om å stemme ved valg, dels fordi de kan få løst sine politiske problemer gjennom andre kanaler enn via stemmeseddelen og dels fordi andre kanaler kan være minst like effektive som stemmeseddelen. Det kan også stilles spørsmål om hvor stort det lokalpolitiske engasjementet er, hvis det består i å stemme en gang hvert fjerde år.

Tabell 2.11 Kommunestyre og fylkestingsvalgene 1922-1999. Valgdeltakelse prosent

For de kommunene som er med i dette prosjektet kan man i detalj se valgdeltakelsen ved kommune og fylkestingsvalg, se tabell . Tendensen er her den samme som på nasjonalt nivå, med synkende valgdeltakelse. Tallene er hentet fra SSBs nettsider.

Tabell 2.12 Valgdeltakelse 1987-1999 for prosjektets deltakere

	1987	1991	1995	1999
Oslo	74,3	71,3	69,7	64,1
Jevnaker	69,2	69,5	63,8	64,7
Kongsberg	72,1	63,8	61,5	59,4
Troms Fylkestingsvalg	60,3	57,2	52,1	51,1
Gjennomsnitt ved kommunevalg	64,5	59,7	56,8	55,8

2.5 Om Internett og norske kommuner:

Hvis man ser på utviklingen av Internett i kommunene i Norge, så vil jeg komme med noen sitater som kan oppsummere dette:

“Kommunenes sentralforbud (KS) var en av pionerene i offentlig sektor da de i 1996 etablerte sin informasjonstjeneste på Internett. Ifølge KS's IT-undersøkelse fra 1996/97 vurderte eller planla godt over 200 kommuner kort tid etter dette å iverksette informasjonstiltak og/eller etablere hjemmesider på Internett.” (Holmane 1999:5) Som vi ser av sitatet, så var det mange kommuner som var ivrige i å komme i gang. Den gangen var det temmelig komplisert å lage nettsider. Programvaren var ikke tilpasset en vanlig databruker. Å lage nettsider kunne kreve spesialkompetanse. Resultatet etter en tid var ikke oppløftende.

“Man har ikke kommet langt i kommunesektoren. Ifølge Arne Simonsen hadde omlag ti prosent av kommunene - 40 av Norges 435 kommuner - etablert en vevtjener på Internett ved slutten av 1997.” (Holmane 1999:296) Man hadde kanskje her sett at det ikke bare var å sette i gang å lage nettsider og annen informasjonsvirksomhet. Tid og ressurser er et knapphetsgode i mange kommuner. Dessuten krever slik virksomhet et minimum av planlegging og koordinering.

“Ved inngangen til 1999 er det likevel et faktum at det bare er et femtital kommuner og en håndfull fylkeskommuner som faktisk *har* etablert en informasjonstjeneste beregnet på formidling av informasjon til og/eller kommunikasjon med omverden - enten det e-post snakk om publikum, næringsliv, andre offentlige virksomheter eller andre målgrupper.” (Holmane 1999:5) Så sent som i begynnelsen av 1999 har altså ikke Internett blitt tatt i bruk av kommunene, i særlig grad.

Ser vi på utviklingen litt senere kan vi oppsummere:

“For øvrig er det bare 235 av landets 435 kommuner som er på nettet.”(Kapital data 2000:52) Som vi ser her, så tar ikke utviklingen av før et par år etter entusiasmen som var i 96/97. Og det kan synes som om det er stor forskjell på nivået av interaktivitet med innbyggere. “Bare 33 av landets 435 ordførere kan nåes via e-mail.”(Kapital data 2000:54)

Dette er en kvantitativ fremstilling av hvilke kommuner som har skaffet seg nettsider. Det forteller nok en del, men er ikke utfyllende. Innholdet og kvaliteten varierer mye. Jeg kan her blant annet vise til Kapital Data sin undersøkelse i nr 9/2000. (Kapital Data 2000:54ff) Tittelen på denne artikkelen er: "6 store Norske kommuner på Internett Mye preik - lite handling". Undersøkelsen omhandler følgende kommuner: Oslo, Bergen, Trondheim, Bærum, Stavanger og Kristiansand. Undersøkelsen har lagt vekt på tre ulike aspekt: Design, innhold og nytte. Undersøkelsen har et brukerperspektiv - innbyggerne i kommunen. Til slutt er det gjort opp et totalbilde. Denne undersøkelsen har avdekket stor forskjell i kvaliteten på de ulike kommunenes nettsider. Det er særlig på feltet interaksjon, mulighet for debatt, samt e-postadresser til ulike sentrale personer, hvor det særlig er mangler. Som tallene overfor viser så er det få ordførere som er direkte tilgjengelig via e-post. Dette betyr at det er vanskeligere å komme i kontakt med ordføreren på nettet, enn den vanlige mannen i gaten.

Hvis vi oppsummerer kort kan vi si at i kommunene i Norge er erfaringen med Internett relativt begrensede. Det er stor variasjon i hvordan man bruker verktøyet, både i innhold og kvalitet. Internett er på mange måter en "baby", både teknologisk og mentalt. Det vil ta en stund før man ser andre nettsider enn der man bare presenterer kommunen og litt nyheter. Internett kan utvikles til å bli et kraftig verktøy, hvis man for eksempel satser på elektronisk saksbehandling og arkivsystemer.

Andre tall om e-post i Norge :

Aftenposten skrev 28 mars 2001 artikkelen "Maktutøvelse skjules ved hjelp av e-post."

Denne omhandlet hvordan e-post blir behandlet i statsforvaltningen. Selv om jeg skriver en oppgave om Kongsberg kommune, er det ikke irrelevant å ta med dette, da jeg synes artikkelen illustrerer en del av de problemene saksbehandlerne i administrasjonen og politikere kan stå overfor.

"Seks av ti statsansatte aner ikke hvilke lover og regler som gjelder for håndtering av e-post.... bare 39% av byråkratene i statsforvaltningen har regler om e-post som de følger i praksis. Resten av brukerne har ikke retningslinjer, eller kjenner ikke til at de eksisterer.... Enorme mengder informasjon utveksles i dag i statsforvaltningen som en del av saksbehandlingen. Offentlighetsloven... skulle sikre at offentligheten fikk innsyn i saksbehandlingen. Men bare 3% av de 33800 saksrelaterte e-mailene til byråkratene som inngår i Statskonsults undersøkelse,

ble journalført. Hovedregelen er at e-post som inngår som en del av saksbehandlingen, og som får konsekvenser for hva som blir sluttresultatet i form av vedtak og beslutninger, også skal være gjenstand for offentlig innsyn...Et av hovedproblemene er imidlertid om e-post er en del av den formelle saksbehandlingen, og dermed skal journalføres. Denne beslutningen er det til syvende og sist saksbehandlerne som må ta, på grunnlag av skjønn.” (Aftenposten 28 mars 2001)

Som vi ser av denne artikkelen er det flere problemområder. Det er det mangel på kunnskap om hvilken status e-post har og hvilke regler som gjelder på området. Det er også mangel på rutiner om journalføring og arkivering av e-post. Dette resulterer dermed i at en har vanskelig å følge opp offentlighetsloven. En har et mangelfullt apparat omkring elektronisk journalføring og oppbevaring. Dessuten fører mangel på kunnskap og rutiner til at arbeidet på dette feltet kan være av varierende kvalitet. Så hvis byråkratene i statsforvaltningen med sine ressurser har problemer med å sette seg inn i regelverket, kan det være med på å vise hva som kreves på dette feltet av Kongsberg kommune. Jeg kommer også inn på disse sidene i kapittel 6.3 der mine intervjuer av administrativt ansatte og politikere i Kongsberg kommune avdekker en del liknende forhold omkring status og behandling av e-post og nettdebatter.

2.6 Andre lokale Internettforsøk:

Det finnes en del forsøk som Kongsberg kommune kan høste erfaringer fra. Jeg har trukket frem et lite utvalg fra ulike deler av verden, som kan belyse noen av Internett sine sterke og svake sider.

Berlin:

I Berlin har man hatt erfaringer med å tilrettelegge politiske debatter på nettet. Der fikk man mange debattanter som stod på ytterste høyre fløy, samt studenter generelt, som de mest aktive gruppene. (Schmidtke 1998:73-78) Dette kan ha flere årsaker blant annet at studentene og folk med høyere utdanning er overrepresenterte i forhold til gjennomsnittsbefolkningen på nettet. Men Internett er også ett medium der grupper som ellers ikke er fullt ut akseptert i det demokratiske system, kan komme til uttrykk. “Det ser ut som om lav terskel for etablering av nettsider og grupper, enkelt vedlikehold av halvoffentlig kontakt og enkle muligheter

ansvarlige for selv å styre skillet mellom det anonyme, det private og det offentlige, passer godt for små ekstremistgrupper.” (Jensen 1997:178)

Santa Monica USA:

Dette forsøket kom tidlig i gang, “Fra 1989 har en hatt utbygget kommunal informasjonsbank, elektronisk postsystem og debattsystem (Santa Monica PEN). En har hatt noen offentlige terminaler, men først og fremst har man bygget på privat oppkobling til systemet. En nådde rask en dekning på om lag 10 prosent av husholdene og har 400-500 aktive debattanter i systemet, inkludert noen av de lokale politikere. Over tid har systemet økt sin betydning som informasjonsbank, mens diskusjonssiden har stagnert og utviklet noen problemer. Politikerne har gradvis forlatt debatten, og en har møtt problemer med useriøse innlegg” (Jensen 1997:179)

Bologna:

“Fra 1995 har Bologna i Nord-Italia drevet forsøk, støttet av EU, med en utvikling av en pakke elektroniske hjelpemidler for politisk deltakelse. Slogordet er “The right to connectivity”.....En har per 1997 rundt 5500 private abonnemeter og 200 informasjonsleverandører i et system som omfatter internettilgang, noe teknisk støtte, kommuneredigerte debattsider og et offentlig informasjonssystem. Selv om antallet tilkoblede er høyt, er det langt unna en allmenn utbredelse til byens 390 000 innbyggere. Igjen er det som informasjonssystem en finner den mest interessante utviklingen..... Debattsystemet er også aktivt, men diskusjonen er mest livlig omkring fritidsorienterte tema. En har hatt noen få formaljuridiske problemer fordi kommunen sitter med det formelle redaktøransvaret for en debatt der ytringer kan gå over grensen for det sømmelige, og debattantene har ganske god anonymitet. En kan også se noen dilemma knyttet til karakteren av informasjonen som tilbys. Både firmaer og politiske partier vil for eksempel presentere informasjon som langt fra er nøytral og det kan skape problemer for et kommunalt drevet system. Tilsvarende er informasjonen fra kommunen selv også preget av spennet mellom nøytralt oppslagsverk og offentlig propaganda. (Jensen 1997:179-180)

Samlet sett kan man ikke si at det er én måte å lage et nettsted for en by på. Disse byene er store i norsk målestokk og erfaringene derfra kan ikke uten videre overføres til norske forhold. Det som kanskje kan være et fellestrekk er spennvidden i tilbudene. Noen legger vekt på debatt

på nettet, mens andre legger vekt på at kommunens nettsider skal være et informasjonsverktøy. Man kan på den ene side si at teknologien er i en startfase og på den andre side si at det må være opp til lokale forhold og økonomiske ressurser i hvilken grad en vil og har mulighet til å satse på ulike nettløsninger.

Et forsøk fra Norge:

Det har vært ulike forsøk i Norge også. Ett var i regi av Barne og Familiedepartementet, og jeg har valgt å ta med dette da det illustrerer noen av de problemene man kan komme ut for. I dette forsøket var det innholdet i tilbakemeldingene som skapte problemer:

“For example, the Norwegian government set up a site to get input into family policy.

According to the Ministry of Children and Family Affairs, it was a “troublesome success”.

They were unprepared to deal with the comments received, some of a very personal nature which raised privacy issues and in some cases could have prejudiced the individual’s personal security. The Ministry received 300 electronic comments out of a total of 6 000. All the comments received (both from the Internet and by post) were analysed but not answered.”

(OECD 1998).

Som vi ser av sitatet er det ikke bare enkelt å gå på nett. Hva tenker man å gjøre, dersom de som begynner å diskutere politikk på nettet legger ut om sitt privatliv for å eksemplifisere og illustrere sine spørsmål og meninger. Vanligvis er personopplysninger sensitiv informasjon som behandles konfidensielt. Man bør være forberedt på at det kan komme slike innspill, og ha rutiner for hvordan det skal behandles. Dessuten kan det være en ide å ha en advarsel eller en eller annen form for opplysning om at personlig informasjon ikke er ønskelig. Personlig informasjon kan være relevant og godt egnet til å illustrere ens egen situasjon, men samme informasjon kan også være skadelig for den enkelte. Informasjon kan misbrukes av andre hvis den gjøres tilgjengelig for hele verden på nettet. Man kan tenke seg et mulig scenario der temaet for nettdiskusjonen er hvordan man bør straffe sedelighetsforbrytere. Hvis både ofre og gjerningsmenn hiver seg på debatten under fult navn og med detaljerte opplysninger, kan man få en bra debatt, men det kan tenkes at denne debatten burde føres i andre fora.

3 Metode

Jeg har i hovedsak samlet inn data på tre måter. Her vil jeg kun redegjøre for de tre måtene jeg har samlet inn data på, innholdet i materialet kommer jeg tilbake til i analysedelen av oppgaven.

3.1 Statistikk:

Opinion as gjennomførte i juni 1999 “Undersøkelse om arealbruk og transport i Kongsberg kommune”. Introduksjonen til spørreskjemaet er hva spørreskjemaet handlet om: “Opinion gjennomfører i disse dager en undersøkelse i Kongsberg kommune. Spørsmålene dreier seg om byutvikling, arealplanlegging, transport og noen andre samfunnsspørsmål tilknytning til dette. Undersøkelsen er et samarbeid mellom Kongsberg kommune og Universitetet i Bergen, og intervjuet vil ta 6-7 minutter.”

Målgruppen var personer mellom 16 og 75 år. Utvalget var 2000 respondenter.

Jeg har fått tilgang på rådataene til denne undersøkelsen og har satt opp mine egne statistikker og analyser med utgangspunkt i Opinions tall.

3.2 Debatt på Kongsbergweben:

Frem til 18 oktober 1999 leste jeg alle innleggene (i alt 239) som kom på debattsidene på Kongsbergweben . Jeg har systematisert etter hvem innleggene er kommet fra (kjønn/stilling/politiker etc) når de er sendt inn og lagt ut på Kongsbergweben. Dessuten har jeg sett litt nærmere på innholdet i innleggene - da særlig ut fra ordbruk og saklighetsnivå.

3.3 Intervjuer:

Jeg har foretatt i alt 13 intervjuer av kommunalt ansatte i Kongsberg kommune og lokalpolitikere, fordelt på to omganger. Intervjuene ble i hovedsak foretatt på et møterom på Kongsberg rådhus (utenom ett som ble foretatt på et privat kontor samt to telefonintervjuer). Jeg intervjuet i alt åtte lokalpolitikere, med vekt på å få intervjuet noen av de som har vært mest aktive på debattsidene til Kongsbergweben . Jeg har også intervjuet fem administrativt ansatte der de fleste av dem hadde vært med på planleggingen, eller på annen måte vært med i dette Internettprosjektet. Dette utvalget er gjort for å få en viss bredde i de som har vært mest

involvert i prosjektet, administrativ ansatte og politikere og for å få intervjuer de som i større eller mindre grad har tatt Internett i bruk.

På Kongsberg rådhus torsdag 16/6-99 foretok jeg åtte intervjuer av ca 30-45 minutter. De som ble intervjuet var: Politiker fra Arbeiderpartiet Reidar Øxnevad, politiker og gruppeleder for Kongsberg Senterparti Anne Berger, politiker i Kristelig Folkeparti Geir Øysten Andersen, rådmann Arild Raaen, assisterende rådmann Petter Naper Hansen, informasjonssjef Per Edvind Rud, arealplansjef Synnøve Lyssand Sandberg og prosjektsjef Johan Bjarne Osen.

På Kongsberg rådhus fredag 17/12-99 intervjuet jeg: Politiker fra Sosialistisk Venstreparti Bernt Søraa, politiker fra Venstre Øyvind Eek Jensen, politiker fra Arbeiderpartiet Inger Sofie Johansen, pluss at jeg fikk to telefonintervjuer, ett med politiker fra Arbeiderpartiet Geir Sjønnegård 21/12-99 og ett med ordfører i Kongsberg kommune Morten Eriksrød, Høyre 22/12-99. Her la jeg vekt på å få intervjuet noen av de som jeg hadde vært aktive i debatten på Kongsbergweben . Jeg stilte derfor også noen ekstra spørsmål spesielt angående erfaringene med å debattere på nettet.

Enkelte ganger var det vanskelig for de intervjuede å forstå spørsmålene, kanskje fordi det er et nytt felt, dels fordi spørsmålene var litt vide og også fordi det har foregått flere prosjekt på IT-fronten og at man blandet sammen ulike prosjekt. Jeg har etter beste evne forsøkt å unngå misforståelser og stilt oppklarende spørsmål der jeg har følt at det var nødvendig. Et annet moment er at ting endrer seg raskt - særlig innenfor teknologi og Internett. Det kan derfor være interessant å gjenta disse undersøkelsene for å se om det er blitt noen forandring. Mange sa i intervjuene at det var noe tidlig å si om det er noen effekt av Internett da det er ganske nytt.

I tillegg til de nevnte tre metodene har jeg lest mye på Internett og i annen litteratur om Internett og ulike sider ved denne teknologien. Jeg har, særlig i kapittel 2 "Bakgrunnsinformasjon og statistikk" med underliggende kapitler, hentet inn statistikk og datagrunnlag fra anerkjente kilder som: FN, OECD, Statistisk Sentralbyrå og Norsk Gallup.

4 Teori

Jeg vil i dette kapittelet presentere ulike teorier jeg kommer til å bruke hovedsakelig i diskusjonen (kapitlene 7.1, 7.2, 7.3 og 7.4). Jeg har kanskje valgt noe utradisjonell teori. Dette

er gjort av ulike årsaker. Dels har jeg lest mye om problematikken, og gjennom dette kommet over mye ulikt stoff, inkludert interessante teorier. Teoriene er også plukket fra ulike kilder i og med at pensumlitteraturen i mindre grad dekker teknologi og Internett spesielt.

4.1 Demokratibegrepet

Jeg vil først gjøre rede for hva jeg legger i demokratibegrepet. «Demokrati er et styringssystem for fellesskap («communities») hvor i det store og hele fellesskapets medlemmer deltar, eller har adgang til å delta, direkte eller indirekte, i beslutningsprosesser som berører dem alle» (Lafferty 1983:30) Dette er en ganske generell og vid definisjon av demokrati, men definisjonen har etter mitt syn den styrken at den omtaler sentrale aspekt jeg vil komme nærmere inn på: deltakelse og beslutningsprosesser. Deltakelsen vil i min oppgave komme via nettet, en ny kanal i politisk sammenheng.

Videre skriver Lafferty at: «Av de mange idéelementer som har blitt knyttet til demokratibegrepet gjennom tidene, er *deltakelse* sannsynligvis det mest vesentlige. Uansett hva det ellers måtte bety, står demokratiet for tanken om at det er folket som skal styre, og for å kunne styre så må man være med. *Hvordan* man skal være med, og *for hvilket formål* man skal være med er et spørsmål det strides mye om - men ikke om at deltakelse må være en vesentlig del av det hele.» (Lafferty 1983:30) Deltakelse er viktig for alle parter. For innbyggerne er viktig å få uttrykt sine meninger i ulike politiske avgjørelser. Får man ikke uttrykt dette kan det føre til avmaktsfølelse i befolkningen og derigjennom manglende legitimitet for det demokratiske system. Det er også viktig for systemet i seg selv, og for politikerne, at folk deltar i valg og i politiske partier og debatter. Dette kan øke legitimiteten til systemet og kan sikre politikerrekruttering. Men økt deltakelse kan også vanskeliggjøre politiske beslutninger. Når alle skal si noe, når alle har meninger om politikk, kan det bli kapasitetsproblemer med handlingslammelse som resultat. For politikerne som her skal ta avgjørelser, blir det en vanskelig balansegang mellom å høre alles mening og å ta beslutninger. Det blir mange ulike grupper og enkeltpersoner som skal tilfredsstilles. Med kryssende interesser kan dette bli problematisk. Ordtaket “til lågs å alle kan ingen gjera” kan oppsummere politikernes situasjon.

Politisk engasjement = Valgdeltakelse?

Om økt valgdeltakelse er ensbetydende med at innbyggerne er politisk interessert, kan det stilles spørsmålstegn ved. At valgurnene og valgdeltakelse alene skal være mål på den politiske interesse, kan man stille seg undrende til. At man kun bruker stemmeurnene hvert fjerde år for så å begrave den politiske interessen inntil neste valg, kan hverken gagne politikerne eller det demokratiske system. Økt politisk deltakelse vil kunne føre til mer debatt og økt temperatur i det politisk system, noe som både har fordeler og ulemper. Men med økt politisk interesse ellers, utenom valgurnene kan effektiviteten synke i de politiske fora. Målene for politisk deltakelse kan være uklare. Hvis vi kun vil ha økt valgdeltakelse for å vise frem en pen statistikk, tar man ikke høyde for at økt politisk interesse også sannsynligvis vil medføre til at flere innbyggere forlanger å bli hørt og forventer resultater.

« .....si med hva du mener om deltakelse, så skal jeg si deg hva du mener om demokrati!» (Lafferty 1983:30) Demokrati forutsetter at det diskuteres og debatteres. Vil politikerne øke sin legitimitet ved å vise til økt deltakelse ved valg? Kan man leve med en befolkning som stadig vekk debatterer vedtak og senker beslutningseffektiviteten, eller innbyggere som ikke interesserer seg for lokalpolitikk i det hele tatt? Kanskje er det ikke noe “enten eller” svar på dette. Kanskje systemet må leve med denne dobbeltheten.

Politisk deltakelse er også kontakt med politikere i sin alminnelighet. Man kan en tenke seg at Internett kan være med på å senke valgdeltakelsen. Kanskje dialogen mellom politikere og innbyggerne etterhvert blir så bra, at den vanlige mannen i gaten føler at hans interesser bli ivaretatt gjennom en dialog direkte til politikerne. Dermed kan behovet for å stemme falle bort. Det motsatte kan også bli resultatet, at en føler seg forstått og at ens interesser ivaretatt og dermed stemmer ved valg, nettopp for å fortsette dialogen med politikerne.

4.2 To former for deltakelse:

Det kan være nyttig å skille mellom: Instrumentell deltakelse og ekspressiv deltakelse.

«**Instrumentell deltakelse** er *primært rettet mot å manipulere eller endre bestemte tilstander.*

Det er en målrettet, rasjonell form for deltakelse som sikter mot konkrete og forutsigbare resultater. Motivasjonen opphører først når målet er nådd. **Ekspressiv deltakelse** er en form for handling hvor motivasjonen først og fremst er rettet mot *aktiviteten selv.*» (Lafferty 1983:32)

Instrumentell deltakelse kan være debatter med et bestemt innhold. Det kan arrangeres debatter med et spesielt tema. I disse debattene kan det være aktører som prøver å overbevise eller overtale andre slik at de skifter syn. Hvis en av de overbeviste deltakerne er politiker, kan det føre til at utfallet blir endret ved avstemning i kommunestyret. Denne målrettede formen for deltakelse kan gjøres av enkeltaktører eller av ulike grupper, men felles for dem er at engasjement, kunnskap og ressurser kan være avgjørende. Man får sannsynligvis utrettet lite hvis man mangler gløden, har lite kunnskap om feltet og mangler tid og kunnskap til å sette seg inn i saken.

Et eksempel i Troms, (se også kapittel 2.1 Bakgrunnsinformasjon) kan vise nettopp dette. Der var saken skolenedleggelse. Mange elever, politikere og andre interesserte deltok i nettdebatten. Beslutningen ble faktisk endret og kan tolkes ut fra at de som var mot nedleggelse, overbeviste de som var for. Dette er et unntak fra en vanlig beslutningsprosess. Om dette var en såpass kontroversiell sak at endringen hadde skjedd uansett, eller om dette er en trend mot at nettdebatter faktisk betyr noe, kan kanskje min oppgave gi svar på.

Ekspressiv deltakelse: Det finnes diskusjonsgrupper, også på nettet, der ulike tema diskuteres uten bestemte mål. Denne formen kan være et slags sosialt fellesskap. Samtalen blir det viktige. Fra Kongsberg kommune viser det seg at det diskuteres lite politikk på eget initiativ. Man har satt i gang en del debatter med ulike tema, men det er generelt lite aktivitet (se også kapittel 6.2 Debatt på Kongsbergweben). De nettdebattene som har hatt deltakelse av betydning, har vært mer om dagsaktuelle tema enn det har vært lokalpolitikk.

4.3 Kjennetegn ved virtuelle samfunn (Cyber-communities):

Debatt på nettet forgår på ulike måter og om ulike tema. Debatt kan blant annet foregå toveis gjennom å sende e-post til hverandre, den kan foregå gjennom gruppeutsendelser av e-post der deltakerne har meldt seg på e-post-lister. Diskusjonen er her skjult for utenforstående. Debatten kan foregå mer åpent ved at man legger ut innlegg på debattsider på nettet, Kongsbergweben er én blant tusenvis globalt, eller så benyttes nyhetsgrupper (newsgroups). Sistnevnte kan sammenliknes med en elektronisk oppslagstavle der man kan postlegge innlegg. Nyhetsgrupper er oppbygd i et hierarki og det finnes titusenvis av temaer å diskutere. Fordelen

er at denne oppslagstavlen er gratis og åpen for alle, og at alle kan lese innleggene som er blitt skrevet. En ulempe for lesere er at man kan postlegge til mange ulike grupper samtidig, slik at samme informasjon blir repetert i ulike grupper. Dessuten har en god del funnet ut at dette er en billig markedsføringskanal. Reklame finnes i veldig mange varianter og under mange tema.

Uansett hvilken måte man velger å diskutere på, så er finnes det en del fellestrekk når man snakker om å diskutere på nett. Enkelt tilgjengelig, uforpliktende og full kontroll over egen tid og engasjement, kan være stikkord som karakteriserer denne formen for debatt.

Artikkelen “Sosialisering og gruppedannelser på Internett - Cyber-communities”, utgitt av MMI har oppsummert en del av karakteristiske trekk ved Internett på dette feltet.

“Et viktig trekk ved sosialisering på nettet er opphevelsen av en del ordinære begrensinger. Fordi man hele tiden har en distanse (man er ikke fysisk sammen), vil terskelen for å tre inn i en gruppe og sosialisere seg være mye lavere enn i det virkelige liv. Det er langt enklere å sende en mail og melde seg på en mailing-liste for frimerkesamlere enn det er å møte opp i den lokale frimerkeklubben hvor 30 ukjente filatelister ser på deg idet du går inn døren. Av samme årsak er det også langt mer uforpliktende å delta i en sosial gruppe på nettet enn utenfor nettet. Samtidig får du tilhørighet og en arena å være sosial på. Kanskje ikke i samme grad som utenfor nettet, men definitivt for en langt lavere inngangsbillett. Dette er nok mye av forklaringen på hvorfor stadig flere deltar i sosiale grupper på nettet..... Med en lav inngangsbillett og større mulighet til selv å definere graden av forpliktelse og engasjement vil vi kanskje også se at hvert enkelt individ deltar i flere sosiale grupper, men at graden av engasjement i hver gruppe vil variere mye.” (MMI:2000)

Forholdet mellom politikere og innbyggere:

Avstanden mellom de som representerer og de som representeres har kanskje økt de seneste årene. På den ene side kan bruk av Internett i demokratiet forsterke en del tendenser vi ser i kommunestyrene i dag bl.a. er det overvekt av menn, personer med høyere utdanning. Det er de samme som i dag bruker nettet. Men på den andre side kan Internett også bidra til å aktivisere en del grupper som i dag er svakt representert i kommunepolitikken. Eksempler på dette kan være ungdom, folk med ulike funksjonshemninger, personer som jobber skift, eller personer som har en livssituasjon som gjør det vanskelig å delta i demokratiske institusjoner. På Internett finnes ingen åpningstider eller kontorer man må besøke for å skaffe seg

informasjon. Nettdebatten er åpen 24 timer i døgnet. Dessuten vil Internett kunne gi større muligheter for folk til å skaffe seg ny informasjon og kunnskap. Samtidig vil dette kunne skape ulike krav i befolkningen. Sitatet fra det svenske tidsskriftet Öppna system kan illustrere dette.

«Utvecklingen mot informationssamhället kan inte stoppas. Den tid är förbi när medborgarna nöjde sig med att genom röstning vart fjärde år överlåta sin personliga beslutsmakt till någon annan. När den utvaldes maktutövning inte motsvarade förväntningarna blev han/hon utbytt efter valperiodens utgång. Vi håller på att få en situation där den utvalde och den utväljande har likvärdig kompetens och tillgång till samma informationsbas. Det innebär att den enskilde medborgaren på ett helt annat sätt än tidigare kan göra sin stämma hörd mellan valtilfällena.» (Öppna system 2 1996)

Som man kan se av ovenstående sitat ser man en tendens til at interesserte innbyggere har mer kunnskap og kan dermed utfordre politikere og administrativt ansatte i større grad enn før. Eksempelvis kan leger/politikere kan utfordres av sine pasienter/velgere ved at personer lett kan få informasjon på Internett (nye behandlingsmåter, nye medikamenter, andre fakta osv). Ekspertene utfordres, i mitt case administrasjonen og politikere innen kommunen slik at beslutningene kan bli debattert og fattet på en annen måte enn tidligere. Dette kan være et positivt innslag i demokratiet, men kan være en fare for etablerte institusjoner ved at deres posisjon utfordres. Eller som tidligere forsvarsminister i Storbritannia Nicholas Soames uttrykte det at Internett er «et selsomt og tvilsomt fenomen» (Nettavisen 1. Februar 1999). En annen anonym Labour-politiker sier at «E-post bidrar bare til lettere kontakt med folk man helst overhodet ikke vil ha noen forbindelse med.» (Nettavisen Man 1. Februar 1999).

Det kan være en fare for at henvendelser ikke blir tatt seriøst, slik som det er beskrevet over. Hvis endringene blir omfattende på «grasrota», vil det kanskje bli vanskelige å være politiker. Politikere opererer på sett og vis i et fritt marked der de mest populære blir gjenvalgt. Derfor kan ikke politikere la være å ta hensyn til innspill via Internett og e-post hvis dette blir en utbredt kommunikasjonsform mellom innbyggere og politikere.

Meningsmålinger:

Som vi ser er den tiden er forbi da innbyggere nøyde seg med å stemme ved valg hvert fjerde år. Politikerne blir stilt til ansvar hele tiden, dels gjennom media og dels gjennom at innbyggere

tar direkte kontakt med politikerne. Det foretas meningsmålinger om ulike tema, som blir referert av media jevnlig. Disse meningsmålingene kan være laget av forskningsinstitusjoner uten egeninteresse i temaet, men meningsmålinger kan også bestilles av ulike grupper eller organisasjoner som ønsker uavhengig forskning om sitt interesseområde. Det kan stilles spørsmål om hvor uavhengig og nøytrale disse meningsmålingene er, hvis man bare fremhever de konklusjonene som passer oppdragsgiver. I og med at en del av disse målingene blir referert av media, er politikeres kommentarer ønskelig. Politisk dagsorden kan dermed settes av ressurssterke grupper som kan bestille mer eller mindre representative spørreundersøkelser. Dermed kan svake og mindre ressurssterke grupper tape om politikeres oppmerksomhet til fordel for ressurssterke aktører.

Internett og redaktøransvar:

På Internett finnes det like mange meninger som i alle andre fora i samfunnet. Men terskelen for å delta, dels anonymt, kan bidra til å senke grensene for hva som ytres. Dermed kan politikere som deltar i Internettdebatter, bli overlesset med meninger, i en språkdrakt som ikke ville kommet på trykk i noen avis. I en avis finnes det en ansvarlig redaktør, en person som kan stå inne for det som blir trykket i avisen. Sjikane, grove ærekrenkninger og rasistiske ytringer er noe som vanligvis ikke kommer på trykk. På Internett varierer denne redaktørrollen fra sted til sted. Nettaviser, enten de er frittstående eller underlagt et eksisterende avishus, har vanligvis en ansvarlig redaktør. Andre steder på nettet finnes det ikke noen redaktør. Legger man ut sine meninger på nyhetsgrupper er det ingen som sensurerer. Det man skriver står man inne for selv. Det samme er tilfelle hvis man lager sin egen hjemmeside på nettet. Et mulig problem er her anonymiteten. Det er mulig å sende innlegg og lage nettsider, både anonymt, men også under falskt navn. Slikt sett kan man skjønne skepsisen til Internett mange har. Dette kan illustreres med følgende eksempler: Teknologirådet i Danmark hadde en konferanse i oktober 1994, der representanter fra Folketinget drøftet saken med eksperter på området.

«Konklusjonen på konferansen var klar: Eksperterne så nogle muligheder i det direkte demokrati, men politikerne var generelt imod.» (23.09.97 Teknologirådet)

En annen sak er om nettselskapene kan være ansvarlige for hva som ligger på deres servere. Dette er ikke helt avklart og det pågår rettsaker om hvilket ansvar nettselskapene har for ulovlig innhold på sine servere. Er det personen som har laget siden som er ansvarlig for innholdet, eller kan også nettselskapet som Tele 2 og Telenor være ansvarlig for innholdet, og i

tilfelle i hvilken grad. Nettet består av mange ulike redaktører avhengig av hvor man befinner seg. Dermed kan en si at Internett er ulikt andre medier. Nettet er mer anarkistisk i sin natur enn andre medier.

Det er flere måter å løse problematikken rundt redaktøransvar. Singapore kan nevnes som et eksempel "Et av de viktigste tiltakene går ut på å gjøre bransjen ansvarlig for at ulovlig innhold ikke distribueres. Det vil si at også de som medvirker til å formidle innholdet, og ikke bare de som produserer det, gjøres straffeansvarlige. Dermed kan nettselskapene få høye bøter og fengselsstraffer hvis det formidles pornografi, rasisme eller politisk materiale. Av frykt for straffeforfølgelse driver derfor nett-selskapene en utstrakt selvsensur, samt overvåking av kundene sine. Myndighetene driver i tillegg aktiv overvåking av bransje og brukere. Nettsteder filtreres bort, e-post er blitt lest, og logg-filer sjekkes." (Aftenposten 12/11-99)

"Australia har de nylig vedtatt en lov som pålegger industrien å regulere seg selv. Som i Singapore er det altså ikke bare de som produserer innholdet, men også de som formidler tilgangen, som gis ansvar. I praksis vil dette si at man må utarbeide avtaler mellom kunder og aksess-tilbydere som regulerer forholdene mellom dem." (Aftenposten 12/11-99)

"EU-kommisjonen har valgt en annen innfallsvinkel enn den australske. I stedet for lovregulering har man oppfordret bransjen til å utvikle selvregulatoriske systemer.... Konsekvensen av dette arbeidet kan summeres opp i tre ord: rating, filtrering og selvregulering. Å "rate" en web-side eller et annet tjenestetilbud på Internett vil si å utstyre siden med opplysninger om innholdet i forhold til gitte kategorier. De vanligste kategoriene er: sex, nakenhet, vold og språk (dvs. "bad language").... Ratingen er en del av den såkalte meta-teksten i html-dokumentet, og må leses av et filtreringsprogram....Filtrering av Internett skjer ved hjelp av programvare som installeres på brukerens maskin eller på en vertsmaskin (server). Filtreringsprogrammene sensurerer eller "filtrerer" bort nettsteder basert på rating, forekomsten av visse typer ord (sex, fuck etc.).... I tillegg finnes det programvare i nettleserne som fungerer som et filter. ...En svarteliste er en liste over web-adresser (URL'er) som er sperret fordi den som har produsert svartelisten har vurdert innholdet som upassende, skadelig e.l. Hvitelister er lister over sider som er forhåndsgodkjent og slipper igjennom sensuren." (Aftenposten 12/11-99)

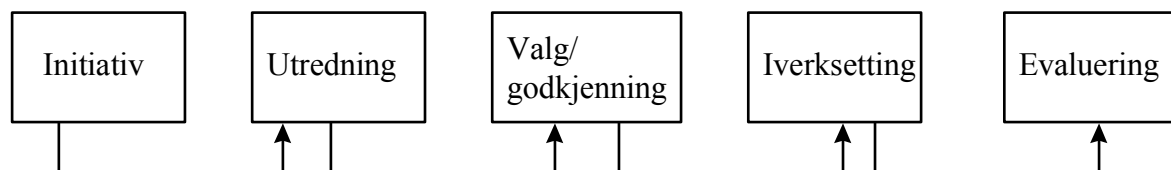
Som vi ser av de ovenstående er det mange ulike måter å organisere disse problemene på. Det er avhengig av demokratiske tradisjoner, lokale forhold, økonomi, teknologiske muligheter og politisk vilje.

4.4 Beslutningsprosessen:

Beslutninger, både store prinsipielle og mindre og detaljerte samt beslutninger som ikke tas er viktig i politikken. Politikere kan gjennom ulike beslutninger følge opp partiprogrammet og ulike planer. Beslutninger er også med på å vise handlingskraft, overfor velgere, partikolleger og en selv. Hvordan vil politikerne reagere på debatten på nettet, og på e-post direkte til seg? Kan dette påvirke den politiske beslutningsprosessen eller måten man gjør politiske vedtak på? Kan innholdet i beslutningene endre seg? Jeg har her valgt å benytte en modell fra Jacobsen for å illustrere beslutningsprosessen, samtidig som jeg vil belyse ovennevnte spørsmål.

Denne figuren viser kun prinsippet for hvordan beslutningsprosessen fungerer. Mange utenforliggende ting kan spille inn og gjøre bildet mer komplisert. En aksjon fra innbyggerne kan forlange et vedtak i en sak slik at utredningsfasen uteblir, et vedtak kan gå på tvers av lovverk slik at vedtaket kan erklæres ugyldig, administrasjonen kan utrede kun et av flere forslag i en utbyggingssak, økonomisk situasjon gjør at vedtak må utsettes. Dette er kun eksempler på hva som kan skje i praksis.

Figur 4.1 Beslutningsprosessen

Jacobsen 1997:36

Figuren viser at beslutningsprosessen kan deles opp i fem faser. Jeg vil først beskrive disse i korte trekk, for deretter å se på betydningen Internett kan få i de forskjellige fasene.

Initiativ: Dette kan komme fra forskjellige hold, fra politikerne og deres partiprogram, fra pressen eller fra innbyggere. Det dreier seg her om å sette politiske saker på dagsorden. Ulike kanaler kan også benyttes, gjennom avisinnlegg, brev til politikere, e-post, underskriftskampanjer eller liknende.

Utredning: I denne modellen er det administrasjonen som utreder. Administrasjonen foretar en analyse av ulike forslag, for eksempel vurderer de kostnader, ser på den praktiske gjennomførbarheten av forslaget etc.

Valg/godkjenning: Utredningen oversendes til politikerne, de må foreta et valg gjennom en debatt. Et valg mellom ulike alternativer foretas og oversendes administrasjonen for iverksetting.

Iverksetting: Administrasjonen iverksetter tiltakene som politikerne har besluttet.

Evaluering: Politikerne får informasjon om hvordan tiltakene virker og kan eventuelt justere og endre tiltakene.

Kan Internett påvirke beslutningsprosessen?

Generelt kan man si at Internett vil kunne påvirke alle fasene i beslutningsprosessen. Det er forutsatt at beslutningen som skal tas er kjent via media eller andre kanaler. Konfidensielle områder eksempelvis personlige forhold eller rikets sikkerhet holdes utenom. I disse tilfellene vil beslutningen være unntatt offentlighet eller være gradert. Innholdet her vil kun være kjent for den det angår. For å illustrere beslutningsprosessen velger jeg å bruke et gjennomgående eksempel. La oss anta at kommunen ønsker å bygge et nytt idrettsanlegg. Dette er en relativt kostbar affære som vil kreve kapital i byggefasen, men som også vil binde opp midler til vedlikehold. Samtidig kan en tenke seg at kommunen trenger penger til eldresektoren og at rusomsorgen har slitt med å få på plass ett skikkelig tilbud. Dessuten er den mest aktuelle plasseringen på ett sted der arkeologer tror det kan være spor etter bosettinger fra vikingtiden. Her har vi en politisk sak med mange involverte parter, som til sammen har mange kryssende interesser.

Internett i initiativfasen:

Det å i det hele tatt bygge ett nytt idrettsanlegg kan bli tatt opp til debatt. Når gamle mennesker ikke får hjemmehjelp selv om de er alvorlig syke og rusavhengige lever under uverdige forhold kan vi ikke prioritere nytt idrettsanlegg. E-post kan sendes direkte til politikere, ulike grupper kan starte e-postaksjoner eller starte aksjonspregede nettsteder eller man kan tipse pressen. Hvis en samtidig kan greie å få kommunen til å fremstå som uansvarlig ved at de er med på å ødelegge gamle kulturminner kan bli ødelagt har man fått politikerne på defensiven og sjansen for at idrettsanlegget bygges kan ha blitt redusert.

Internett i utredningsfasen:

Nettet kan brukes for å illustrere ulike løsninger med skisser, bilder eller videoklipp, mulighetene er mange. Hvis kommunen ønsker tilbakemelding på utbyggingsplanene er det ikke urimelig at en setter av tid og ressurser for å få utbyggingsplanene på nettet. Kommunen kan også sette som et krav i denne spesielle utbyggingssaken, at et anbud må kunne presenteres på nettet. Man kan ha avstemninger på SMS og e-post om hvilket forslag som er det fineste. Synspunkt fra innbyggere kan komme direkte til utrederne noe som kan oppfattes som utidig innblanding, men det må man nok regne med hvis man tar nettet aktivt i bruk. Utredningsfasen kan bli lang. Man kan tenke seg at den lokalhistoriske foreningen engasjerer seg og ber departementet og Riksantikvaren uttale seg om det er akseptabelt å bygge ut i et område hvor det er usikkert om hva som ligger i grunnen.

Internett i valg/godkjenningssfasen:

Internett kan brukes til å lodde stemningen i befolkningen ved å ta uhøytidelige avstemninger, som vi har sett i Jevnaker kommune i kapittel 2.1. Politikerne kan gå ett skritt videre ved å kunngjøre at avstemningen på nettet vil bli tatt hensyn til, ved den endelige beslutning. Offisielle avstemninger på nettet er i dag problematisk da de tekniske løsningene foreløpig ikke er 100% sikre. Politikere som har uttrykt usikkerhet om beste løsning i en sak, kan få tilsendt e-post direkte fra grupper eller personer med sterke meninger. Dette gjør dem mer mottakelige for sterke meninger, men kan også være med på å forhindre vedtak som er totalt på kollisjonskurs med befolkningen.

Internett i iverksettingsfasen:

Det er her muligheter til å komme med synspunkter på vedtaket og betvile om det som er besluttet er det rette, noe som også kan gjøres via nettet. Men det er også en mulighet at folk er fornøyd med resultatet og gir uttrykk for det. Internett kan være en av flere kanaler som kan

bli brukt for å fremme sine synspunkt i både positiv og negativ retning. Sivilombudsmannen og rettssystemet kan kobles inn for å forhindre vedtak eller for å erklære vedtak ugyldig. Nettet kan her brukes til å skaffe informasjon både fra andre tilsvarende saker i andre kommuner og i forhold til innbyggerne for å best mulig tilpasse vedtak til de lokale forhold.

Internett i evalueringfasen:

Hvis politikere eller andre ønsker det kan nettet brukes til å besvare et spørreskjema eller for å gi en generell tilbakemelding. Dette kan kanskje gjøres med best resultat i konkrete saker: Er du fornøyd med åpningstidene i barnehaven, hva savner du av fritidstilbud for ungdom eller annet. Det kan nok være mer vanskelig å få en konkret tilbakemelding hvis temaet er: Er du fornøyd med lokalpolitikkerne? Driver Kongsberg kommune en bra lokalpolitikk?

Generelt kan det være lettere å få tilbakemeldinger og feedback via nettet enn gjennom andre kanaler eksempelvis spørreskjema. Nettet er kjapt, billig og relativt enkelt å bruke. På den annen side er det sannsynligvis ikke kommunalpolitikk som fenger mest på nettet. Man kan risikere å få tilbakemeldinger kun fra et fåtall spesielt interesserte innbyggere. Hvis innbyggerne stort sett er interessert i at kommunen leverer barnehaveplass og skoletilbud til rett tid, men ellers kun stemmer hvis det passer og man husker det - så ligger det et stort potensiale for økt politisk engasjement i kommuner i Norge. Internett kan være en løsning i så måte, men Internett kan også da være sand i maskineriet. Det vil nesten alltid noen som vil være misfornøyde og som kun ønsker å kverulere.

4.5 Politikere i ulike roller:

Methlie skiller mellom to hovedtyper roller, beslutningsrollen og informantrollen. Disse forskjellene har han valgt å bruke på ledere. Jeg velger å bruke disse rollene på politikere da de beskriver en del av de samme situasjonene politikere kan komme utfor.

Informantrollen:

“Informantrollen vokser ut av det informasjonsgrunnlaget lederen skaffer seg gjennom de mellommenneskelige rollene. Mintzberger identifiserer tre informantroller: 1) som overvåker må lederen skaffe seg informasjon om interne såvel som eksterne forhold for å kunne skape et eget (mentalt) bilde av virksomheten; 2) som distributør må lederen sørge for å fordele

informasjon både av faktiske kunnskaper og verdier til medarbeidere; og 3) som talsmann er lederen virksomhetens offisielle talerør utad.” (Methlie 1996:13)

Ad 1:

I det politiske landskap er det (minst) like mange meninger om ulike saker som det finnes deltakere. Hvis man kan sende sin mening på e-post direkte til en beslutningstaker vil han få mange meninger, og kan gjøre seg opp en mening om hva som kan være en akseptabel beslutning for alle parter. På den annen side kan det bli en uoverkommelig oppgave å gå gjennom alle innlegg og dermed kan for stor informasjonsmengde bli et problem.

Ad 2:

Informasjon kan legges ut på Internett sider slik at alle kan se den. Dette er en effektiv, billig og enkel måte å spre informasjon på. Dette vil kunne minke noe av avstanden mellom beslutningstaker og den beslutningen angår. Samtidig er det nok ikke altfor mange som vil lese alle innleggene i en nettdebatt, eller et nettsidene til et politisk parti, slik at en slik form for informasjonsspredning vil rette seg til spesielt interesserte. En annen mulighet er å tilrettelegge og redigere innholdet slik at informasjonen blir lettere tilgjengelig.

Ad 3:

Politikere er talsmenn for sin partigruppe, sitt partiprogram og sine velgere. Ved at informasjon blir lettere å sende og å motta vil båndene mellom disse kunne styrkes. På den andre side er det ikke alle som har tilgang og kunnskap om Internett. Disse vil da måtte bruke andre kanaler, eller få opplæring i nettbruk. Man kan stå i fare for å få et a og et b-lag i demokratiet, de som har tilgang til Internett og de som ikke har.

Beslutningsrollen:

“I beslutningsrollen fungerer lederen som 1) entreprenør som tar initiativ til å få igangsatt nye ting; 2) som «brannslukker» hvor man er ansvarlig for korrigerende handlinger når virksomheten utsettes for nedbrytende forstyrrelser; 3) ressursfordeler for å allokere virksomhetens ressurser; og 4) forhandler som representerer virksomheten i alle vesentlige forhandlingssituasjoner” (Methlie 1996:13)

Ad 1:

Hvis veien til beslutningstakere bli kortere kan man også kunne se at folk på eget initiativ sender inn forslag til forbedringer i lokalmiljøet. Dermed vil politikere kunne få tips om ting som ikke fungerer eller om nye problemområder. De kan også få tips om nye måter å organisere ulike tilbud på eller ønsker om ulike tilpasninger. Samtidig vil politikere ha mulighet til å skaffe seg innspill fra personer, som de kanskje ikke treffer andre steder enn via nettet.

Ad 2:

Raskere tilbakemelding på ting som er i uorden kan føre til at ting kan rettes opp fortere, før de gjør uopprettelig skade. Igjen er en avhengig av tilbakemeldinger fra innbyggerne, men som tidligere forskning viser, så er terskelen for å ta kontakt via Internett lavere enn gjennom andre kanaler, telefon, brev etc.

Ad 3:

Det er kanskje mulig at visse beslutninger kan gjøres på et lavere nivå, nærmere «folket» via Internett. Man kan lage ulike «minigrupper» som diskuterer løsninger på problemer lokalt, innenfor en skolekrets eller et nærmiljø. Dette kan kanskje sammenliknes med et grendelag som er åpent 24 timer i døgnet.

Ad 4:

Et partis målsetninger, langtidsprogram og verdigrunnlag kan være eksempler som kan legges ut på nettet. Da kan politikere lettere få tilbakemelding fra innbyggere, samtidig som innbyggerne kan danne seg et bilde om hva de ulike partiene står for. Kostnaden med å legge ut dette er minimal, i motsetning til å sende programmer og liknende i posten, til alle kommunens innbyggere.

Som jeg har vist med mine korte eksempler kan informasjonsteknologi støtte beslutningstakeren i alle de ulike rollene. Det er derimot avgjørende at befolkningen rapporterer tilbake til beslutningstakerne. Dermed bør det aktivt oppfordres til bruk av nettet og tilbakemeldinger må behandles seriøst. Begge de ovennevnte rollene er avhengig av hverandre for å for å få en god lokalpolitikk. De kan kombineres, noe som er en utfordring. Internett vil kunne gjøre det enklere å ivareta rollene, men det krever en del tilrettelegging. Internett kan også bli en inspirator for politisk deltakelse hvis tilretteleggingen blir god.

4.6 Modellsterke og modellsvake aktører.

Jeg har valgt å ta med teorien om modellsterke og modellsvake aktører inn i synet på demokratisk deltakelse. Dette gjør jeg fordi den er med på å illustrere forholdet mellom personlige ressurser og demokratisk deltakelse. I tillegg er Bråten opptatt av teknologi og informasjonssamfunnet og bruker dette for å eksemplifisere. Slik sett sammenfaller denne teorien med min oppgave.

Jeg vil først definere modellsterke og modellsvake aktører.

Modellmakt-teorien:

“Forståelse på egne eller andres premisser?”

- (1) For at en aktør A skal kunne kontrollere x, forutsettes en modell av x, utviklet på A`s premisser (det vil si ut fra A`s ståplass).
- (2) For at to aktører, A og B, skal kunne samtale, forutsettes at de har tilgang til modeller av det saksområde de viser til og av hverandre.

Av det siste følger for en samhandlingssituasjon mellom en modellsterk A og en modellsvak B at

- (1) den modellsvake B vil søke å tilegne seg den modellsterke A`s modeller.

Av (1) og (3) følger at

- (2) jo bedre B “lykkes med” å tilegne seg A`s modeller, som jo er utviklet på A`s premisser, *jo mer kommer B under A`s kontroll.*“ (Bråten 1983:25)

Teorien kan umiddelbart være vanskelig å forstå. Jeg velger derfor å eksemplifisere for å lette forståelsen. Teorien omhandler to “personer”, A og B, samt en modell x. La oss anta at A er en ressurssterk person med lang økonomisk utdannelse, at han er politisk aktiv og er direktør ved bedriften B jobber på. Person B gikk rett fra ungdomsskolen og ut i jobb og er lite politisk aktiv. Samtidig tenker vi oss at person B er blitt valgt til tillitsmann for de ansatte på arbeidsplassen. Temaet som diskuteres er moderasjon i lønnsoppgjørene og virkningen dette har for bedriftens økonomi. I dette tilfelle er det A som sitter med kunnskap og ressurser, mens B kjenner dette temaet hovedsakelig gjennom aviser og media. Dermed er kriterium 1 oppfylt. For at kriterium 2 skal være oppfylt må B her sette seg inn i økonomisk tenkning han ikke har

faglig bakgrunn fra, noe A har. En uforberedt B vil kunne ta opp i seg A's modeller og dermed vil en kunne få en situasjon der A ganske enkelt vil kunne belære B sine økonomiske modeller og tenkemåte. Handlingsrommet for B begrenses og A kan komme til å kontrollere situasjonen. I dette eksempelet blir dermed A en modellsterk person, mens B blir en modellsvak.

Hvis vi overfører tankeeksperimentet til Kongsberg kommune og tenker oss at A er en politiker og B er en innbygger, kan man se at A vil kunne både styre den politiske debatten og samtidig være premissleverandør. B kan bli redusert til en mottaker av argumenter uten å være i stand til å hevde sine egne synspunkt på egne premisser. I et det politiske systemet er det mange andre faktorer som spiller inn og kompliserer bildet, men prinsipielt kan det være fruktbart å tenke på modellsterke og modellsvake personer. Modellsterke i denne sammenhengen kan da være tidligere eller nåværende politikere, som kjenner systemet og vedtaksprosessene samt hvilke argumenter som er bedre å bruke enn andre. Faglig kunnskap og oversikt over andre partiers prinsipielle holdninger, er heller ingen ulempe.

Fra pyramide til nettverk:

Bråten påpeker også at "Dannelse av databaserte nettverk - gjerne knyttet til store sentralsteder, men der det også er fordelt databehandlingskapasitet på de enkelte punkter (noder) i nettverket.... Dermed erstattes den noe pyramidale organisasjonen (med ett sterkt sentralsted) av en mer nettpreget organisasjon (med mange lokalsteder)". (Bråten 1983:39)

Videre sies det at: "Dannelsen av nettverk innebærer at vi beveger oss vekk fra hierarkisk oppbyggede strukturer, der noen sitter på toppen med formell og materiell kontroll, til mulighet for horisontale forhold. Men dannelse av nettverk er samtidig en forutsetning for at virkelighetsdefinisjoner til de få blir effektivt forplantet blant de mange." (Bråten 1983:41)

Bråten snakker her om desentralisering og frykten for at symboleliter har stort spillerom. Men det kan bli helt motsatt av det Bråten frykter, hvis aktørene henter informasjon fra andre nettverk. For at de modellsterke skal ha mulighet til å påvirke de modellsvake, forutsetter at de modellsvake er trofast kun mot sitt nettverk. Med Internett er mulighetene for å hente inn informasjon fra ulikt hold nærmest uendelige. Dette gjør det vanskelig for de modellsterke å påvirke de modellsvake. Det å være tilstede på alle de ulike arenaer der politikk diskuteres

(eksempelvis: Internett, aviser, radio og TV), er nå blitt en vanskelig oppgave. Både fordi det er så mange arenaer som konkurrerer om oppmerksomhet og fordi de ulike arenaene har ulik agenda.

“Når modellsvake og modellsterke aktører kobles sammen i et samhandlingsforhold, det kan være i en beslutningssammenheng, eller i en informasjonssammenheng f.eks. i et datanett, vil de modellsvake søke å overta sin kontroll over egen situasjon. Men i den grad dette er modeller utviklet på en annen parts premisser, er det *de modellsterkes kontroll som øker*. Kontrollen blir maksimal når de modellsterke ikke bare kan bruke sine modeller til å foregripe, etterligne og forstå de andre, men til og med kan foregripe, etterligne og forstå deres forståelse - siden forståelsen jo skjer i termer av deres egne opprinnelig utviklede modeller”. (Bråten 1983:49)

Problem med styrt og silt informasjon kan være aktuelt å ta opp her. At man legger ut den bakgrunnsinformasjon på nettet som passer best for en part. Noen bestemmer hva som skal ligge på Kongsbergweben, og hva det ikke er plass til. Samtidig kan det være en sammenheng mellom personlige ressurser og deltakelse i det politiske system. Dermed kan det bli ekstra utfordrende å være effektiv i et nettbasert demokrati. Man må både være fink politisk, kjenne det politiske spillet, ha gode argumenter, men man må også være dyktig teknologisk, kunne bruke informasjonsteknologi og holde seg oppdatert.

Modellsterk og modellsvak, hvem gjør hva?

Modellsterke aktører på politikk har lettere for å diskutere politikk. Modellsterke aktører på teknologi tar lettere i bruk den nye teknologien. De som oppfyller begge kriterier kan ha en stor fordel når det gjelder påvirkningskraft.

De som er modellsvake på politikk, men sterke på teknologi vil kunne diskutere politikk med lite innhold. De som er modellsvake på teknologi og sterke på politikk, vil i mindre grad ta Internett i bruk og vil derfor risikere å ikke få med seg deler av den politiske debatten.

Modellsvake aktører på begge kriterier vil kanskje forbli inaktive, eller som Bråten påpeker, at de som tross alt engasjerer seg vil risikere å ta opp i seg modeller fra de modellsterke, modeller som ikke er deres egne.

4.7 Begrunnelse for valg av teori:

Jeg har valgt å vinkle mitt case og drøfte det opp mot to demokratiske «problem». Generelt kan man si at politikere står i en posisjon der de må ta hensyn til verdier som står mot hverandre: demokratisk effektivitet og demokratisk deltakelse. Bakgrunnen for at jeg har valgt disse er at det finnes mye litteratur og forskning på dette feltet, men lite med den innfallsvinkelen jeg har. Jeg har derfor prøvd å se om Internett kan ha en annen eller ny effekt på politisk deltakelse. Man kan si at hvis alle, både innbyggere og politikere, skal få si hva de mener om en sak, så kan kommunestyret og politikerne ikke få gjort noe annet enn å diskutere. På den andre side må politikere vise at de kan få gjennomført noe, oppfylle sine valgløfter. Derfor kan kravet til effektiv behandling og å vise til resultater, gå på bekostning av demokratiske idealer der alle berørte parter skal høres. Kort oppsummert kan man vel si at følgende illustrerer det å være politiker i dag: «Det er blitt vanskelegare å styre kommunane. Det er blitt vanskelegare å være politikar. Dei folkevalde blir kritiserte for vedtak dei gjer, og dei blir kritiserte for vedtak dei ikkje gjer. Aller mest kritikk får dei kanskje for å endre vedtak.....» (Offerdal 1991:249)

Jeg synes også det er viktig å trekke frem at politikerne har flere roller. De er både folkets representanter og røst, de er kontrollerende overfor administrasjonen, de er inspiratorer, de er konfliktløsere og forhandlere. Politikerne har ulike roller, noen ønsker de å ha, mens andre sliter de med å få til. Jeg synes det kan være interessant å ta dette med videre i oppgaven, det kommer ikke til å bli noen hoveddel, men jeg vil se på om noe av dette kan forskyves når politikk debatteres på nettet. Kanskje noen av rollene blir viktigere eller blir mer fremtredende når man legger politikken ut på nettet.

Begrunnelsen for valg av modellsterke og modellsvake som del av min teori er at jeg videre i oppgaven vil vise at kan være en sammenheng mellom personlige ressurser og deltakelse i det politiske system, og dermed også si noe om hva som kreves for å være effektiv i et nettdemokrati. Det kan være interessant å se om de som er ressurssterke innenfor politikk og teknologi får en ekstra fordel innenfor et nettdemokrati.

Jeg vil nå vise at man kan la de to hoveddelene, deltakelse og modellsterke/modellvake aktører, i teorikapittelet “smelte sammen”. Jeg lar teorikapittelet derfor bunne ut i følgende hypoteser:

5 Hypoteser og operasjonalisering

5.1 Hypoteser:

1. Vi får økt politisk deltakelse i nettdemokratiet.
2. Vi får en økt deltakelse i nettdemokratiet over en tradisjonell akse der ressurser og modell i forhold til politikk er viktig.
3. Vi får en økt deltakelse i nettdemokratiet over en ny akse der ressurser og modell i forhold til teknologi er viktig.

Jeg ønsker i hypotese 1 å se om Internett gjør en forskjell, om det finnes politisk debatt, eller annen form for politisk virksomhet på nettet i forhold til Kongsberg kommune. Eksempler på dette kan være e-post til politikere. Jeg ønsker også å se om en her får en tilleggskanal, for de få spesielt interesserte, eller om Internett er tatt i bruk på en bredere basis.

I hypotese 2 vil jeg se om det er spesielt interesserte i politikk, som har tatt i bruk Internett som en politisk kanal, eller om det er mange andre som også deltar i politisk debatt på nettet. I intervjuene med politikerne hadde jeg et inntrykk at en ønsket å engasjere spesielt ungdom. Jeg skal også se om politikerne har lyktes i å engasjere den oppvoksende generasjon.

I hypotese 3 vil jeg se om det er de teknologiinteresserte som har tatt i bruk nettet, og i hvor stor grad det er viktig å beherske teknologien for å engasjere seg politisk på Internett. Internett er en relativt ny arena å diskutere politikk på. Jeg skal se om Internett i denne sammenheng, er preget av teknologisk interesserte personer, eller nettdebattene har engasjert et bredere lag av befolkningen.

Jeg har valgt mine hypoteser ut fra en helhetsvurdering omkring temaet Internett og politisk deltakelse. Jeg vil anse mine hypoteser som relativt avgrensede og konkrete i forhold til dette temaet. Det er viktig å gjøre hypotesene målbare, noe jeg har beskrevet nærmere i neste kapittel.

5.2 Operasjonalisering:

Operasjonalisering handler om hvordan variablene i hypotesene gjøres målbare. Sentrale begrep og hvordan hypotesene er blitt tenkt målt er derfor viktig å få klart frem, både for å gjøre målingene mest mulig relevante, men også for å hindre misforståelser.

I hypotese 1 bruker jeg to begreper som trengs å operasjonalisere:

Politisk deltakelse: Jeg har valgt å måle politisk deltakelse gjennom å se på: medlemmer av partier, utviklingen i valgdeltakelse.

Nettdemokratiet: Forstås her som politisk virksomhet på Internett, i mitt tilfelle vil det være naturlig å legge vekt på debatten på Kongsbergweben og e-post-henvendelser til politikere og administrativt ansatte i kommunen. Nettdemokratiet kan med andre ord være med på å utfylle det “vanlige” demokratiet, ved at det blir flere henvendelser til kommunen og politikerne. En annen måte det kan bli økt deltakelse på i nettdemokratiet, er at flere henvendelser kommer via nettet, som ellers hadde kommet via andre kanaler, eksempelvis at man får flere e-post og innlegg på Kongsbergweben og færre fakser og telefonhenvendelser.

I hypotese 2 og 3 trengs operasjonalisering på to begreper:

Ressurser: Jeg har valgt å ta utgangspunkt i kvantitativt målbare kriterier som: utdanning, nettilgang, om personen er i arbeid eller ikke, samt alder og kjønn.

Modell: Forstås her som en fortsettelse av, et resultat av ressurser, men det blir også noe mer, en dypere forståelse, gjerne basert på praktisk erfaring fra området. For å konkretisere vil jeg komme med eksempler. Politisk modellmakt forstås som partimedlemskap og politisk aktivitet utenom å stemme ved valg. Nettmodellmakt forstås som teknologisk innsikt, å bruke nettet aktivt, eksempelvis ved å poste innlegg på Kongsbergweben, sende e-post til politikere, noe mer enn bare å surfe for å skaffe seg informasjon.

5.3 Begrunnelse for operasjonaliseringene:

I hypotese 1 har jeg operasjonalisert slik at det vil være formålstjenlig i hovedsak å komme frem til kvantitative data. Valgdeltakelse og medlemmer av politiske partier er tall som er tilgjengelige i offentlig statistikk. Dette gjør det relativt enkelt å hente inn tall og sammenlikne mine funn i Kongsberg kommune med andre undersøkelser omkring politisk deltakelse.

I hypotese 2 og 3. er målt ved hjelp av både kvantitative og kvalitative data. De kvantitative dataene er tilgjengelig i statistikk fra offentlig tilgjengelig statistikk, blant annet på Statistisk Sentralbyrå og Norsk Gallup sine nettsider. Dette sammenlikner jeg med data fra Opinions undersøkelse i Kongsberg kommune. I tillegg bruker jeg intervjuene jeg har foretatt, i en kvalitativ sammenheng. Debatten på Kongsbergweben vil bli både behandlet kvalitativt og kvantitativt.

I forbindelse med mine hypoteser kan det være interessant å se grundigere på forholdet alder/ressurser og valgdeltakelse. Kommunenes Sentralforbund gjennomførte "Hjemmesitterundersøkelsen 1999". Kort oppsummert var hjemmesitterne unge (kun 35% av de under 30 stemte), de hadde lav utdanning (47% av de uten videreutdanning stemte), de hadde lav inntekt (Særlig de med familieinntekt under 200 000, her stemte 48%).

(Kommunenes Sentralforbunds nettsider)

Derfor kan det være interessant å se om tilsvarende tall gjelder Internett.

I samme undersøkelse ble det avdekket flere ulike grunner til at folk var hjemmesittere:

Partiene er for like, valget har liten betydning, en er ikke enige noen av partiene, en er ikke interessert i lokalpolitikk, eller man satt hjemme i protest. Hjemmesittere er i større grad misfornøyd enn de som stemmer. Av de som synes at politikerne gjør en dårlig jobb, sitter to av tre hjemme. Dessuten er borgerplikten på retur. I 1995 mente 70% at det var en borgerplikt å stemme, i 1999 var tallet 58%. (Kommunenes Sentralforbunds nettsider)

Selv om mine undersøkelser ikke dekker alle de ulike aspektene i den ovenstående oppsummering, så kan kanskje mine tall være med på å avdekke noen sammenhenger.

Dessuten kan kanskje oppgaven være med på å besvare om Internett kan være et relevant verktøy å bruke for å øke interessen for lokalpolitikk.

Sammendrag:

Jeg vil altså se på Kongsberg kommune og hvordan de bruker Internett der. Jeg vil se nærmere på hvordan Internett blir brukt som en politisk kanal. Jeg vil også se på bruken av nettet, nettets representativitet og hva som er spesielt med nettbruk, eks alderssammensetning, utdanning, kvinner/menn etc. Er det for eksempel andre brukere av et nettdemokrati, enn det er i de tradisjonelle politiske kanalene? Jeg vil også se om effektivitet og deltakelse kan stå mot hverandre. Vil Internett være nok en kanal der personer kan fremheve sin mening og kverulere uhemmet, slik at det demokratiske system ikke får tatt avgjørelser? Eller vil nettet kunne

supplere allerede eksisterende kanaler og være med på å utfylle, slik at folkemeningen blir mer representativ enn den som kommer frem i valg og avisinnlegg. Dette kan spesielt gjelde synspunkter fra ungdom, som tradisjonelt har lav valgdeltakelse. Dette er moment som kommer inn under første hypotese.

Andre og tredje hypotese vil ta for seg om ressurser i forhold til politikk og teknologi er viktig i et nettbasert demokrati. Er det slik at de allerede aktive personer innen politikk vil få en kanal til å bruke? Vil vi se at det er de samme personene som er aktive på nettet, som ellers er aktive i lokalpolitikken? Eller er det slik at teknologiinteressert ungdom vil interessere seg for lokalpolitikk, fordi nettet tiltaler ungdom, som tradisjonelt er lite politisk aktive?

Del 2 Undersøkelse i Kongsberg kommune - resultater og funn.

Jeg har tre ulike datasett for Kongsberg kommune. Jeg vil i denne delen av oppgaven se nærmere på mine funn. De tre datasettene jeg har er:

- statistikk fra Kongsberg kommune (på grunnlag av Opinions tallmateriale)
- analyse av debatten på Kongsbergweben
- intervjuer av politikere og administrativt ansatte i Kongsberg kommune

Senere, i del 3 vil jeg se på om funnene har styrket eller svekket hypotesene i kapittel 5.1.

Tabell 6.1 Tre datasett

Datasett	Fremstilling	Type data	Kilde
Statistikk fra Kongsberg kommune	Grafisk	Kvantitativt	Opinions tallmateriale
Analyse av debatt på Kongsbergweben	Tabell med kommentarer	Kvantitativt og kvalitativt	Debattinnleggene på Kongsbergweben
Intervjuer av politikere og administrativt ansatte i Kongsberg kommune	Sitater	Kvalitativt	Egne intervjuer på Kongsberg rådhus og over telefon

Jeg har valgt å fremstille de ulike datasettene på litt ulike måter. Statistikk fra Kongsberg kommune har jeg i hovedsak fremstilt grafisk, da dette er kvantitative data (tabellene 6.2-12.) Analyse av debatten på Kongsbergweben har jeg satt inn i en tabell (tabell 6.13) der jeg i korte trekk gjør rede for de ulike debattene. Etter tabellen følger en del kommentarer i forbindelse med funnene. Dette er gjort med fordi det her er snakk om både kvantitative og kvalitative data i ett og samme datasett. I intervjuene av politikere og administrativt ansatte i Kongsberg kommune har jeg vagt å bruke mye sitater, samt sette sitatene opp mot hverandre der det er aktuelt og ellers komme med generelle kommentarer. Intervjuene er i hovedsak kvalitative data, så sitater og kommentarer er valgt som fremstillingsmåte. Jeg anser det som mest hensiktsmessig og oversiktlig, da datasettet er sortert tematisk.

6. Statistikk, debatt på Kongsbergweben og intervjuer.

Jeg vil i de neste tre kapitlene presentere mine funn fra undersøkelsene mine i Kongsberg kommune. Kapitlene er delt inn tematisk etter datasettene jeg har. Kapittel 6.1 omhandler statistikken, kapittel 6.2 handler om debatten på Kongsbergweben og kapittel 6.3 fremstiller intervjuene av administrativt ansatte og politikere i Kongsberg kommune.

6.1 Statistikk:

Jeg har tidligere vist generell statistikk gjennom grafer i del 1. Denne gjaldt både globalt og for Norge. De følgende sidene vil omhandle Kongsberg kommune. Jeg har valgt å følge opp og se på de samme variablene som statistikken viste til i del 1, det vil si: Utdannelse (tabell 6.2, 6.3 og 6.4), kjønn (tabell 6.5, 6.6 og 6.7) og alder (tabell 6.8, 6.9 og 6.10). Jeg har også tatt med andre ting som jeg anser som relevant for oppgaven (tabell 6.11, 6.12 og 6.13). Jeg vil først vise til de grafene med korte kommentarer for til slutt å oppsummere under: “Oppsummering av statistikken fra Kongsberg kommune”. Jeg har også for hver graf prøvd å sette den inn i en større sammenheng, altså opp mot mine hypoteser. Noen av grafene kan være overlappende på den måte at de kan forklare noe i forhold til flere av hypotesene, men dette er noe jeg kommer tilbake til under kommentarer til hver enkelt graf.

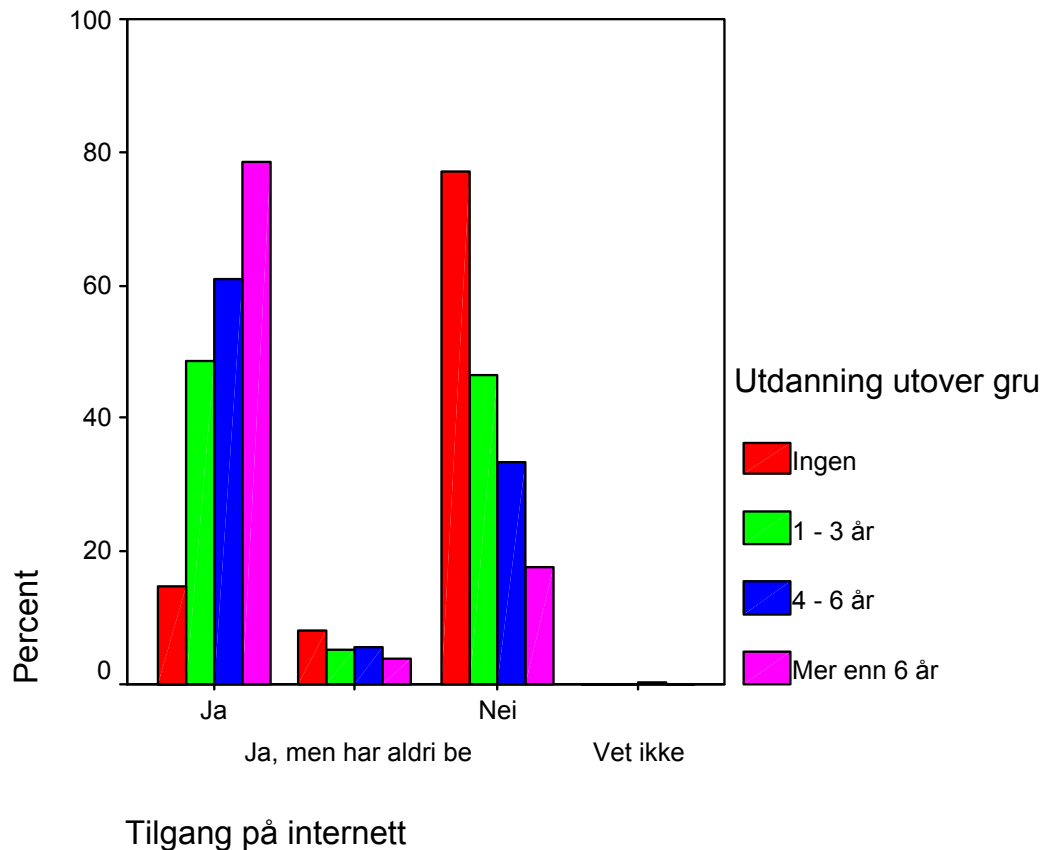
Opinion as gjennomførte i juni 1999 “Undersøkelse om arealbruk og transport i Kongsberg kommune”. Det kan være nyttig å minne om KS’ ”Aksjon forny lokaldemokratiet”, som jeg beskrev i kapittel 1.2 “Problemstilling”, noe denne spørreundersøkelsen må sees i sammenheng med. Sammen med en utvidet/deliberativ høring, nettpresentasjonen (Kongsbergweben) og denne spørreundersøkelsen inngikk dette i et forsøk som handlet om å finne veier til et bedret lokaldemokrati.

Det som står i introduksjonen til spørreskjemaet beskriver i korte trekk hva spørreskjemaet handler om: “Opinion gjennomfører i disse dager en undersøkelse i Kongsberg kommune. Spørsmålene dreier seg om byutvikling, arealplanlegging, transport og noen andre samfunnsspørsmål tilknytning til dette. Undersøkelsen er et samarbeid mellom Kongsberg kommune og Universitetet i Bergen, og intervjuet vil ta 6-7 minutter.” I dette spørreskjemaet var det også tatt med noen spørsmål angående bruk av Internett og Kongsbergweben.

Målgruppen var personer mellom 16 og 75 år. Utvalget var 2000 respondenter, men på noen spørsmål er det noe færre, dette er beskrevet nedenfor der det er aktuelt.

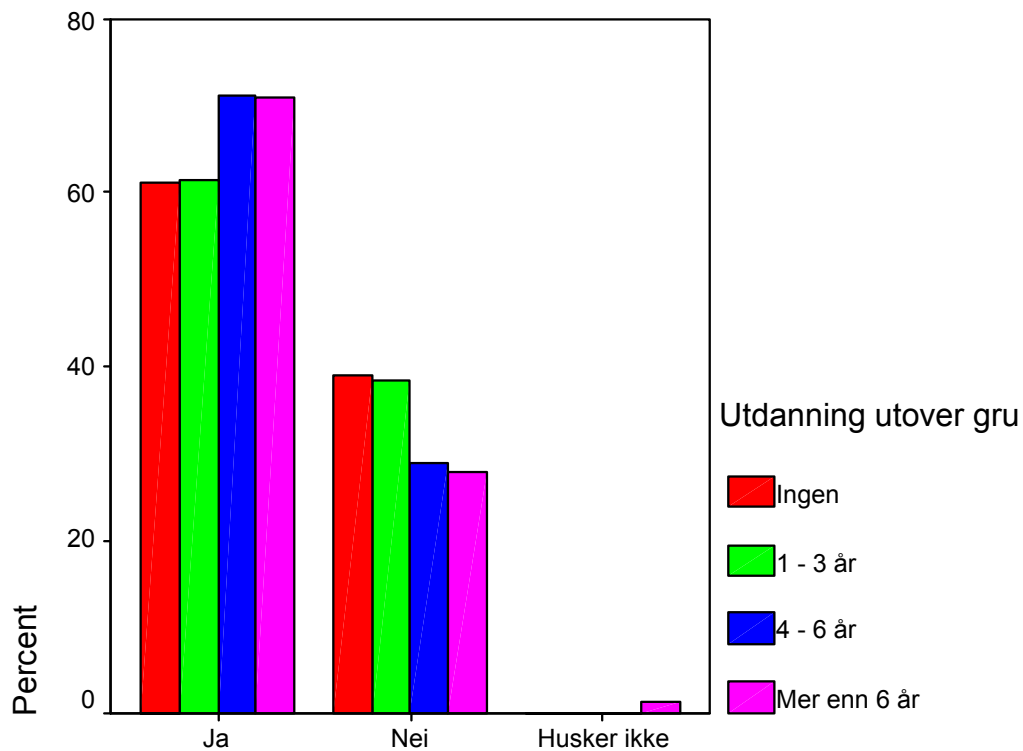
Tabell 6.2 Kongsberg kommune: Utdanning utover grunnskole i forhold til tilgang på Internett

Ressurser har jeg i kapittel 5.2 operasjonalisert til blant annet å gjelde utdanning. I både hypotese 2 og 3 brukes ressurser med som begrep. Min antagelse er at utdanning kan påvirke den politiske deltakelse. Dessuten antar jeg også at utdanningsbakgrunn er sentralt for i hvor stor grad en tar i bruk ny teknologi, i dette tilfellet Internett.

Tabellen viser at jo høyere utdanning folk har jo mer har de tilgang til nettet. Av de 63 personene som har tilgang, men som ikke har benyttet seg av dette er det flest med lavest utdanning. Jo høyere utdanning folk har jo større grad har en faktisk benyttet seg av Internett. I hvor stor grad en bruker Internett aktivt, vil jeg vise til neste tabell. Tilgang er ikke det samme som at man benytter nettilgangen.

Tabell 6.3 Kongsberg kommune: Utdanning utover grunnskole i forhold til besøk på Kongsbergweben

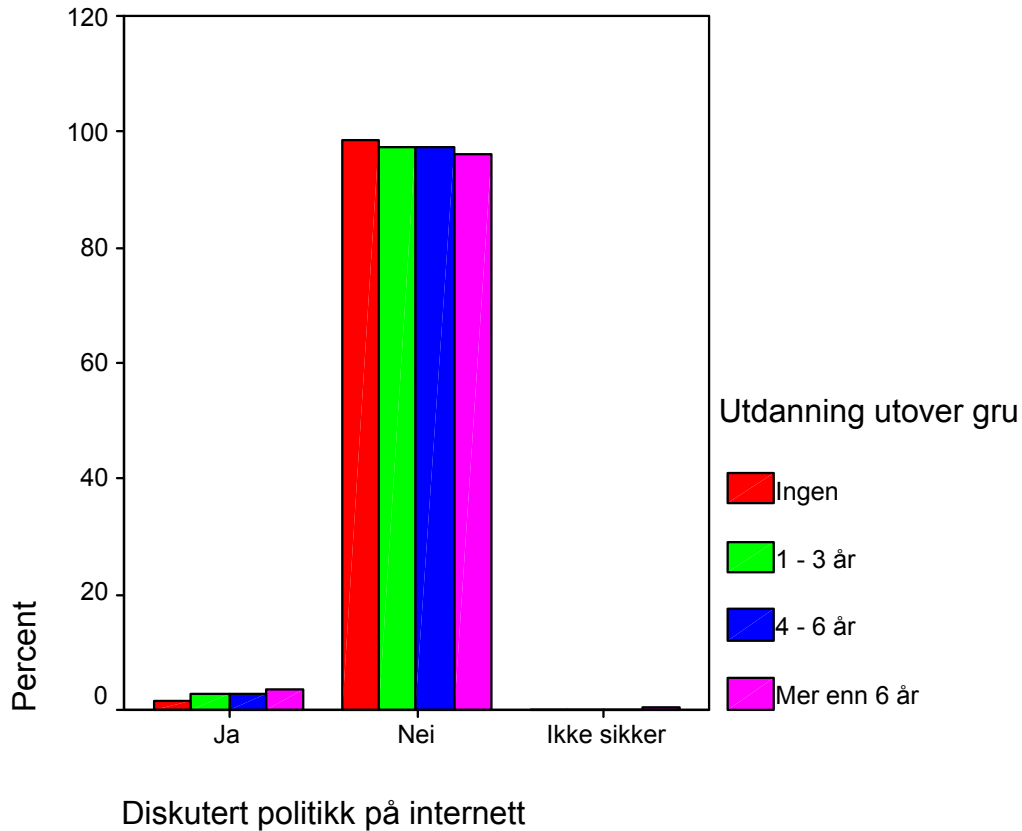
Besøkt internett-sidene for Kongsberg kommune

Ut fra denne tabellen kan man lese at jo høyere utdanning folk har, i større grad har man besøkt Kongsbergweben. Særlig gjelder dette gruppene med fire års utdanning eller mer. Hvis vi går nærmere inn på de ulike utdanningsgruppene, er de fordelt på følgende måte: Ingen utdanning ut over grunnskolen er 123 personer (10,3%), 1-3 år 332 personer (27,7%), 4-6 år 438 personer (36,5%) og mer enn 6 år 307 personer (25,6%).

Ved å se på personene som har besøkt Kongsbergweben har en annen utdanningsbakgrunn enn gjennomsnittsbefolkningen er det mulig

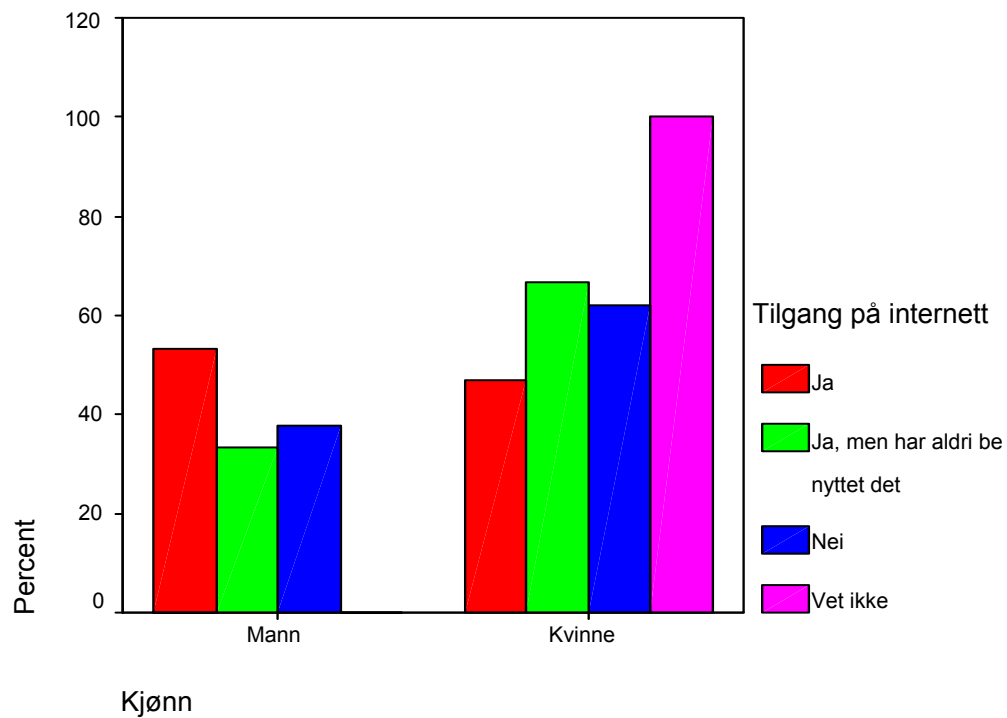
Ut fra mine hypoteser ser vi her at jo høyere utdanning personer har, jo mer har de brukt nettet aktivt, som jeg har valgt å måle gjennom å se på utdanningsbakgrunn sett opp mot hvem som har besøkt Kongsbergweben. Vi ser at de som har tilgang og høyere utdanning bruker nettet mer aktivt, enn de som har lavere utdanning.

Tabell 6.4 Kongsberg kommune: Utdanning utover grunnskole i forhold til diskutert politikk på Internett

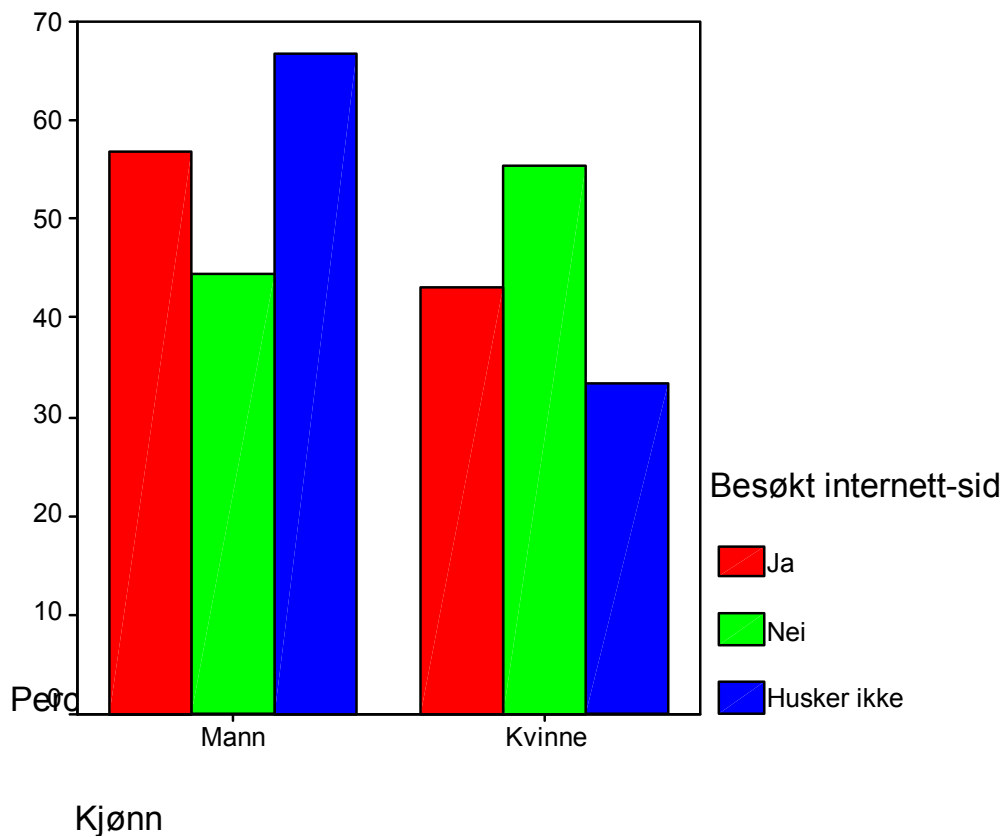
Svært få har diskutert politikk på nettet, kun 34 personer av et utvalg på 1200, men de få som har gjort det, er det en overvekt av de med høyere utdannelse. Tallene skiller ikke mellom de som har diskutert på Kongsbergweben og de som har diskutert politikk på nettet, andre steder. Ut fra disse tallene kan man stille spørsmål om nettdebatten har noen påvirkningskraft eller nytte. På den annen side sier ikke tall noe om kvaliteten på debatten. Jeg har forsøkt å si noe om denne kvaliteten i kapittel 7, der jeg sier mer om de ulike debattene på Kongsbergweben. Man kan se politisk debatt på Kongsbergweben som en gylden mulighet til å få fremmet sine synspunkt. I og med at det er såpass få innlegg, skal jeg være forsiktig med å trekke noen konklusjoner og si noe mer generelt om de som deltar i en nettdebatt. Det jeg kan si, er at det er svært få personer som har deltatt i debatten på Kongsbergweben.

Tabell 6.5 Kongsberg kommune: Tilgang på Internett i forhold til kjønn

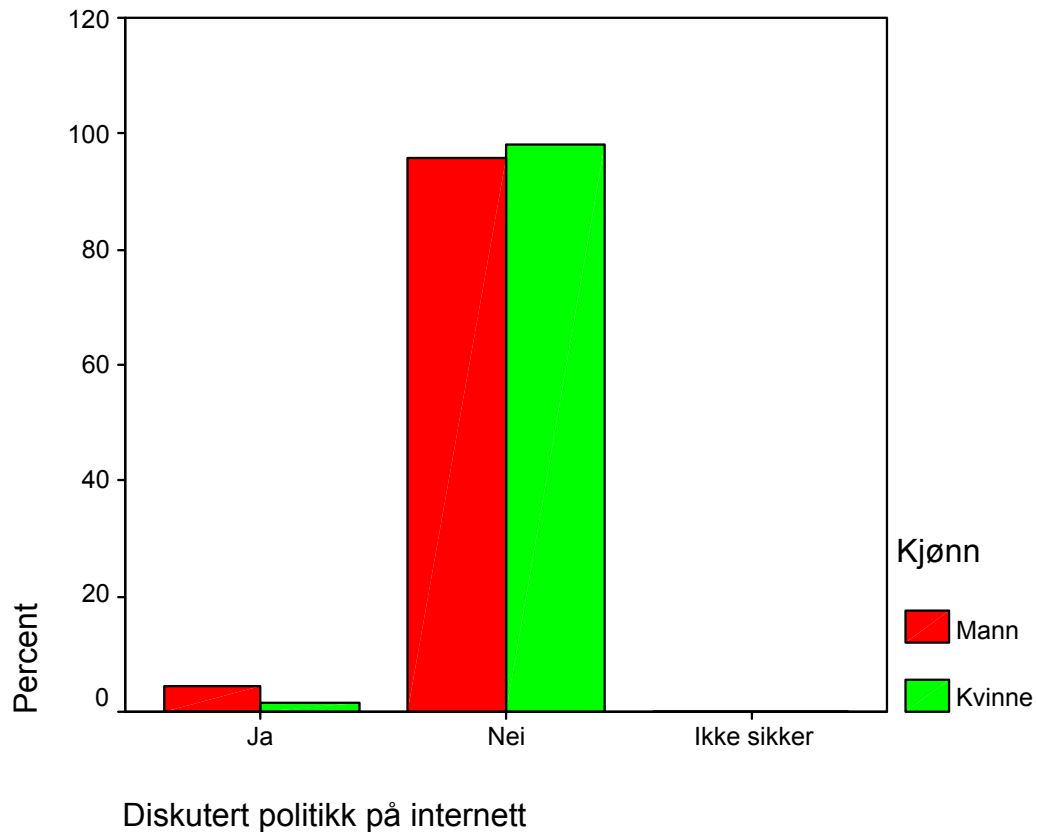
Tabellen viser at flere menn enn kvinner i Kongsberg kommune har tilgang på Internett. Av de som har nettilgang men som ikke har benyttet det er det 63 personer og av disse er det flest kvinner. Jeg har tidligere i del 1 vist at det er flere menn enn kvinner på nettet både globalt og i Norge, så Kongsberg kommune skiller seg ikke ut fra dette mønsteret.

Tabell 6.6 Kongsberg kommune: Besøkt Kongsbergweben i forhold til kjønn

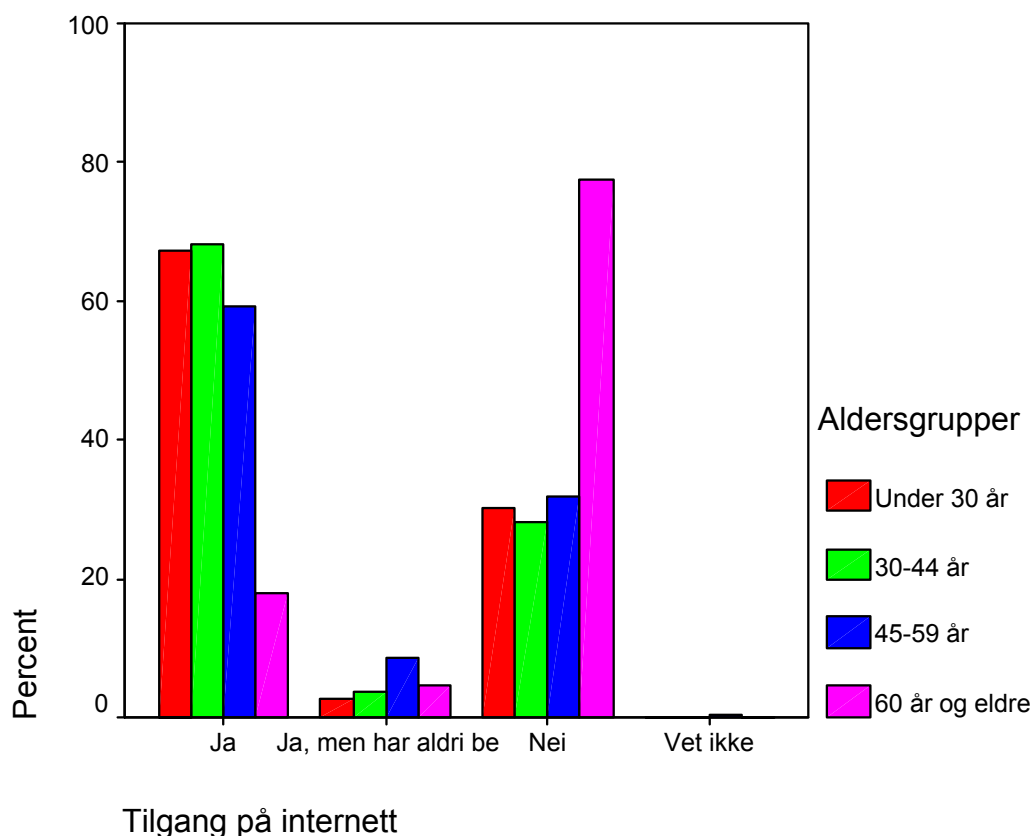
Det er 556 menn og 644 kvinner som er blitt spurt. 471 personer har besøkt Internettssidene til Kongsberg kommune, 213 har det ikke, mens tre personer ikke husker om de har besøkt sidene. Her mangler data for 513 personer. Her som ellers i mine data viser det seg at menn er overrepresenterte når det teknologi generelt. Slikt sett føyer denne grafen inn i rekken av statistikk som viser en sammenheng mellom teknologi og menn.

Tabell 6.7 Kongsberg kommune: Diskutert politikk på Internett i forhold til kjønn

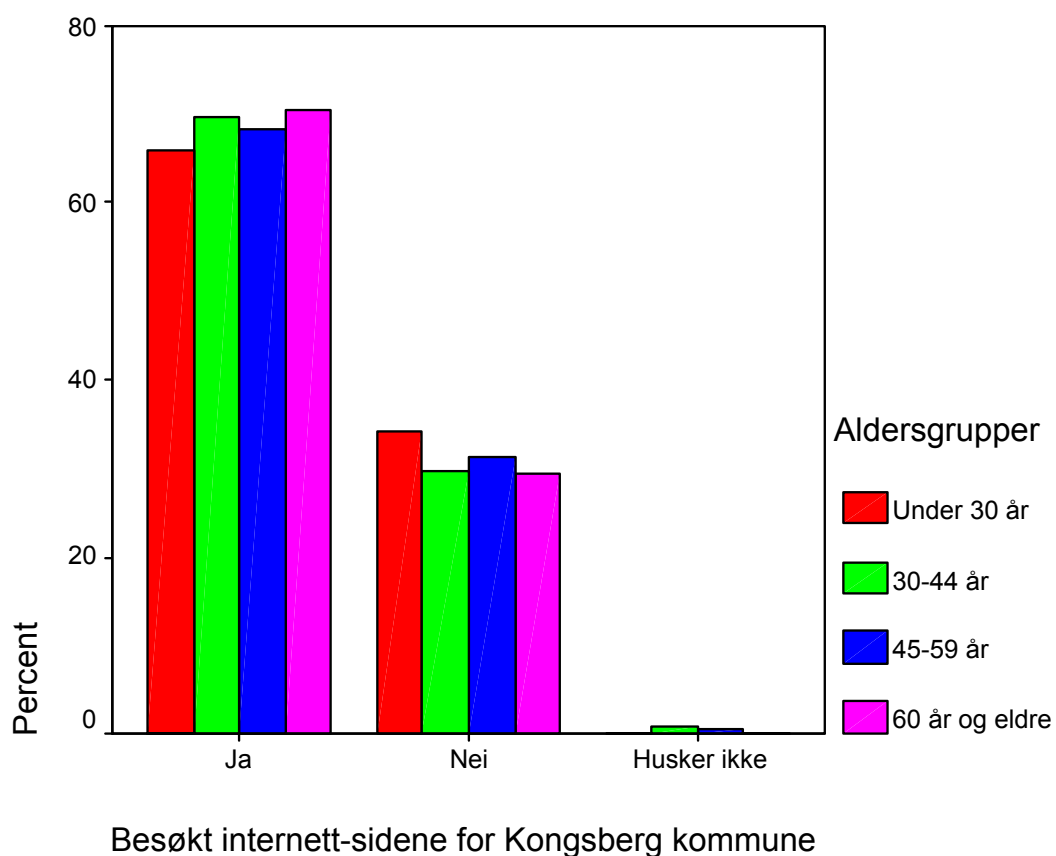
Som man ser av tabellen er det veldig få som har diskutert politikk på nettet. Det er faktisk så få som 34 personer av et utvalg på 1200 som har gjort det. Men som man kan se, er det en overvekt av menn. I og med at det er menn som er interessert i teknologi i utgangspunktet, er det ikke overraskende at flere menn enn kvinner har diskutert politikk på nettet. I dette tilfelle ser det ut om menn har en fordel, da de har et teknologisk forsprang på kvinnene. Men jeg vil understreke at generaliseringsgrunnlaget i dette tilfellet er tynt. Det som er klart, er at det er svært få som diskuterer politikk på Internett.

Tabell 6.8 Kongsberg kommune: Tilgang til Internett i forhold til aldersgrupper

Aldersgruppene som har tilgang på Internett er i stor grad de som er under 60 år. Gruppen over 60 år er det nesten 80 prosent som ikke har Internetttilgang, mens det nesten er motsatt for de andre gruppene, der har nærmere 70 prosent nettilgang. Totalt er det i utvalget 687 personer som har tilgang til nettet, 63 har tilgang men har ikke benyttet seg av det, 449 personer har ikke tilgang, og en vet ikke. Jeg har ovenfor tatt for meg kjønn i forhold til Internett. Her ser vi en ganske klar sammenheng mellom alder og Internett. Hvis en kan trekke frem en taper i denne sammenheng, så må det ut fra mine tall bli en kvinne over 60 år med lav utdanning. Hun er ikke en av de ressurssterke med nettilgang og kommer i liten grad til å delta i nettdemokratiet.

Tabell 6.9 Kongsberg kommune: Besøkt Kongsbergweben i forhold til aldersgrupper

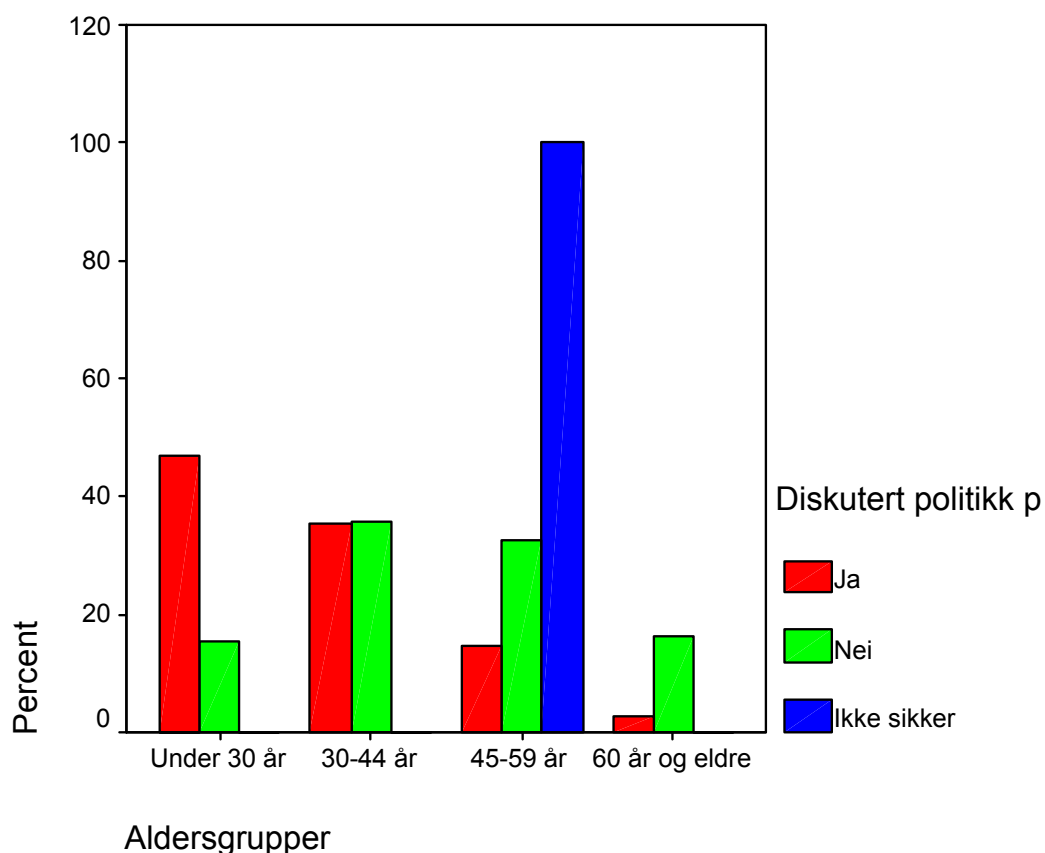

Det totale utvalget består av: 196 personer under 30 år, 427 fra 30-44 år, 387 fra 45-59 år og 190 personer i alderen 60 år eller eldre.

I prosent er det flere over 60 år enn de under 30 år som har besøkt nettstedene til Kongsberg kommune. Dette er påfallende da de under 30 år bruker Internett vesentlig mer enn de over 60. Dessuten har de under 30 år deltatt mer på nettdebatten enn de over 60 år. Det kan være at gruppen under 30 år har deltatt på politiske debatter andre steder på nettet enn på Kongsbergweben. Det kan skyldes at de over 60 år mer aktivt søker informasjon og særlig lokal informasjon, men det kan også være at de litt yngre ikke er redde for å ytre seg i elektronisk form.

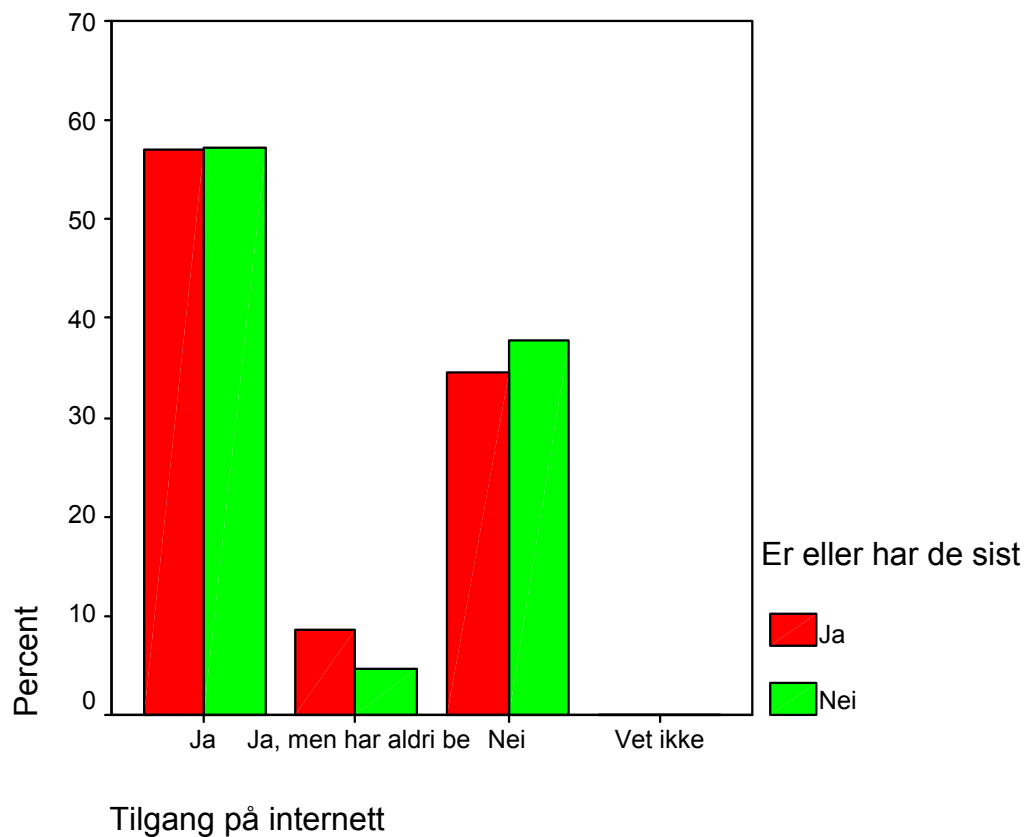

Tabell 6.10 Kongsberg kommune: Diskutert politikk på Internett i forhold til aldersgrupper

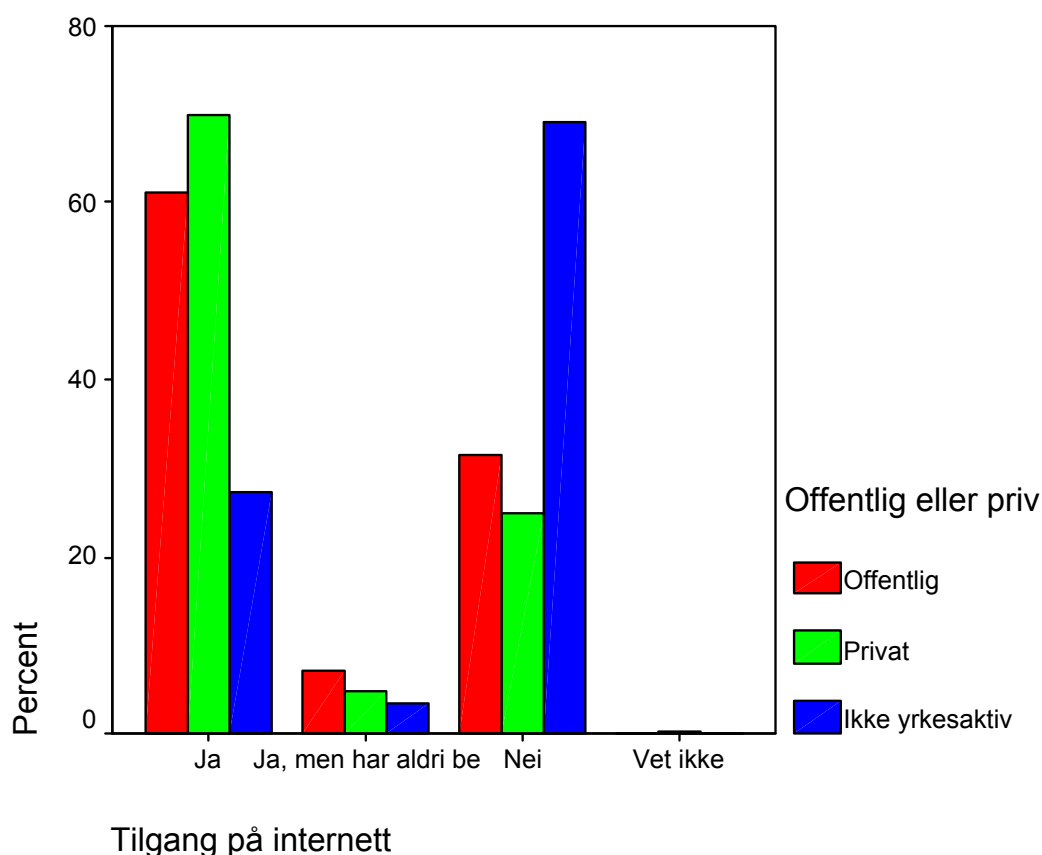
Denne tabellen viser at det er de under 30 år som har diskutert politikk på nettet. Tendensen er at jo eldre man er jo mindre har man diskutert politikk på nettet. Mine tall viser at personer over 60 år har mindre tilgang til Internett, så denne sammenhengen kommer ikke overraskende. På den annen side kan man kanskje bli overrasket over at de yngre aldersgruppene faktisk er interessert i politikk, og faktisk diskuterer politikk på nettet. Sett i lys av at det fra mange hold hevdes at det er en krise i lokaldemokratiet, og at ungdommen ikke interesserer seg for politikk viser denne tabellen at det er et mer nyansert bilde. Interessen for å gå inn i etablerte partier og stille på partilister kan være synkende, men interessen for politikk synes ikke å være fraværende selv i aldersgruppen under 30 år.

Tabell 6.11 Kongsberg kommune: Politisk aktiv i forhold til tilgang på Internett

For de som er eller har vært medlem av et politisk parti de siste 8 år kan man ikke se noen vesentlig forskjell i å ha tilgang på Internett enn resten av befolkningen. Antallet som har vært medlem av et politisk parti de siste 8 år var i utvalget 165 av 1200. Sånn sett avspeiler politikerne gjennomsnittsbefolkningen. Man kan hevde at Internett ikke er et must for en politiker. Ut fra mine hypoteser vil en ikke kunne si at noen av hypotesene her har fått data som peker i en spesiell retning.

Tabell 6.12 Kongsberg kommune: Offentlig eller privat ansatt i forhold til tilgang på Internett

Tabellen vier at en overvekt av de som har Internett jobber i privat sektor, mens de som ikke er yrkesaktive har markant mindre tilgang enn de som jobber enten offentlig eller privat. Av de privat ansatte er det 45,9 prosent, offentlig ansatte er representert med 30,3 prosent mens de som ikke er yrkesaktive er det 23,8 prosent. Dette kan tyde på at det er mange som har Internetttilgang via jobben. Det er også en viss forskjell i om en er privat eller offentlige ansatt. De privat ansatte har mer nettilgang enn de offentlig ansatte.

Det som skiller seg relativt klart ut, er at de som ikke er yrkesaktive, som blant annet er arbeidsledige og pensjonister, har ikke prioritert å skaffe seg Internetttilgang. Dette kan være et kostnadsspørsmål da disse gruppene i større grad må bære utgifter til abonnement og Pc, enn de som er yrkesaktive. Gjennom denne grafen viser det seg at det er en sammenheng mellom ressurser og det å kunne delta i et nettdemokrati. Med andre ord jeg kan her vise at hypotese 2 og 3 underbygges.

Oppsummering av statistikken fra Kongsberg kommune:

Kongsberg kommune skiller seg ikke vesentlig ut fra de internasjonale eller nasjonale statistikkene jeg har i del 1. Internettbruk i forhold til alder, utdanning og kjønn viser de samme mønstrene i Kongsberg kommune, som i tallene fra nasjonalt nivå. Både når det gjelder å ha tilgang til nettet, å bruke nettet og å diskutere politikk på nettet gjelder følgende: De unge er mer aktive enn de eldre, jo høyere utdanning man jo mer aktivitet og det er en overvekt av menn. Dessuten har de yrkesaktive større tilgang til nettet enn de som er utenfor arbeidslivet.

Hvordan ser den gjennomsnittlige internettbrukeren ut i Kongsberg kommune?

Han er middelaldrene, yrkesaktiv, har utdanning fire år eller mer utover grunnskole og jobber i privat sektor. Han har besøkt Kongsbergweben, men bruker i liten grad debattmulighetene her. Er ellers lite politisk aktiv, men har deltatt i en del ad-hoc aksjoner (opprop etc.) og er med i noen organisasjoner.

Hva sier mine funn i forhold til mine hypoteser?

Første hypotese er: "Vi får økt politisk deltakelse i nettdemokratiet." Til en viss grad underbygger statistikken fra Kongsberg kommune dette. Det har vært noen personer som har diskutert politikk på nettet. Internett er utbredt i Kongsberg kommune og en del personer har besøkt Kongsbergweben. Personer med nettilgang er: Flere menn, enn kvinner, flere med høyere utdanning enn lav utdanning, og flere yngre enn de over 60 år.

Andre hypotese er: "Vi får en økt deltakelse i nettdemokratiet over en tradisjonell akse der ressurser og modell i forhold til politikk er viktig." I Kongsberg kommune viser mine tall at det er de ressurssterke som har Internett. Personer i jobb, og personer med høyere utdanning, har både mer nettilgang og bruker nettet mer, enn de uten jobb og lav utdanning. Samtidig viser statistikken at alder og kjønn spiller inn. Menn er mer på nettet enn kvinner, og jo eldre en er jo lavere er nettbruk og tilgang. Man kan ikke se noen vesentlig forskjell i å ha tilgang på Internett enn resten av befolkningen, for de som er eller har vært medlem av et politisk parti de siste 8 år.

Tredje hypotese er: “Vi får en økt deltakelse i nettdemokratiet over en ny akse der ressurser og modell i forhold til teknologi er viktig.” Jeg kan trekke frem noe av det samme som ble nevnt i andre hypotese der: Personer i jobb, personer med høyere utdanning, har både mer nettilgang og bruker nettet mer, enn de uten jobb og lav utdanning. Alder og kjønn spiller også inn. Yngre er mer aktiv på nettet og menn er mer aktive enn kvinner.

Det med alder kan være viktig, da dagens ungdom og unge voksne har vokst opp med teknologien rundt seg, i en helt annen grad enn dagens 60-70-åring. Utdanning i dag krever i mange tilfeller at en bruker nettet og Pc. Det finnes fremdeles mange jobber der en ikke trenger å bruke en Pc, men det blir i stadig større grad en fordel å ha denne kunnskapen. Er man vokst opp med denne teknologien rundt seg, og har brukt den gjennom studier, har man en fordel dagens 60-70-åring ikke hadde.

6.2 Debatt på Kongsbergweben:

Jeg har gått gjennom debattene på Kongsbergweben og vil på de neste sidene komme med en sammenfatning av det jeg har funnet av interesse der. Jeg har kommet til at noen debatter fungerte godt mens andre ikke fungerte i det hele tatt. Eksempel på en nettdebatt kan sees i vedlegg 3.

Hvordan deltar man i den politiske debatten på Kongsbergweben?

Debattsidene ligger på Kongsbergweben under Kongsberg kommunes sider.

Man logger seg inn på nettet og slår opp på www.kongsberg.net (Kongsbergweben). Deretter må man klikke på kommunevåpenet til Kongsberg kommune. Da kommer man inn på sidene til Kongsberg kommune. På venstre side av skjermen er det et valg som heter politikk. Deretter trykker man på debatt. Da kommer det opp ulike valg, som er en tematisk inndeling av de ulike debattene. Innlegg sendes ved at man benytter et skjema som ligger under hver enkelt debatt. Det kan kanskje virke noe komplisert å delta i debatten på Kongsbergweben, i hvert fall når det fremstilles skriftlig, men for en som har surfet på nettet en del, vil det nok ikke være altfor vanskelig å finne frem. Det som kanskje er mer avgjørende, er å vite om muligheten, å vite at det i det hele tatt finnes en nettdebatt på Kongsbergweben.

Det som er spesielt med Kongsberg kommune, er at man har prøvd å integrere kommunens vanlige administrative system inn i en Internettløsning. Via nettet kan alle som er interessert, hente inn mye av kommunens papirer i elektronisk form, eks møtereferat fra kommunestyre, saker som skal opp i formannskapet etc. På denne båten åpner kommunen sin saksbehandling, som er et gjennomgripende prosjekt. Man kan se kommunen i kortene i større grad enn før for nå er sakspapirer og planer etc. kun noen museklikk unna. Informasjonsflyten fører til at kommune åpnes på en ny måte og det kan føre til at ansatte og politikere i kommune må gjennomføre en holdningsendring. Åpenhet og kontroll er her viktige stikkord. Som case er derfor Kongsberg kommune spesielt og unikt på flere måter. De har på en gjennomgripende måte prøvd å øke kommunens åpenhet mot befolkningen og å endre deler av det politiske og administrative systemet ved hjelp av Internett.

Kongsberg kommunes Internettsider inneholder følgende debatter (Jensen m.fl. 2000:25)

Tabell 6.13 Kongsberg kommune: Diskusjonen på Kongsbergweben

Blefjellplanen	For lite aktivitet til å si noe
Byutvikling si din mening	Fra august til oktober en del debatt, noen saklige lange innlegg med korte kommentarer til (replikker)
DND Kongsberg	For lite aktivitet til å si noe
E 134	For lite aktivitet til å si noe
Forlengelse av gågata?	For lite aktivitet til å si noe
Kongsberg-Web'n	Råd og vink om hvordan gjøre Kongsbergweben bedre.
Lokal sport og idrett	For lite aktivitet til å si noe
Lokalavisa	Den debatten med flest innlegg, 81. Redaktøren i Lågendalsposten (LP) har deltatt aktivt og svart på mange av innspillene som har kommet. En saklig og fungerende diskusjon. Siste del er det fagfolk som diskuterer (journalister, organisasjonsmennesker etc.)
Lokalpolitikk	Med 53 innlegg er det den diskusjonen som har hatt nest flest innlegg. Her har politikerne vært aktive i ca halvparten av innleggene, men her finner vi også flest anonyme innlegg, seks. Her er kvinnene best representert med totalt ca 2/5 av innleggene.

Overtakelse av Klubb Tilflukt	Kun syv innlegg, men sterk ordbruk og kjappe kommentarer.
Partiprogrammer og valgkamp	32 innlegg, alle bortsett fra tre er skrevet av politikere.
Utbyggingen av Stortorvet	Saklig, men lite debatt. Kun åtte innlegg.
Våpenproduksjon i Kongsberg	Saklig, men lite debatt. Kun seks innlegg.

Samlet sett er det ikke lett å gjøre opp et helhetlig bilde over hvordan de ulike debattene fungerer. Debattene tar for seg veldig ulike tema, noen tema er konkrete, mens andre er veldig generelle. At noen debatter fungerer bedre enn andre, kan ha flere årsaker. Om temaet er generelt eller om det er snevert, ser ikke ut til å ha noen virkning på debattdeltakelsen i dette tilfelle.

Det som derimot ser ut til å ha en virkning er hvor «hett» temaet er generelt, eksempelvis ellers i meda. Blir en sak debattert heftig i lokalavisen, kan dette smitte over på nettdebatten. Men den kanskje viktigste grunnen til at de få debattene som fungerer noenlunde, er i hvor stor grad myndighetspersoner, politikere eller andre ansvarlige engasjerer seg i debatten. Debatter må besvares - det må være en toveis kommunikasjon, innlegg må følges opp akkurat som i en muntlig debatt for at den skal fungere. Ellers kan man risikere å sitte igjen med sære grupper debattanter, eksempelvis: De frustrerte og de saklige. De som skjeller ut alt og alle og de intellektuelle som er interessert i å markedsføre seg selv og sine ideer.

I de tre debattene med flest innlegg har to av dem mange innlegg fra politikere, mens en har redaktøren i Lågendalsposten (pluss noen journalister der) vært aktive i debatten. Redaktøren har besvart ulike spørsmål fra innbyggere innen kort tid etter at de ble lagt ut på nettet på en saklig måte. Selv om generaliseringsgrunnlaget her kan være tynt, kan det synes som jo flere «ansvarlige» som er med i debatten, jo mer saklig og givende blir den også, og jo flere innlegg blir postet. Man kan kanskje her se en selvforsterkende effekt. Kanskje noen ser at det finnes en debatt som er populær, og «henger seg på», og motsatt fall ikke gjør det, hvis det er få som har deltatt i en debatt.

Temaet på debattene kan være viktige. Det er kanskje flere som vet hva «Lokalavisa» er, enn som vet hva «DND Kongsberg» er. Temaet på debattene kan både virke inkluderende og ekskluderende.

Fem av diskusjonsgruppene: Blefjellplanen, DND Kongsberg, E 134, Forlengelse av gågata?, Lokal sport og idrett, fungerer dårlig med få innlegg og lite debatt. Innleggene henger heller ikke sammen på den måten at de er preget av enkeltinnspill, uten at de bli besvarer hverandre. To debatter: Utbyggingen av Stortorvet og Våpenproduksjon i Kongsberg har hatt en viss saklig debatt, men med få innlegg er det vanskelig å få til en levende debatt. Byutvikling si din mening, Kongsbergweben, Overtakelse av Klubb Tilflukt fungerer til en viss grad.

Lokalpolitikk og Partiprogrammer og valgkamp fungerer, og her er politikertettheten stor, relativt mye intern politikkprat mellom et fåtall politikere. Mye er preget av å være ren «reklame» for politiske standpunkter. De fleste innleggene er fra politikere innen Arbeiderpartiet, og sånn sett er ikke den kritiske debatten mellom politikere voldsom, men antallet politikere som er med i debatten er relativt stor.

Lokalavisa er den debatten som fungerer best. Med mange innlegg og med redaktøren for Lågendalsposten representert fungerer denne best av alle, med hensyn til toveiskommunikasjon.

Generelt kan man si at nesten alle oppgir fullt navn når de har lagt igjen et innlegg på nettet. Saklighetsnivået på de fleste innleggene er høyt og ut i fra nettets natur og kultur vil jeg hevde at det er høyt nivå på debattene, i alle fall i forhold til mange jeg tidligere har sett andre steder på nettet.

Kort oppsummering:

Hva sier mine funn i debatten på Kongsbergweben i forhold til mine hypoteser?

Min første hypotese er “Vi får økt politisk deltakelse i nettdemokratiet.” Debatten på Kongsbergweben i seg selv, fører til en økt deltakelse i nettdemokratiet. Selv om debatten ikke har vært spesielt omfattende, hverken i antall personer eller antall innlegg, så har muligheten blitt brukt. De debatter som ikke fungerte, med få innlegg og få deltakere, vil sannsynligvis ikke bli vektlagt i særlig grad. Men de debatter som var livlige og hadde mange deltakere vil i alle fall avspeile en interesse om temaet. Om debatten vil kunne ha noen påvirkning på

beslutningstakere, vil dels være avhengig av om de deltar eller om de legger merke til debatten og om de er påvirkelige.

Å si noe i forhold til andre og tredje hypotese, kun på bakgrunn av analyse av debatt på Kongsbergweben, blir vanskelig da politikerne diskuterer kun under lokalpolitikk, mens alle de andre deltakerne i liten grad sier noe om seg selv. Det er noen som undertegner med fornavn og kanskje også alder, men bortsett fra det, er det få tilleggsopplysninger, som kunne vært interessante å se på. Jeg tenker blant annet på utdanningsbakgrunn, om personene er i arbeid eller ikke, og om personene er politisk aktive. Ut fra argumentasjonen og språk kan man se en del, men dette blir i høy grad synsing, som jeg ikke skal gå videre inn i. Jeg vil allikevel komme med et par generelle betraktninger.

Andre hypotese er “Vi får en økt deltakelse i nettdemokratiet over en tradisjonell akse der ressurser og modell i forhold til politikk er viktig.” Av de flere ulike temaene nettdebatten er inndelt i, er det kun under lokalpolitikk politikerne har vært deltakere.

Under andre temaer i debattene på Kongsbergweben, har det vært andre enn politikere som har diskutert. Noen av disse temaene er politisk relatert, noe som krever et visst minimum av kunnskap og engasjement, men å hevde at en treger politisk innsikt utover det vanlige oppegående innbyggere har, vil være å trekke det for langt. Jeg kan med utgangspunkt i andre hypotese, med data kun fra debatten på Kongsbergweben, ikke komme med noen klare slutninger her.

Tredje hypotese er “Vi får en økt deltakelse i nettdemokratiet over en ny akse der ressurser og modell i forhold til teknologi er viktig.” Det å ha lagt igjen innlegg på Kongsbergweben er kanskje ikke det vanskeligste å gjøre, men det krever et minimum av innsikt i bruk av mediet og ressurser i form av tilgang til Pc med Internett. Eksempler på dette kan være: Kjennskap til at Kongsbergweben eksisterer, og å finne frem til den på nettet.

6.3 Intervjuer av administrativt ansatte og politikere i Kongsberg kommune:

Jeg har tidligere i oppgaven (se kapittel 3.3 Intervjuer), fortalt hvordan jeg samlet inn dataene i denne delen. Jeg vil her komme mer inn på mine funn og komme med en del sitater fra de intervjuede. Jeg har valgt å gjøre dette på den måten jeg foretok intervjuene. Først har jeg stilt

en del generelle spørsmål for deretter å stille noen mer spesifikke. Jeg velger å bruke rekkefølgen jeg hadde i intervjuguiden min i oppsummeringen av intervjuene. Spørsmålene som ble stilt kan sees i vedlegg 1 og 2. Jeg vil kort oppsummere de funnene som jeg ser som mest interessante i intervjuene, og komme med sitater og utdypende kommentarer.

Generelt om bruk av Internett

Grunnen til at jeg startet med generelle spørsmål, var at jeg først ville komme inn på temaet jeg var interessert i og å la de intervjuede i stor grad få fortelle om sin rolle og sitt syn på Internett og teknologi generelt, før jeg gikk mer spesifikt inn på min problemstilling og spørsmål opp mot mine hypoteser.

De aller fleste hadde brukt nettet og e-post. De fleste visste om Kongsbergweben og hva som lå der, blant annet visste de fleste at det var debattmuligheter på nettet. De politikere som deltok på nettdebattene begrenset seg til å legge inn innlegg på en av debattene, nemlig lokalpolitikk. De fleste både politikere og administrativt ansatte, hadde vært inne og hentet informasjon fra nettet og brukte informasjon derfra. Det forenklet og gjorde jobben enklere. Samtidig var bruken av Internett relativt begrenset p.g.a. tidspress. Å bruke Internett gjøres på eget initiativ og det foreligger ingen arbeidsinstruks eller liknende på hvordan Internett skal brukes. Ingen av de administrativt ansatte jeg intervjuet hadde deltatt i nettdebatten.

Ordfører Morten Eriksrød (H): “Jeg som ordfører bruker nok ikke Internett veldig aktivt...men jeg har brukt Internett periodisk i valgkampen for å holde meg informert.... Som ordfører kan det og er det nok mest nyttig de gangene jeg brukte det i forbindelse med å gå inn på ODIN og offentlige informasjonstjenere, men det er nok begrenset.....Det lille jeg har sett er at det er også en del støy, altså en del irrelevant informasjon du får med på kjøpet ... Men jeg finner den informasjonen som jeg synes er interessant, nå bruker jeg i stor grad offentlige informasjonstjenere og mindre de vanlige nettavisene og gjør meg ikke helt tilgjengelig i og med at jeg foreløpig er på et Intranett som gjør at jeg ikke blir nedbombet av informasjon.”

Ordføreren oppsummerer her det som er det hovedinntrykket jeg sitter igjen med over hvordan Internett brukes av politikere og administrativt ansatte i Kongsberg kommune. Det ser ikke ut som om det er noen fare for at nettbruken overdrives, en henter inn informasjon en synes er

interessant og relevant, særlig fra offentlige informasjonstjenere, og irriterer seg i noen grad over reklame og irrelevant informasjon.

Samtidig finnes det unntak, noen bruker Internett mer enn andre, mens andre ikke, så bildet er blandet.

Prosjektleder Johan Bjarne Osen: ”Jeg bruker Internett veldig mye, for jeg jobber i sammen med Universitetet i Bergen på demokratiprojektet.... Jeg jobber med prosjekt...sammen med Intec, lokalt firma. Etablert Nobykom, som er struktur som er laget for å etablere struktur for regionen.”

Anne Berger Sp: “Jeg bruker ikke Internett. Men de som er i gruppa vår bruker Internett , slik at vi har muligheten til å få en del informasjon som de henter ned.”

Effektivitet eller merarbeid

Internett forenkler mange ting blant annet e-post med dokumentutveksling og innhenting av informasjon. Flere av de som ble intervjuet la vekt på at de syntes at det var vanskelig å bruke mediet effektivt, da informasjonsmengden var stor og at det var en del støy og irrelevant informasjon på nettet. Noen la skylden på egen inkompetanse og at en var uvant med å bruke nettet. Selv om de aller fleste hadde hentet informasjon fra nettet og utvekslet e-post i forbindelse med en sak eller vedtak, var det bare noen som sa at det hadde betydning for politiske beslutninger. Dessuten var det en som hevdet at det ikke hadde betydning i det hele tatt. De fleste innså at e-post alltid vil være en del av beslutningsprosessen. Det ble også hevdet at politisk styring foregår i utvalg - ikke som enkeltutspill.

Reidar Øxnevad Ap. formulerer det slik:”... den informasjonen du får via nettet når fram til noen ganske få. Slik at vi danner stort sett våre holdninger på bakgrunn av saksutredninger og det er få av oss som bruker nettet så systematisk at de bygger holdninger på bakgrunn av det.”

For de som jobber i administrasjonen kan verden og jobbhverdagen fortone seg litt annerledes. Det virker som om administrasjonen bruker Internett og e-post mer internt i kommunen og for å hente informasjon, og i mindre grad har kontakt med innbyggerne.

Prosjektsjef Johan Bjarne Osen : “Forenkler i vesentlig grad, både e-post og Internett. Jeg bruker det veldig mye, har en del utredninger som vi hadde i forbindelse med konkurranseutsettelse av kommunale tjenester, vi hadde bl a et konkret firma inne og brukte all dokumentasjon elektronisk. Det var e-post som ble brukt til å informere tillitsvalgte i forhold til bedriften osv. Jeg bruker den interne e-posten veldig mye. Kommuniserer stort sett på den måten.”

E-post og nettdebatten har ingen avklart formell status. Hvordan de intervjuede så på e-post og nettdebatten var uklart. Noen så på det på linje med telefonsamtale, mens andre mente det var et offisielt skriv som skulle journalføres som vanlige brev. Dette er et moment jeg kommer grundigere tilbake til i del 3. Problematikken kan illustreres med følgende sitat:

Arealplansjef Synnøve Lyssand Sandberg.: “Jeg vil si at å få en e-post er omtrent det samme som at noen ringer til deg, da er det spørsmål om man svarer på en telefonhenvendelse eller ikke.”

Rådmann Arild Raaen: “Det som jeg ser som en svakhet på mailing utenfra er at det er lagt opp til mailing direkte til saksbehandler, så det er en svakhet i systemet i forhold til dokumentasjon og journalføring. Så vi må i sterkere grad fokusere på at alle innspill skal til offisiell postmottaksadresse for kommunen, slik at vi kan journalføre på samme måte som fakser og andre ting. Der har vi en jobb å gjøre i arkivsammenheng også, styre av det er viktig.“

Eller som Informasjonssjef Per Edvind Rud sier i denne sammenheng: “Hvis det er regler, så finnes de ikke, de er ikke etablert.“

Nettdebatten har ingen avklart formell status Det er udefinert hva nettdebatten kan brukes til. Om nettdebatten skal brukes til uformell høring, for å lodde stemningen om en spesiell sak, eller om en kun ønsker at innbyggerne skal diskutere mer politikk på nettet, greide ikke jeg å få noen avklaring på.

Representativitet er også et viktig moment i denne sammenheng. Øyvind Eek Jensen, Venstre påpekte at: “Hvis kommunen legger ut en sak til høring og får ett eller syv svar i en kommune med 22000 innbyggere så er jo ikke det bra nok til å betrakte det som en høring.”

Om Internett hadde endret politiske beslutninger, så var konklusjonen ganske entydig. Ingen mente at det hadde endret noe direkte, men Internett og utveksling av e-post ville alltid være en del av beslutningsprosessen.

Arealplansjef Synnøve Lyssand Sandberg: Det er noe ulempe med e-post er at du kan lettere komme i en situasjon der du må formulere noe skriftlig i et svar, i stedet for å ta det over telefonen....så slipper du å ringe opp igjen hvis det ikke er noen som tar telefonen....Og det samme gjør jo det jeg har brukt Internett til det er jo en lettere måte å få informasjon på enn å ringe å spørre.”

Assisterende rådmann Petter Naper Hansen “Det er det vi skal prøve i dette lokaldemokratiprojektet, legge byutviklingsplanene våre ut på nettet, for å se om vi kan få igang noe dialog og dispuTT der. Får vi det ikke til i Kongsberg så er det lang fram andre steder. Her har vi en befolkning som er relativt oppegående ....Barrieren er ikke å bruke nettet og PC osv , men barrieren er å få dem interessert i lokalpolitikk og nærmiljøutvikling.”

Kommunens interne liv

Kommunens Internettsatsning er preget av å være både et verktøy for bruk internt for kommunens ansatte og politikere samtidig som det også er et eksternt verktøy for å aktivisere kommunens innbyggere. Noen rangerte det første høyest, mens andre hevdet at det var like mye begge deler. Når det gjelder om de politiske prosessene åpnes eller lukkes mer så var de fleste enige om at meningen var å åpne presessene, men at det her var for tidlig å si noe konkret om Internett er med på å åpne de politiske presessene.

Assisterende rådmann Petter Naper Hansen hadde følgende bemerkning i forhold til å bruke e-post og Internett som kommunikasjonsmiddel: “...men i forhold til enkeltpersoner, så har vi ikke så mye kontakt ennå. Hvis man går inn på Kongsberg kommune websider så vil så blir de ikke så veldig inspirert heller til å bruke den metoden ennå, der har vi mye å gjøre. Det eneste som blir skikkelig presentert nå er dette som angår byutviklingsprosessen. Linker osv som knytter ting sammen på en leseverdige måte. Det vi har lagt ut er ikke særlig tilgjengelig.”

Geir Øysten Andersen KrF, fremhevet at: “Det blir lettere å sende noen signaler til politikere. Det er ikke sikkert at det blir veldig representativt i og med at det skiller befolkningsgrupper og aldersmessig mellom generasjoner hvem som behersker det eller ikke. Men jeg ser for meg større mulighet for respons, påvirkning, til ombudsrollen som er en viktig del av å være en lokalpolitiker, at den blir lettere tilgjengelig.”

Man kan jo si at disse to aspektene henger sammen, da tilgjengelighet på mange måter er avhengig av tilrettelegging. Samtidig vil det å ivareta ombudsrollen være avhengig av at en ikke gjør terskelen høyere, gjennom tekniske løsninger, for de som ønsker å komme i kontakt med politikere. Hvis kommunene nettsider blir gjort for teknisk og vanskelig tilgjengelig kan dette komme til å styrke de modellsterke på teknologi. Det er ikke nødvendigvis sånn at de modellsterke på teknologi alltid er de som har mest å bidra med i politikken.

Inger Sofie Johansen fra Ap fremhevet at i dag er det noen befolkningsgrupper er på nettet, men at man kanskje at dette er i endring: “Noen diskuterer og lur på om det vil aktivisere, for eksempel vil det få konsekvenser for det å gå til valgurnene og det å stemme. Det er ikke godt å si det, fordi at det nå er det jo mange eldre som går på kurs og synes data er spennende, men det er jo spesielt ungdommen og de selvfølgelig som er yrkesaktive som bruker data på jobb, det er jo de menneskene du når, men på sikt vil jo dette forandre seg.”

Prosedyrer

For noen har den demokratiske organiseringen endret seg, ved at man innad i partier sender ut informasjon elektronisk og har debatter. Men dette er preget av eget initiativ på mange måter. Noen politiske eller administrative rutiner i Kongsberg kommune har ikke endret seg som følge av bruk av Internett, bortsett fra en. Informasjonssjef Per Edvind Rud: “Det er lagt inn en administrativ beslutning om at det skal legges ut, med doc-share, som vi har gått på, altså en rutine”. Det er gjennom denne ordningen en kan laste ned dokumenter som: møtereferater, vedtak osv fra kommunestyret, formannskapet etc.

Det som har skjedd foreløpig er at man som innbygger i Kongsberg kommune kan følge kommunens interne liv tettere. På Kongsbergweben offentliggjøres dokumenter og vedtak i stor grad, og dokumenter ligger tilgjengelig noe som kan føre til større innsyn i politiske

prosesser. Det foregår ingen redigering eller noen form for tilrettelegging av stoffet.

Dokumentene ligger der etter dato, det er mulig å foreta søk i dokumentene, men det er ikke noe oversikt eller ingresser eller annet man kan se på - slik som mange nettaviser har. Det må sies at denne formen for offentliggjøring av dokumenter kan oppfattes som lite brukervennlig, kanskje særlig for personer som bruker Internett lite.

På bakgrunn av ovenstående kan man hevde at dette systemet med offentliggjøring av dokumenter vil være, enten et arbeidsredskap for teknisk flinke politikere, eller politisk interesserte innbyggere med teknisk innsikt og en porsjon tålmodighet. På den annen side vil det ikke alltid være nødvendig å lese disse dokumentene for å følge med i lokalpolitikken, da man kan få en god del informasjon ved å ta kontakt med politikere, via lokalavisen, og på Kongsbergweben generelt.

Geir Sjønnegård fra Ap sier at: "Det har vært for dårlig opplysning til både politikere og innbyggere om hva som finnes. Folk som har tilgang på pc på jobb eller hjemme der er ikke kjent med de mulighetene som er tilrettelagt per i dag, føler jeg i hvert fall."

Det er et viktig aspekt, hvis man ikke er klar over mulighetene som kan taes i bruk, så er det få som bruker mulighetene nettet kan by på. Samtidig vil derfor ikke nettet være et medium som får noen særlig slagkraft, i hvert fall på kort sikt. Politikere som fyller ombudsrollen gjennom tilbakemeldinger alene, vil kunne risikere å få skjev tilbakemelding fra de modellsterke teknologiinteresserte, eller lite å gjøre i denne rollen. Geir Øysten Andersen KrF påpeker dette i forhold til Internett: "Det er mulig at det vil øke representativiteten, det er den aldersgruppen en ser mest av på nettet. Mediet isolert sett er ikke veldig representativt før en har gått gjennom et totalt generasjonsskifte hvor dette har blitt like selvfølgelig som telefonen."

Assisterende rådmann Petter Naper Hansen kommenterer det med netthøringer, som en ny form for demokratisk organisering.: "Det kan være litt skummelt også, å ha slike "lettvinthøringer", som blir politisk lagt vekt på, men jeg tror det kan gjøres relativt seriøst, brukerundersøkelser på spesielle tema osv." En skjevfordelig av deltakere kan en risikere her. Det er en risiko for at det er politisk interesserte over middels som vil delta i en slik netthøring. Samtidig vil denne formen for høringer kunne appellere til teknologiinteresserte, kanskje særlig

i oppstartsfasen. Dermed vil modellsterke både på politikk og på teknologi være sterkere representert enn gjennomsnittsbefolkningen.

Å ta politiske avgjørelser på et potensielt skjevt utvalg i befolkningen vil kunne være uheldig. Samtidig må det sies at det finnes tekniske løsninger for å hindre dobbeltstemmer og manipulere resultater, men det er et ressurs spørsmål. Det har også vist seg at det i noen miljøer går sport i å knekke slike systemer, noe som gjør at kontinuerlig oppfølging med stadig implementering av sikrere system, må veies opp mot vektlegging og nytte av slike nettdebatter/netthøringer.

Deltakelse

Internett har i liten grad skapt nye former for kontakt og debatt mellom kommunen og innbyggere. De samme funnene jeg har fra debatt på Kongsbergweben gjentas, men utdypes i intervjuene. Jeg har jeg sett at politikere i noen grad har skrevet innlegg på nettet. De administrativt ansatte har ikke engasjert seg i nettdebatten. Politikerne ønsket stort sett at det skulle fortsette slik. Hvis de administrativt ansatte skulle engasjere seg i nettdebatten, måtte det i alle fall bli som privatperson og ikke som ansatt i kommunen. Til nød kunne ansatte i kommunen komme med nøytrale saksopplysninger, mer enn det, var uønsket. En anså det som viktig å ha et klart skille mellom politikk og administrasjon.

Geir Øysten Andersen KrF tar opp et annet moment: "Men det er veldig avgjørende hvilke mål vi har, at vi faktisk ønsker deltakelse. Det gjelder alle virkemidler. Det høres kanskje litt sykt ut at å si at vi ikke har det som mål at folk skal delta, men ofte blir det kammeratgruppen grei....og veldig kollegialt i lokalpolitikken." Det er et dilemma politikere står overfor. Hvis de legger til rette for økt debatt og mer interesse for lokalpolitikk, fører dette sannsynligvis til at politikere får mer kritikk og at det fremmes forskjellige krav fra innbyggerne. Her, som i mange andre tilfeller, så får man ikke bare fordeler av et tiltak, negative konsekvenser finnes også. Så får man veie positive og negative sider opp mot hverandre og finne ut om en er tjent med en endring. Siden 60-tallet har valgdeltakelsen og antall medlemmer i politiske partier gått en vei, nedover. Det å innføre et nettdemokrati kan være en endring, for å snu eller stanse nedgangen.

Informasjonssjef Per Edvind Rud sier noe mer i denne sammenheng: “Jeg synes det må være riktig å bruke det for går vi litt lenger og ser på engasjementet og deltakelse i valg og så videre, så er den avtagende. Vanskelig for politiske partier å få deltakere. Men legger du ned en grendeskole så står omtrent bygda på hodet. Så det er veldig viktig å få med den enkelte person, gruppering, slik at de kan komme frem med synspunktene sine. Nå skjer jo det vanligvis med brev og frammøte, men Internett vil sikkert være et godt supplement.”

Men det finnes også negative erfaringer, Øyvind Eek Jensen, Venstre “Det er en politisk debatt på nettet... litt mer løssluppen på godt og vondt, kanskje også på vondt. Og dette at en web-side ikke har en redaktør så kan det bli en herlig smørje av kommersielle ting, useriøse ting og forsøk på seriøs debatt. Det vil nok bli slitasje hvis man ikke greier å rydde opp i.....en av disse debattene skei ut på en sånn måte at jeg i ettertid angret på et jeg involverte meg i det. En slik debatt ville neppe kunne gått i en presse, altså ordbruk, mangel på saklighet... Ja, at det sklir ut, det er en fare.... jeg tror dette ligger i verktøyet, i teknologien, i denne anonymiseringen eller den rollen du har i det media tror jeg.”

Flere av de innleggene som stod på Kongsbergweben var også sendt og trykket i lokalavisen og dermed kan en se på Internett som en tilleggs kanal for å spre sitt politisk budskap. Slik sett får vi en økt deltakelse i nettdemokratiet, noe som er med på å underbygge første hypotese. I dette tilfelle underbygges også hypotese to og tre, da det å diskutere politikk og skrive innlegg krever en viss innsikt i politikk generelt. På samme måte som det å legge igjen innlegg på Kongsbergweben krever et minimum av teknologisk innsikt.

Men det å markedsføre samme budskap, i flere forskjellige medier, kan det være en styrke av interessen for politikk og for demokratiet? På den ene side så når man kanskje flere innbyggere med sitt politiske budskap. En annen side av saken er om ikke denne informasjonskanalen kan drukne i andre informasjonskanaler, eller drukne innenfor informasjonskanalen, det er masse annet som kan være spennende på nettet. Det er nødvendigvis ikke på Kongsbergweben folk sitter og surfer hele dagen.

Det var ingen som hadde noen særlig mening om avstanden mellom innbyggere og politikere eller administrasjonen hadde endret seg som følge av Internett, men man ønsket mindre avstand. Dessuten fremhevet assisterende rådmann Petter Naper Hansen i forholdet mellom

innbyggere og politikk/administrasjon: “Jo mer kommunikasjon jo mindre avstand, jo flere medier, jo flere når man. Noen foretrekker it og andre foretrekker andre medier. Vi når flere, så det er ikke spørsmål om enten eller, men både og.”

Fremtiden

Flere hadde tanker om hvorledes bruken av Internett vil bli fremover. Skjemaer på nett - eksempelvis søknader om byggetillatelse eller barnehageplass. Rådmann Arild Raaen “Ja, det er klart i forhold til fremtidig bruk av it så er vi jo servicedimensjonen, vi skal prøve å få det lettere å få tilgang til ... Vi ser også at en del skjemaer og kommunikasjon kan skje via Internett eks byggetillatelse”.

Flere politikere ønsket å slippe de enorme mengder papir som de til tider hadde med seg. Det ble sett på som en fordel at man kunne hente ned tilleggsinformasjon når som helst på døgnet. Flere så for seg at man kunne jobbe mer når det passet dem selv.

Anne Berger Sp: “At jeg kan få henta inn ting på det tidspunktet jeg har muligheten til å innhente det. Jeg har ikke mulighet til sitte på dagtid og ringe for å ordne ting, jeg kan jobbe på kveldstid og natta”

Man innså at nettet er kommet for å bli og at det etterhvert er nødvendig å ha et mer bevisst forhold til hvordan man bruker det. Hva som lå i bevisst forhold, fikk jeg ikke konkretisert, men jeg har blant annet fått bekreftet at det ikke foreligger noen instruks på hvordan man skal bruke nettet i kommunen og har også fått bekreftet at den formelle status til e-post er uklar. Kanskje det her ligger to områder kommunen kan jobbe videre med. Men som alt annet er Internett et prioriterings spørsmål og foreløpig har ikke Internett fått topprioritet blant de jeg snakket med. Hvis man for eksempel skulle utstyre alle politikere med PC og nettilgang, ville det koste mye.

Samtidig er det en viss skepsis, både av økonomisk og politisk art, Reidar Øxnevad Ap: ”Roller som politiker vil i dette være å sørge for at noen sentrale byggesteiner i dette vil være offentlig eid,” men også av mer representativ art.

Anne Berger Sp: ”Jeg er litt redd for at det skal bli, at hvis du ikke kan data, hvis ikke du har Internett, hvis ikke du har sånn og sånn så klarer du ikke å følge med, ... Da får vi a-og b-lag

... jeg tror det er viktig at vi har med alle mennesker i politikken. Vi trenger alle forskjellige typer mennesker og det er ikke alle typer som er interessert i å sette seg med ved en datamaskin.”

Også i forhold til engasjementet og rollen Internett kan ha ble satt i tvil, ikke alle var like entusiastiske og Geir Øysten Andersen KrF påpeker: “Jeg tror ikke nødvendigvis at ting blir enklere eller livet blir noe bedre av den grunn men at det her blir viktigere framover, mye viktigere det er jeg ganske sikker på. Jeg er veldig usikker på om det kommer til å hjelpe oss til å få mer demokrati, mer deltakelse, mer engasjement. Det tror jeg ikke nødvendigvis, men det gjenstår å se”

Et moment som kommer inn her er også hvordan en ser for seg Internett i fremtiden. En ser at det stadig blir lettere å legge ut informasjon på nettet, maskinkapasiteten øker, overføringshastigheten øker, og programvaren blir enklere. Til forskjell fra andre informasjonskanaler (eksempelvis avisannonser, brosjyrer til innbyggerne, som ikke har samme utvikling.. Alle innbyggere har krav på relevant informasjon, lover og regler finnes på dette området, slik at de tradisjonelle informasjonskanalene ikke kommer til å dø ut med det første. Mitt poeng i denne sammenheng er å påpeke det kanskje blir mer fristende å legge vekt på den nettbaserte informasjonen, noe som kan være en fordel for de modellsterke på teknologi.

Jeg vil kort gå gjennom de spørsmålene som bare ble stilt til de fem politikerne som hadde vært mer eller mindre aktive i nettdebatten på Kongsbergweben. Det var disse som var med i den andre intervjurunden. Jeg vil her bare ta opp de spørsmålene som ikke ble berørt i de ovennevnte punktene. Denne andre runden med intervjuer er ganske lik den første, men de siste spørsmålene er enda mer spesifikke angående Internett og debattdelen på nettet.

Generelt:

Alle hadde brukt debattfunksjonen og sett på debatten. Alle bortsett fra én, hadde lagt inn innlegg på Kongsbergweben. En politiker hadde negativ erfaring med nettdebatt og angret på at han hadde engasjert seg i debatten. Øyvind Eek Jensen, Venstre “Hvis du tenker på debatt på Kongsbergweben, så satte vi i gang med dette i forbindelse med valgkampen, og da er det jo

eksternt da er det ut man ønsker å nå. Men jeg gjorde jo noen erfaringer der som hvor jeg i ettertid angret på at jeg engasjerte meg i dette.”

Internett ble brukt i valgkampen, både internt mellom politikere og mellom moderpartiene og den enkelte politiker. Bernt Søråa SV: “Fordelen med det, helt konkret var at partiene brukte Internett for å spre budskapet fort. Brukte Internett for å spre enhetlige opplegg, altså du fikk løpesedler med logo og hele greia over nett og så printa du dem ut lokalt.”

Innhold/tema i debattene:

Debatten på Kongsbergweben dreide seg hovedsak om Kongsberg kommune eller lokale ting i Kongsberg. Flere hadde en formening om at det ble diskutert på en “røffere” måte enn ellers - sammenliknet med avisdebatt eller “face to face”. Det var en som sa at han angret på deltakelse i debatten på denne bakgrunn. Flere mente at de traff et litt annet publikum enn gjennom andre debattfora. De fleste hadde liten erfaring i å debattere på nettet og utbyttet av debatt lå mer på det å bevisstgjøre seg selv om mulighetene for nettdebatt og nettets muligheter generelt. Tid var en viktig faktor med hensyn til i hvilken grad en hadde anledning til å diskutere på nett.

Formålet

Formålet med å diskutere på nettet var ulike. Ordfører Morten Eriksrød (H): “Det var for å se på, la oss si Internett som en del av virkemidlene i den politiske prosessen og se om det kunne tilføre nye forhold.” Det var flere forskjellige bruksområder. I en valgkamp ville man kunne opplyse om partiets syn i ulike saker på en rask og effektiv måte. Noen ønsket å synliggjøre partiet på generelt grunnlag og opplyse og verve flere velgere.

Geir Sjønnegård Ap: “Det er bare at du får lagt ut på et nytt fora utenom avisa. Så blir det til at du har en mulighet til der, og de som eventuelt er inne og leser der, men som sagt alt for lite kjent ennå til at det har vært noe effekt av det.”

Inger Sofie Johansen AP: ”Nei, formålet var kanskje å treffe den yngre garde....vi vet at det er de unge som er flinke og gira på å bruke nettet... Men jeg oppfattet det ikke som det var fruktbart , for hadde det så hadde man ikke brukt nettet, bare nettet, da hadde man også vært borte i det, enten på tråden, i lokalavisen og at man hadde fått en bredere medieomtale om en

politisk nettdiskusjon, ingenting om det. Kanskje at noen sågar har brukt det i leserinnlegg. Jeg vet bare om et par tilfeller og det gikk fra politiker til politiker det og, hvor man da gikk ut i leserinnlegg og var sur på at man ikke fikk svar på nettet, men det var altså de samme gruppene som diskuterte.”

Som vi ser av sitatene var det her flere ulike måter man ville bruke nettet på, både internt og eksternt. Man ønsket å bruke nettet til både å forbedre egen arbeidssituasjon som politiker og å fremme sine synspunkter utad, gjerne til grupper som i dag bruker stemmeretten sin mindre enn gjennomsnittsbefolkningen.

Feedback:

Flere av innleggene under temaet lokalpolitikk på Kongsbergweben, stod også på trykk i lokalavisen. Inger Sofie Johansen AP “... nå hadde jeg ikke tid til å engasjere meg i det, men jeg vet at vi har jo en veldig dyktig datamann innen våre rekker, og han foredrog den biten, så det eneste jeg har kunnskap om når det gjelder valgkampen og data, det var at vi fant ut at skulle vi få ut noe dagen etterpå, under leserinnlegg i lokalavisa så måtte vi maile det inn innen klokken ti, for da ble det bare videresendt til trykkeriet, så det gikk jo kjempebra.

Slik sett kunne man tenke seg at responsen skulle bli ekstra stor fra innbyggere og at debatten på Kongsbergweben kunne bli omfattende, men slik gikk det ikke.

Inger Sofie Johansen Ap: “Til en viss grad hadde det vært respons fra andre politikere, men fra innbyggerne hadde det vært lite. Hørte ikke et ord, og jeg var ute på stands og var ute hele tiden. Og de diskusjonene om det som var på nett og de diskusjonene der, det jeg hørte da, det gikk fra politikere til politikere.”

Men responsen fra innbyggerne var som tidligere nevnt liten og til dels useriøs. Øyvind Eek Jensen, Venstre: “Jeg kan ikke sitte og si her at på grunn av aktivitet på weben så har det kommet inn nye innspill i den politiske debatten i Kongsberg. Det er for mye henvendelser om flere horehus i Kongsberg og sånn, altså den useriøse siden av dette, det fikk jeg ikke før. Jeg har aldri fått brev om det, men nå får jeg mail om det. Hva man mener om enkeltpersoner, Carl I Hagen eller hvem det måtte være, det er ikke veldig interessant for meg. Det er en god del av det.”

En del grums kommer frem på nettet, som ikke kommer frem i andre kanaler eksempelvis avisinnlegg. Er dette noe vi må regne med - er det Internettets "natur" eller er det prisen vi må betale for en åpen og usensurert debatt? Det kan også være at denne formen for debatt kan være med på å inspirere til debatt fra de modellsterke innen teknologi, men med kun teknologisk interesse kan den politiske debatt bli platt og lite interessant.

Nytte:

Jeg stilte spørsmål om ting ble diskutert på nettet, av tema eller av type debatt, som ellers ikke ville vært diskutert. Flere sa at de ikke kunne si noe om dette, dels på grunn av at denne form for diskusjon hadde de deltatt for lite i, til at de kunne danne seg noe bestemt inntrykk. Dette var en ny måte å diskutere på og det hadde ikke dannet seg noe klart bilde av diskusjonene. Bernt Søråa SV: "...Altså de debattene som ikke er politiske for å bruke det uttrykket, avisdebatten, byutvikling, badelanddebatten...kan nok hende ikke hadde blitt så voldsomme hvis det ikke hadde vært for nettet."

Vi ser at nettet kan fungere som debattforum i enkeltsaker. Når det gjelder lokalpolitikk har ikke debatten vært stor og livlig. Men lokalpolitikk kan også omfatte byutvikling og badeland, så en saksorientert debatt synes å fungere bedre, enn en debatt som har lokalpolitikk som tema. Det er mulig at det blir for stort og generelt å diskutere lokalpolitikk generelt. Som vi så av den ene debatten som har lokalpolitikk, var det bare der politikere deltok. Kanskje andre debatter hadde fungert bedre hvis politikerne hadde deltatt der også. Hvis jeg skal antyde noe i forhold til mine hypoteser her, så må det bli at debatt på Kongsbergweben vil være for innbyggere med ressurser over gjennomsnittet, samt med interesse for teknologi og Internett. Diskusjonen lokalpolitikk, vil i tillegg være for folk med politisk interesse.

Andre deltakere og argumenter/debatteknikker enn «vanlig»?

Det ble trukket frem at denne formen for diskusjon var i startfasen og at det var vanskelig å danne seg et generelt inntrykk. Men det ble hevdet at det muligens var flere unge folk og at argumentene som ble brukt var litt "spissere" i nettdebatten enn andre steder.

Bernt Søråa SV "Og forskjellen er at den er uredigert. Den er mye mer spontan og uredigert. Skriv og send, for eksempel før du får rekke å angre det."

Øyvind Eek Jensen, Venstre: “Det er grupper her som ikke deltar i andre debatter.”

At man kan nå andre grupper enn de som vanligvis diskuterer politikk, kan være positivt, slik at politikerne alltid møter de samme personene gjennom debatter i lokalavisen eller henvendelser til kommunen. Men det er også en fare ved at denne kontakten blir altfor spontan og uredigert, slik at den blir stemplet som useriøs og lite troverdig. Hvis det blir vanlig at språket er ufint og navngitte personer skjelles ut, så spørs det om lokalpolitikere setter pris på dette i lengden. Konsekvensen kan bli at nettdebatten blir ignorert og ikke får noen påvirkning i politiske saker.

Beslutninger:

Noen hevdet at man kunne ta med argumenter fra nettet til videre debatt eller i politiske beslutninger. Her var det nettet som sådan som ble trukket frem; fakta og argumenter der, og ikke debatten på Kongsbergweben som ble trukket frem.

Bernt Søråa SV: “Jeg henter ned informasjon, i hovedsak fra offentlig sider, stortingssider, departementer i tillegg internt fra partisider, og så brukes det en del i partiet jeg representerer, vi har en del interndebatter over mailsystemet, Internett .”

Det at debatten ikke alltid fungerte like bra, kan også komme av at toveiskommunikasjonen ikke alltid var like god. En debatt uten at noen svarer og følger opp spørsmålene kan bli nokså tannløs og uspenning etterhvert. Ordfører Morten Eriksrød (H): “Jeg ble jo sjelden personlig direkte utfordret. Jeg tror en eller to ganger, jeg ble utfordret. Personlig utfordret jeg ikke noe spesielt selv.”

Påvirkning:

De intervjuede var usikre på hva slags påvirkning en slik debatt kunne ha. Men at debatten kunne være med på å sette ting på dagsorden, være en slags form for meningsmåling over hva som rører seg i befolkningen, var noe av det som kom opp i intervjuene.

I forhold til hvilken rolle administrasjonen kunne spille i en slik debatt så var inntrykket at en ønsket et klart skille mellom administrasjon og politikk.

Geir Sjønnegård Ap: “En kan si at de som er ansatt i Kongsberg kommune de må jo forholde seg til sin sak som de jobber med og sitt embete de jobber med. Hvis de skal engasjere seg politisk så må jo det bli via et politisk parti, ellers blir det veldig vanskelig hvis de ansatte skal begynne å delta i den debatten på den måten.

Men bildet er ikke helt entydig da Bernt Søråa fra SV sier: “Og jeg synes det ville ha vært trist hvis det hadde kommet inn ... en sånn byråkrat herfra som hadde sagt at jo men nå skal dere høre her, nå har reguleringsplanen vedtatt ditt og datt og den fastslår at badeland skal legges der, da er debatten over... det er klart at folk i administrasjonen skal ha anledning til å debattere, jeg synes det er helt greit, men det blir en sånn balanse der, de må være forsiktig.”

Hvordan oppfattet du debattformen? Debatt i seg selv/unyttig krangling eller vettuge/viktige debatter?

Geir Sjønnegård Ap: “Ja, nå sitter jeg akkurat på jobben og bruker det, henter og sender og sånn, men i forhold til jobb så bruker jeg det en del. Jeg kunne brukt det mye mer, men det går mer på en sånn tidsbegrensa sak.....men også det å kunne gå inn og lese ting. Hente informasjon, det er det som må være en hovedmålsetting framover at Kongsberg kommune i dette tilfelle at politikere kan gå inn i saksframlegg og dokumenter direkte via hjemme pc, eller pc i kommunen, så man slipper å ha alle disse papirhaugene som blir sendt i posten.”

Øyvind Eek Jensen, Venstre: “Det vil jo prege debatten og generelt på Internett på nettet, på webben, på mail, er det mye rubbish..... Sånn at det dette med sortering av nyttige ting og søppel det blir mer og mer viktig jo vanligere dette mediet blir. Hvis du knytter det opp mot informasjonsinnhenting så blir det jo viktig og hva er relevant og korrekt informasjon i en gitt sammenheng. Det er komplisert og det blir veldig komplisert på nettet.”

Sitatene over viser at Internett brukes til flere ting. Hente informasjon, holde kontakt med partikolleger etc. Det som også viser seg er at “informasjonsfilteret”, altså skille det vesentlige fra det uvesentlige, det ekte fra det falske, ligger på den enkelte nettbruker. Hvis man leser en avis så er det der foretatt en siling av informasjon og det finnes kilder og ansvarlige redaktører. Dette er med på å gjøre avisen til en relativt pålitelig kilde.

På nettet finnes ingen redaktører eller ansvarlige på samme måte. Likt og ulikt ligger om hverandre i et nettverk. Man kan i et øyeblikk lese en artikkel som er skrevet av en anerkjent og pålitelig person. Et par klikk senere kan man lese propaganda fra en nynazistisk organisasjon som bedriver historieforfalskning. På den måten setter det ekstra krav til nettbrukerens kritiske sans. Dette krever både erfaring og kunnskap, og det krever også en del tid, da det er mye å sette seg inn i.

Kort oppsummering av intervjuene i Kongsberg kommune:

Første hypotese er: “Vi får økt politisk deltakelse i nettdemokratiet.”

E-post er blitt sendt av, og til politikere, noe som i seg selv gir økt deltakelse i nettdemokratiet. Noen av de som ble intervjuet har blitt kontaktet av innbyggere via e-post. Flere politikere har deltatt i nettdebatten, mens andre har vært inne og sett på debatten. En kom i kontakt med personer en i liten grad kom i kontakt med gjennom vanlige kanaler, da særlig ungdom. Det må nevnes at antall henvendelser via e-post ikke var særlig stor. Nettet ble sett på som en kanal som utfyller andre medier. Samtidig ble Internett brukt for å hente informasjon og var med på å effektivisere kommunikasjon, både internt og eksternt. En del støy og useriøse elementer som Internett fører med seg, ble også lagt merke til.

Andre hypotese er: “Vi får en økt deltakelse i nettdemokratiet over en tradisjonell akse der ressurser og modell i forhold til politikk er viktig.”

Som politisk kanal var Internett i en startfase. Det var vanskelig å trekke noen klare linjer. Noen politikere fremhevet at de kom i kontakt med kverulanter som også var aktive i andre medier, men det er vanskelig å se at det er de med ressurser og kunnskap omkring politikk som er de mest aktive på nettet, for Kongsberg kommunes del. Det virker ikke som om politisk modellmakt er det viktigste for å aktivisere innbyggere politisk på nettet. Politikerne har bare diskutert under temaet lokalpolitikk på Kongsbergweben. På de andre diskusjonstemaene er politikere fraværende, og flere av disse debattene har fungert minst like bra som lokalpolitikk. Det ble hevet fra flere, at det var interessen for lokalpolitikk som sådan var lav, og at dette bildet ble avspeilet på nettet.

Internt i partiene ble Internett brukt i varierende grad, men noen partier brukte det aktivt, med debatter på partienes hjemmesider og e-post til partimedlemmene i forbindelse med valgkampen. Dette var noe som i hovedsak ble administrert av partiene på nasjonalt nivå.

Tredje hypotese er: “Vi får en økt deltagelse i nettdemokratiet over en ny akse der ressurser og modell i forhold til teknologi er viktig.”

Internett er, som et relativt nytt fenomen, noe som har tiltalt teknologiinteresserte personer. Dette finnes det eksempler på i mine intervjuer. Samtidig er det et inntrykk, at man kom i kontakt med andre personer, da særlig ungdom, gjennom Internett. De fleste av de jeg intervjuet brukte Internett til å hente informasjon og sende e-post. En del av intervjuobjektene trakk frem sin egen inkompetanse, beskjedenhet eller reelt, det å beherske mediet virket som var viktig for graden av benyttelse. Både det å hente inn relevant informasjon, samt det å orientere seg generelt, var i ulik grad problematisk. Det å sette av tid til å sette seg inn i Internett ble også fremhevet som noe en ønsket seg.

Det ville kanskje være logisk å komme med en samlet oppsummering av alle funnene i alle mine datasett her, men jeg velger å utsette dette til kapittel 7.1 7.2 og 7.3, hvor 1, 2 og 3 representerer første, andre og tredje hypotese. Jeg vil i de nevnte kapitlene først presentere mine viktigste funn, for deretter å diskutere disse opp mot teorien jeg presenterte i kapittel 4. Jeg gjør dette for å ikke komme med oppsummeringen to ganger og for å lette lesningen. En slipper da å bla tilbake til samlede funn for å se diskusjonen i sammenheng, og jeg slipper å komme med de samme opplysningene flere ganger.

Del 3 Diskusjoner og konklusjoner

7. Diskusjon

Inndeling av diskusjonen

I de neste tre kapitlene, 7.1, 7.2 og 7.3 vil jeg diskutere mine tre hypoteser opp mot mine funn og teorien. Jeg velger jeg å ta utgangspunkt i hver enkelt hypotese. Jeg vil først gjøre rede for mine funn under hver hypotese. Jeg vil legge vekt på de funnene som jeg ser som mest interessante og relevante i forhold til mine hypoteser. Jeg vil ut fra mine funn se om mine hypoteser er blitt styrket eller svekket. Jeg vil også knytte en del kommentarer til hypotesene. Så vil jeg bruke teoriene fra kapittel 4 for å sette funnene inn i en teoretisk sammenheng. Jeg behandler hver enkelt hypotese for seg, for deretter å komme med noen avsluttende konklusjoner i kapittel 8.

Jeg velger også å ta opp noen andre funn i mitt datamateriale som ikke er direkte knyttet opp mot hypotesene. Dette kommer ikke til å bli noen stor del, men jeg synes det er såpass interessante funn, at jeg velger å bruke litt plass på dette. Jeg mener det er relevant å trekke inn dette, da det kan være med på å sette min oppgaven inn i en større sammenheng. Jeg velger å ta denne diskusjonen for seg, i et eget kapittel 7.4 “Funn av interesse som ikke er direkte relatert til hypotesene”. Jeg vil legge vekt på en del ting jeg mener nettopp kan gjøre det problematisk å bruke Internett som et politisk verktøy. Jeg velger også å komme med forslag til løsninger og forbedringer. Til slutt kommer jeg med noen konkrete kommentarer i denne forbindelse. Kapittel 8.1 “Avsluttende kommentarer - hvordan få et fungerende nettdemokrati?”, vil komme med noen tanker omkring dette.

7.1 Diskusjon omkring første hypotese

Min første hypotese er: “Vi får økt politisk deltakelse i nettdemokratiet.”

Jeg forventet å finne at det ville være noen som hadde deltatt i debatt på nettet. Jeg antok også at en ville være en viss debatt på Kongsbergweben, men at denne ville være ganske begrenset. Samtidig antok jeg at politikere og administrasjonen hadde fått en del sinte e-post fra innbyggerne. Det siste stemte bare i liten grad. Om denne debatten og henvendelsene per e-

post ville få noen innvirkning, var jeg usikker på. Mine antagelser var i hovedsak korrekte, men bildet var noe mer nyansert.

De momenter som er med på å underbygge hypotesen er: Internett er relativt utbredt i Kongsberg kommune (se kapittel 6.1). Internett er ikke blitt brukt i særlig grad i politisk sammenheng av innbyggerne, men det er noe aktivitet. Debatten på Kongsbergweben eksisterer og er tatt i bruk (se kapittel 6.2). Noen politikere bruker også nettbaserte debatter innenfor sitt parti. Politikere og administrativt ansatte i Kongsberg kommune bruker Internett til å hente informasjon og å sende e-post, internt og eksternt. Flere av politikerne følte at de kom i kontakt med unge mennesker via nettet, som de vanligvis ikke kom i kontakt med (se kapittel 6.3). Internett er med på å utfylle andre medier og politiske kanaler. Internett kan sees på som en tilleggs kanal, men det er et medium som er i startfasen både generelt, men også som et politisk verktøy. De som bruker Internett er i større grad: Unge, menn med høyere utdanning, enn gjennomsnittsbefolkningen. En person som typisk bruker Internett lite er: En kvinne på over 60 år, med lav utdanning. Dette kommer frem både i tallene fra Norge og fra Kongsberg kommune. Det er spesielt alder (se tabell 2.10 for Norge og tabellene 6.8, 6.9 og 6.10 for Kongsberg kommune) og utdanning (se tabell 2.8 for Norge og tabellene 6.2, 6.3 og 6.4 for Kongsberg kommune) som er de klareste faktorene. Kjønnforskjellen er ikke så markante, men den er helt klart til stede (se tabell 2.9 for Norge og tabellene 6.5, 6.6 og 6.7 for Kongsberg kommune).

Det som kan tale mot hypotesen er at det er et lite antall personer som diskuterer på nettet, et medium som politisk sett er for de få og spesielt interesserte. I og med at Internett er såpass utbredt som det er, så er det kanskje rart at det ikke er blitt brukt mer i politisk sammenheng, men det kanskje kommer med tiden. Et annet moment som jeg også vil trekke frem er den uklare statusen Internett og e-post har, som jeg vil komme tilbake til i kapittel 7.4 "Funn av interesse som ikke er direkte relatert til hypotesene."

Kan vi se ulike former for deltakelse på nettet, som jeg tidligere har nevnt i kapittel 4.2 "To former for deltakelse"? Jeg mener det er mulig å skille noen av debattene på Kongsbergweben i instrumentell deltakelse og ekspressiv deltakelse. Hvis en ser bort fra de usaklige og sjikanerende innspillene, kan det være hensiktsmessig å dele debattinnleggene i denne teoretiske rammen. I forhold til instrumentell deltakelse, kan det være hensiktsmessig å referere

til figur 4.1 “Beslutningsprosessen”. Når denne formen for deltakelse går på å endre eller manipulere bestemte tilstander, kan interesserte personer eller ulike interessegrupper være tilstede i hele beslutningsprosessen. Dette kan bli et litt for omfattende prosess å være med på, slik at enkelte grupper nok velger å konsentrere seg om én del, eksempelvis valg/godkjenningsfasen. For den enkelte innbygger som i liten grad er interessert i kommunepolitikk, vil en først etter at vedtakene er fattet og iverksatt forstå vedtakenes omfang. Dermed er det kanskje i evalueringsfasen politikere kommer i kontakt med engasjerte innbyggere, via e-post, innlegg på Kongsbergweben, gjennom leserinnlegg i lokalavisen eller på annen måte.

En ekspressiv deltakelse er en form for handling der motivasjonen er rettet mot aktiviteten selv. Det er vanskelig å se en unik interesse blant innbyggerne i Kongsberg kommune, for lokalpolitikk. Det kan være naturlig å tenke på emnet lokalpolitikk på Kongsbergweben som det typiske stedet å diskutere dette emnet. Hvis interessen blant innbyggerne avspeiles ene og alene i deltakelsen i denne nettdebatten, kan interessen kun gå én vei, oppover. Men det vil være feil å si at interessen for lokalpolitikk er så lav, det stemmes tross alt ved valgene og det er fremdeles personer som er engasjert og medlemmer av partier. Det er nok ønskelig med mer politisk engasjement, men med så mange ulike tilbud på så mange ulike felter kan nok den tradisjonelle lokalpolitikken fremstå som traust, treg og lite spennende.

Om det finnes fellestrekk i debatt på Kongsbergweben som er felles med virtuelle samfunn, ref kapittel 4.3 “Kjennetegn ved virtuelle samfunn (Cyber-communities)”, kan være vanskelig å si noe bastant om. Det er for lite aktivitet på Kongsbergweben til å si noe klart om dette. Det er kun et fåtall nettdebatter som har hatt en viss deltakelse. Det har ikke kommet til det nivået at en har fått en tilhørighet eller et sosialt nettverk via Kongsbergweben. Men det er andre fellestrekk som er gjenkjennbare, slik som en lav terskel, lav inngangsbillett og at en selv bestemmer i hvor stor grad en vil engasjere seg.

I kapittel 4.5 “Politikerne i ulike roller” skiller jeg mellom: Informantrollen og Beslutningsrollen.

Informantrollen preges av: Skaffe informasjon om interne og eksterne forhold, formidle egne kunnskaper og verdier, samt være talsmann utad.

Internett har vært med på å lette dette arbeidet noe, da de fleste jeg intervjuet fremhevet to ting ved Internett. De aller fleste brukte e-post og de hentet også informasjon fra ulike steder på nettet (se kapittel 6.3). Bakgrunnsinformasjon kan hentes greit fra nettet, mye offentlig informasjon ligger gratis tilgjengelig. De mere lokale tingene er kanskje mindre aktuelt å hente via nettet. Antall e-posthenvendelser direkte til politikere er lavt og antall deltakere på nettdebatten er også lavt. Det kan synes som om Internett har sin styrke ved ren informasjonsinnhenting og at det er vanskeligere å få til noe toveiskommunikasjon, særlig om temaet er lokalpolitikk (se tabell 6.13). Det setter økte krav til de som skal formidle sine kunnskaper og verdier og være talsmenn utad. Det vil være ekstra utfordrende å påta seg disse oppgavene, når en tenker på den lille tilbakemeldingen som er om lokalpolitikk på nettet. Selvfølgelig finnes det andre kanaler å komme med tilbakemelding i, men isolert sett vil Internett bli et verktøy med lav representativitet.

Beslutningsrollen preges av å være: Initiativtaker og setter i gang nye ting, være “brannslukker” og korrigere nedbrytende handlinger, allokere ressurser, samt være forhandler. Som politiker kan en være i alle disse rollene. Det har vært ett initiativ som har blitt lagt merke til som foregikk på nettet. Her var det ungdommer som engasjerte seg i forhold til en ungdomsklubb. Ellers er Kongsbergweben i seg selv en nyhet. Men bortsett fra dette foregår politiske korrigeringer, ressursallokering og forhandlinger i andre fora enn på nettet. Det kan bygges opp ordninger på nettet for å ivareta de sistnevnte punktene, men det er som alt annet, et ressursproblem. Samtidig ville det endre arbeidsmåtene for lokalpolitikere.

Jeg har til slutt i teorikapittelet, i kapittel 4.5 “Modellsterke og modellsvake aktører”. Modellsterke aktører kjennetegnes ved at de har ressurser omkring emnet og en bredere forståelse, gjerne med erfaring og utdanning innen fagfeltet, i mitt tilfelle gjelder dette politikk og teknologi. Det med aktørenes ressurser går rett inn i diskusjonen og om hvem som benytter seg av nettet, og om Internetts representativitet.

Samtidig dreier det seg også om hvem som er premissleverandører til en debatt. I kapittel 4.5, som omhandler modellteorien, har jeg vist at den modellsterke kan påvirke den modellsterke. Debatten på Internett preges nødvendigvis ikke alltid av å eliten i samfunnet. På Kongsbergweben har vi også sett at det er en del forskjellige innlegg, fra det helt stengt saklige til det usaklige, men samlet sett kan en nok karakterisere nettdebatten som relativt saklig.

Jeg vil komme tilbake til en grundigere diskusjon omkring modellsterke og modellsvake aktører på politikk i kapittel 7.2 og på teknologi i kapittel 7.3. Det kan kort sies her i forhold til modellsterke og modellsvake aktører: Med bakgrunn i mine undersøkelser, så har jeg ikke avdekket at det har særlig mye å si i forhold til politikk, men at det kan hevdes at det har noe mer å si i forhold til teknologi.

Det er mulig de modellsterke på teknologi har fått en tilleggskanal for å påvirke politikere. En ser at de ressurssterke i større grad har tilgang og bruker nettet. Dermed kan dette bli en demokratisering, men for få personer.

Internett har kommet for å bli, og er en kanal for informasjonsutveksling, underholdning og mye annet, men også som et medium der politikk kan diskuteres. I mitt datamateriale har jeg funnet eksempler både på ekspressiv og instrumentell deltakelse. En ser at det særlig er de unge som har tatt i bruk Internett. Det er også flere unge enn eldre som har benyttet seg av debatten på Kongsbergweben, men her er tallmaterialet begrenset. Jeg har vist at det foregår noe debatt på nettet og at denne debatten til dels har vært fruktbar, men også at mindre heldige sider har kommet frem. På Kongsbergweben er det blitt diskutert politikk i begrenset grad og av ganske få personer, kanskje færre enn forventet. Politisk diskusjon på Internett er for de mest interesserte og har ikke overtatt for debatt i aviser eller andre fora. I noen grad er også politikere blitt kontaktet direkte via e-post, men dette er i likhet med diskusjonen på Kongsbergweben, noe få personer benytter.

Det er yngre aldersgruppene som i størst grad har tatt Internett i bruk. Hva de unge bruker Internett til i et vidt perspektiv, er ikke tatt opp i min oppgave. Internett er et effektivt verktøy for å hente informasjon, så det kan hende at også de unge på sikt vil bli politisk engasjert gjennom Internett. Det kan tyde på at de unge er mer åpne og entusiastiske overfor ny teknologi og derfor deltar i større grad på nettet. De som deltok i størst grad var yngre personer under 30 år, mens de over 60 år nesten var fraværende på nettdebatten. Dette står i kontrast til den gjennomsnittlige kommunestyrerepresentanten og til de som deltar i politisk debatt ellers. Blant de over 60 år finner vi også en del pensjonister. Siden jeg har vist sammenhengen, at de som er i arbeid også har større grad av nettilgang, kan dette være noe av årsaken til at så få over 60 år er representert på nettdebatten. Modellsterke på politikk har med andre ord i mindre grad, i forhold til modellsterke på teknologi, benyttet seg av Internett.

Uheldige virkninger

Det er også en fare for at noen bevisst kan manipulere og styre debatten. Det kan også bli en markedsføringskanal for negative og udemokratiske elementer, som jeg tidligere har vist i kapittel 2.6 “Andre lokale Internettforsøk” i Berlin. Ressurssterke personer med godt kjennskap til teknologi og nettbruk har her en fordel. Det kan skapes arenaer for elementer som ellers ikke slipper til i offentlige rom. Nynazister er eksempler på dette. Internett kan i denne sammenheng betraktes som et ultrademokratisk fenomen. Nettdemokratiet har fått økt deltakelse, kanskje ikke av grupper som alltid er like velkomne, men de har mulighet til å bringe sine meninger ut i det offentlige rom.

Faren for at noen prøver å fremme sine synspunkt på en lite real måte er også til stede, utskjelling og grov ordbruk kan forekomme. Det kan være ondsinnet og ønske om å skade vedkommende som blir utskjelt. Hvis dette blir utbredt kan det komme til å bli et problem, både for de som blir utskjelt, men også for Internett som medium. En annen side av den ufine ordbruken kan være at nettet blir brukt for å få ut frustrasjoner. Det kan være bra for noen å “få lettet trykket”, eller ekspressiv deltakelse som man kanskje kan kalle det, men hvis det skjer på en slik måte at andre føler seg støtt, kan det være uheldig. Utskjelling og grov ordbruk har i liten grad vært et problem på Kongsbergweben, men det har forekommet.

Internett engasjerer?

Internett kan være med på å aktivisere tidligere inaktive borgere politisk. I mine tall har jeg funnet eksempel på at noen som ellers i liten grad diskuterer politikk, har gjort det på nettet. Dette var i hovedsak i ett tilfelle der ungdom engasjerte seg i en debatt på Kongsbergweben om en fritidsklubb. Slik sett kan en si at tradisjonelt modellsvake på politikk har diskutert nettopp politikk, på nettet. Om en har står overfor ett unntak, ved at man har aktivisert allerede engasjerte ungdommer til å diskutert på nettet, eller om Internett har vært med på å utløse engasjementet er usikkert. Uansett er dette en konkret sak, som nettopp noen av de jeg intervjuet påpekte. Ofte har det vist seg at det er først når en politisk sak påvirker en direkte i hverdagen, at politisk engasjement utløses. Da kan interessen for politikk generelt sett være irrelevant, for om man engasjerer seg eller ikke. Om interessen for lokalpolitikk vil øke, når engasjementet utløses av negative avgjørelser for den enkelte, kan det være grunn til å stille spørsmålsteget ved.

Snittalderen på de som har diskutert politikk på nettet, er lavere enn de som gjør det samme i kommunestyresalen. Kongsbergweben er det en del som har besøkt, men å ta skrittet, fra å være på nett og hente informasjon, til å legge igjen innlegg på debattsidene, er det få som tar. Det er nok flere grunner til dette. Interessen for temaet som diskuteres, om andre innlegg synes verd å kommentere, om en anser Internett å være et formålstjenlig medium å diskutere politikk i, eller om en kan bruke Internett godt nok til å kunne vite hvordan man legger igjen innlegg på Kongsbergweben.

Alt i alt så kan jeg si at min første hypotese “Vi får økt politisk deltakelse i nettdemokratiet” er blitt styrket noe. Internett er kommet som en ny kanal for politisk engasjement. Det som står igjen er å ta det nye mediet i bruk av mange og på en mer gjennomgripende måte, det er få personer som deltar i nettdemokratiet.

7.2 Diskusjon omkring andre hypotese

Den andre hypotesen jeg har er: “Vi får en økt deltakelse i nettdemokratiet over en tradisjonell akse der ressurser og modell i forhold til politikk er viktig.”

Jeg forventet i forkant av mine undersøkelser at i forhold til alder, kjønn og utdanning, ville unge, menn og personer med høyere utdanning ville være overrepresentert på nettet. Jeg forventet ikke at politikerne i Kongsberg kommune ville være veldig aktive i diskusjoner på Kongsbergweben, men forventet noen av dem hadde vært inne og sett på debattsidene og kanskje noen av dem hadde lagt igjen et innlegg. Jeg forventet å finne politikere som sendte e-post, hentet informasjon fra nettet og som brukte nettet som en tilleggs kanal for å markedsføre sitt politiske engasjement. I hovedsak støttet mine innsamlede data, mine forventninger.

Hypotesen kan sies å bli styrket av at politikerne i varierende grad har diskutert politikk på nettet, for noen også andre steder enn på Kongsbergweben. Internett brukes til å innhente bakgrunnsinformasjon av både politikere og administrativt ansatte i Kongsberg kommune. E-post brukes i jobben som politiker, internt i partiet og i noen grad med innbyggere. Kapittel 6.3 “Intervjuer av administrativt ansatte og politikere i Kongsberg kommune” tar for seg disse punktene i mer detalj.

På den negative siden kan det sies at det å diskutere politikk på nettet ikke nødvendigvis krever sakkunnskap, da nettet er åpent for alle til å kringkaste sin mening. Det synes som kunnskap om temaet kan være vel så viktig, da det å diskutere på Kongsbergweben ikke så ut til å kreve noen spesiell politisk bakgrunn. Det er under temaet lokalpolitikk at politikerne har vært aktive debattanter, mens ellers er politikerne fraværende. Flere av de andre debattene på Kongsbergweben har fungert rimelig bra også de uten politikerdeltakelse (se tabell 6.13). Noe som også ble vektlagt, var at med Internett fulgte det også en del “støy”, altså uønskede henvendelser og usaklige innspill.

Et annet moment som ikke styrker hypotesen, er den relativt begrensede bruken av nettet som kanal for politisk engasjement. Ser man på befolkningen i Kongsberg kommune opp mot det som kommer av politiske innspill via nettet, (e-post til kommunen og debattinnlegg på Kongsbergweben) er antallet begrenset.

Jeg har i mine tall vist at de som har lengre utdannelse også er de som bruker det nye mediet i større grad (se tabell 2.8 og 6.3). De få som har benyttet muligheten til å diskutere politikk på Kongsbergweben, er personer med mer ressurser enn gjennomsnittet (se tabell 6.4). I og med at de som i dag sitter i kommunestyret og er opptatt av politikk og samfunnsspørsmål, er ressurssterke personer, kunne man hevde at det og så er de som har tatt i bruk Internett i større grad enn gjennomsnittsbefolkningen. På generelt grunnlag er ressurssterke personer mer på nett enn gjennomsnittet, men hvis man for eksempel ser i hvor stor grad personer med politisk bakgrunn bruker Internett (se tabell 6.11), så skiller dette seg ikke i stor grad fra gjennomsnittsbefolkningen. Jeg kan derfor ikke, ut fra det ovenstående se at ressurser og modell i forhold til politikk, er avgjørende for deltakelse i nettdemokratiet.

Økte forskjeller?

Kan Internett øke forskjellen mellom de som er opptatt av politikk og de som er mindre interessert? Et nytt skille eller en forsterkning av allerede eksisterende forskjeller er et vurderings spørsmål, men tallene jeg har viser en viss tendens i den retning. Disse forskjellene vil nok alltid være her. Folk har ulike interesser og det vil de alltid ha. I et demokrati har folk også rett til ikke å engasjere seg i politikk. Jeg vil ikke gå videre med dette resonnementet, men vil bare påpeke, at det nesten alltid vil være en viss del av befolkningen som ikke engasjerer seg i politikk, nær sagt uansett omstendigheter. Om vikemiddelet er holdningskampanjer,

stemmeplikt ved valg, eller politisk diskusjon på nettet, så vil det være noen som ikke lar seg påvirke av dette. Det å la være å engasjere seg, kan også sees på som et politisk engasjement, en form for protest.

Sakkunnskap

Internett kan være med på å få mer innsyn i de formelle beslutninger ved at innbyggere kan sende spørsmål direkte til ansvarlige. Samtidig kan ressurssterke være med på å påvirke beslutningspremissene, noe modellsterke på både politikk og teknologi har fordel av. Politikk handler kanskje mindre om partiprogrammer og ideologier i dag, enn det gjorde på 60 og 70-tallet. Dermed kan sakkunnskap være vel så viktig for å forstå politikk, som å kunne de ulike ideologiske forskjellene. Økt fokus på saker vil også kunne kreve mer kommunikasjon med innbyggerne, mer enn ved valg hvert fjerde år. Samtidig vil slik saksfokusering kunne føre til økt grad av instrumentell deltakelse. Denne formen for deltakelse vil kunne gå begge veier. Fra interessegrupper og innbyggere som vil ha gjennomslag for sitt syn, til politikerne, og fra politikere som gjennom å markere seg i en spesiell sak, kan markedsføre sin politikk.

Modellteorien

I fortsettelsen av forrige punkt (sakkunnskap) kan det være interessant å komme nærmere inn på modellteorien fra kapittel 6.4. Vi tenker oss at en anvender teorien på forholdet mellom en politiker og en vanlig innbygger i Kongsberg kommune. Den modellsterke politiker har en forståelse av en politisk sak. For at en modellsvak innbygger skal forstå denne saken, forutsettes det at innbyggeren setter seg inn i saksforholdet. Dette gjøres ved hjelp av modellene som politikerens har, slik at jo mer innbyggeren forstår, jo mer vil politikerens kontroll over innbyggeren bli. Dette fordi innbyggeren hele tiden forstår saken ut fra politikerens premisser.

Nå er dette satt på spissen, og innbyggeren virker ikke særlig kritisk i ovennevnte eksempel. Men uansett, kan det være slik at politikere kan påvirke innbyggere på en slik måte? Man kan tenke seg en kontroversiell politisk sak som skal opp til avgjørelse. Hvis politikerne søker støtte for en bestemt beslutning, vil det være logisk for dem å trekke frem de argument som støtter deres holdning. Den vanlige mannen i gaten har kanskje begrenset tid og ressurser til å sette seg inn i politiske saker, slik at kritisk lesning av saksdokumenter blir begrenset. Dermed

kan mannen i gaten risikere å sette seg inn i den politiske saken på grunnlag av informasjon i pressen, eksempelvis uttalelser fra politikere som ønsker et bestemt utfall.

På den annen side er det kanskje ikke på nettet det er enklest å styre informasjon fra politikere til innbyggere. Det er mange ulike steder å hente informasjon og å debattere politikk. Slik sett kan en i utgangspunktet modellsvak innbygger, kunne skaffe innsikt fra ulikt hold, og derfor ikke bli et like lett bytte i møte med en modellsterk politiker. Vi ser at det er lite politisk diskusjon på Kongsbergweben. Det er mulig de modellsterke på politikk har andre arenaer enn Internett de er mer aktive på. Kanskje modellsterke på teknologi har en større fordel på nettet, enn de som er modellsterke på politikk. Dette kommer jeg tilbake til i kapittel 7.3.

Hva sier politikerne?

Generelt vil jeg si at både politikere og administrativt ansatte i Kongsberg kommune var velvillige i forhold til Internett. De håper på økt kontakt med velgerne og høyere valgdeltakelse, noe man så på som en styrking av demokratiet. De jeg intervjuet (se kapittel 3.3) hadde stort sett erfaring med å bruke nettet, men i varierende grad.

Jeg sitter igjen med noen ubesvarte spørsmål. Man virket uklare og lite strategiske (se Konsekvensanalyse senere i kapittel 7.4). Slik jeg forsto det var innføring av Internett både et teknologisk prosjekt og et demokratisk prosjekt.

Kan man greie begge deler samtidig? Det er ingen umulig oppgave, men gjør at det kan være vanskelig å se noen klar strategi.

Politikernes situasjon:

Et spørsmål er: fanger vi politikeren? Lokalpolitikere er det man kan kalle hobbypolitikere. De har som regel full jobb ved siden av sitt politiske verv og har kun en beskjeden godtgjøring. Den eneste politikeren som er lønnet 100% i Kongsberg kommune, er ordføreren. Det tar tid og ressurser å svare på e-post og delta på nettdebatter. Kanskje man kan være glad på politikernes vegne når vi ser at nettdebatten ikke har tatt av. Hvordan skulle man ha håndtert store informasjonsmengder? Hva er kapasitetsgrensen for politikere? 15-20 e-post om dagen? Må man ansette sekretærer for å besvare henvendelser per e-post? På den annen side, kan dette føre til at politikere må prioritere enda hardere. Flere av de jeg intervjuet tok opp nettopp dette med tid, tid er et knapphetsgode. Man kan håpe på at politikere prioriterer bedre, til de mest

sentrale og viktigste sakene. Man kan også tenke seg at det blir ytterligere delegering av oppgaver for å frigjøre tid, men det er et politisk spørsmål jeg ikke skal ta stilling til.

I og med at politikerne sitter “fanget”, som iverksettere av mange statlige påbud blir kanskje ikke handlingsrommet stort, da de store sakene allerede er avgjort sentralt. I tillegg til alle lovpålagte oppgaver kan staten pålegge kommuner å iverksette ulike reformer, eller så kan midler øremerkes forskjellige formål. Da kan det bli få store saker igjen å avgjøre lokalt. Å være politiker og brenne for de store reformene og ønske store politiske grep når “alt” allerede er avgjort kan bli frustrerende i lengden. Utad kan kommunestyre og bydelsutvalg fremstå som handlingslammede og lite effektive. Tålmodighet og sans for langsomme endringer ser ut til å være egenskaper lokalpolitikere bør ha. Dette kan stå i kontrast med nettdebatten, der man kan være impulsiv og få tilbakemelding raskt. Hvis nettdebatten griper om seg, og en stadig får nye innspill og forslag til endringer, kan det å være politiker bli vanskelig. En oppfordrer til debatt og tilbakemeldinger, men å følge dette opp i praksis, kan bli problematisk.

Kommunene kun en forvaltningsarena?

Mange vil kanskje hevde at kommunene i dag ikke er en politisk arena, men en forvaltningsarena. Det skapes ikke politikk i kommunene i dag. Kommunene er bare en et lokalt nivå for staten, med andre ord er kommunene blitt et iverksettingsarena for statlige påbud og reformer. Lokalpolitikere er i dag kun blitt ombudsmenn for innbyggerne. Politikk skapes i dag på nasjonalt nivå. Hvis man har dette perspektivet, så blir det lite relevant å diskutere politikk på lokalt nivå. Det eneste som er interessant for innbyggere å ta opp med lokalpolitikere er når en er blitt offer for gale forvaltningsvedtak, eller når deres rettigheter ikke er ivaretatt. Dette kan være en av flere forklaringer på hvorfor debatten rundt lokalpolitikk ikke har tatt av.

Medias rolle:

Politikerne må forholde seg til mindre stabile rammer, pressgrupper og kampanjer.

Tidligere ble politikerne stilt til ansvar kun hvert fjerde år. Nå stilles politikerne hele tiden til ansvar. Man kan si at det representative demokrati har endret form. Tidligere hadde politikerne “fritt mandat”. Nå har de “bundet mandat”. De bindes hver dag av massemediene, som fører dem med folkets standpunkter og krever øyeblikkelige svar. Det er mulig at dette gjelder

spesielt for rikspolitikere. Men at det i enkelte saker også er en aktuell problemstilling i kommunale saker, ser jeg ikke bort i fra.

Man ser at politikere må ta i bruk temmelig ekstreme utsagn, ellers drukner det i den store informasjonsflommen, hvis det i det hele tatt blir omtalt i media. Derfor kan man få rare utslag som eksempel at et kommunestyre streiker, eller at noen kommuner vil melde overgang til Sverige. For noen vil slike utsagn fortone seg lite heldige og ikke akkurat være med på øke respekten for de folkevalgte.

Kan forholdet mellom politikere og administrasjon forskyves?

Hvis politikere i utstrakt grad deltar i nettdebatter og bruker mye tid på å svare på e-post, kan de få mindre tid til andre oppgaver. Ombudsmannsrollen kan være under press. En velorganisert administrasjon kan få friere spillerom. Om politikere melder overgang til det elektroniske demokrati og forlater de tradisjonelle kanaler er vel tvilsomt, men for noen kan det være en aktuell problemstilling. Det er vel heller å håpe at nettet kan effektivisere politikernes arbeidsdag og dermed blir mer oppdaterte og slagkraftige.

Innbyggerne i kommunen:

Hva er konsekvensene for dem? Gjennom nettdebatter kan de uttrykke sin mening, kanskje få ut litt aggresjon og frustrasjon, noe man kan se på som ekspressiv deltakelse. Men det er også mulig å komme med innspill til kommunen, ting en er misfornøyd med og ønsker endringer, som kan karakteriseres som instrumentell deltakelse. Da det ikke er noen systematiske tilbakemeldinger på innspill, er det ikke sikkert denne organiseringen av debatten inspirerer til gjentatte innspill på nettet.

Det er mulig med uformell toveis kommunikasjon mellom innbyggere og politikere og administrasjonen i kommunen. På samme måte som telefonen, men det har vist seg at det er lavere terskel å henvende seg på e-post enn det er via telefon og brev. Dette kan ligge i Internettets natur. Denne formen for toveiskommunikasjon kan bli relativt begrenset, da tid spiller en stadig viktigere rolle. Lokalpolitiker kan ikke sitte og korrespondere i hele sin fritid, men tanken om døgnåpne politikere med 24-timers service er god, sett ut fra et ønske om å gjøre politikerne mer tilgjengelige.

Stemme på nettet?

Hvis en ønsker å oppnå høyere valgdeltakelse og legger opp til at man kan diskutere politikk på nettet, er det kanskje å forvente at det også er mulig å stemme ved kommune/fylkesting og stortingsvalg på nettet? I dag er det mulig å forhåndsstemme på Posten. Når man allerede er inne på Kongsbergweben kunne det vært praktisk for mange å stemme samtidig. Alle steder en kan stemme og all reklame for å få stemt, er sannsynligvis med på å øke valgdeltakelsen. Det er ikke alle som husker på å stemme på valgdagen eller på Posten. Nettet vil kunne fange opp en del etternølere, men også de som befinner seg i utlandet eller av andre grunner ikke kan komme seg til stemmelokalet den aktuelle dagen.

Man kan hevde at det å stemme er noe man bør tenke nøye over, det er høytidelig å bruke stemmeretten. Det å stemme over nettet kan være med på å gjøre det mindre høytidelig å bruke stemmeretten. Det er nok riktig at man bør tenke gjennom hva man stemmer på, men om det er nødvendig å ha en egen seremoni, å legge stemmeseddelen i urnen, kan man diskutere. Kanskje noe av det høytidelige er med på å komplisere, slik at folk prioriterer andre ting.

Tilgjengelighet kan være viktig får å få opp valgdeltakelsen. Hvis Internett kan være med på å øke valgdeltakelsen, gjennom lavere terskel for å stemme og bedre tilgjengelighet, så er vel det en styrke for demokratiet?

Individualisering:

Flytting kan medføre et lokalpolitisk tilhørighetsproblem da folk som flytter ofte ikke alltid har like lett for å engasjere seg i lokale forhold. Mangel på tilhørighet og lite kunnskap om lokale forhold kan være forhold som spiller negativt inn med tanke på lokalpolitisk engasjement. Det tar tid å skaffe seg et nettverk hvis man flytter ofte.

Dessuten vil kanskje folk som flytter ofte, ha andre interesser enn lokalpolitikk som førsteprioritet, for eksempel egen jobbkarriere eller studier. Hvis man er i en livsfase der en vet at man kommer til å flytte mye kan det være vanskelig å påkalle det store engasjementet da man vet at ting ofte tar tid innen politikk. Når resultatene kommer kan man ha byttet jobb og flyttet to ganger.

Kort oppsummert har politikernes følgende problemer:

- kapasitetsproblem
- kunnskapsproblem
- organisasjonsproblem

■ prioriteringsproblem

Alt i alt så kan jeg si at min andre hypotese: “Vi får en økt deltagelse i nettdemokratiet over en tradisjonell akse der ressurser og modell i forhold til politikk er viktig.”, verken er blitt styrket eller svekket. Politisk engasjement uttrykker seg i mange kanaler, også gjennom Internett. Temaet “Lokalpolitikk” ble diskutert stort sett av lokalpolitikere på Kongsbergweben. I de andre debattene var politikerne fraværende. Internett er blitt tatt i bruk som et verktøy av mange ressurssterke personer i Kongsberg kommune, men det ser ikke ut til at dette har gitt seg utslag i mer politisk aktivitet generelt, eller på nettet.

7.3 Diskusjon omkring tredje hypotese

Den tredje hypotesen jeg fremsetter er: “Vi får en økt deltagelse i nettdemokratiet over en ny akse der ressurser og modell i forhold til teknologi er viktig.”

Jeg forventet å finne ut, gjennom mine undersøkelser i Kongsberg kommune, at i det er unge, menn, og personer med høyere utdanning som er overrepresentert på nettet. Jeg forventet også at diskusjonen på Kongsbergweben ville være preget av en god del useriøse innlegg under falske navn. Samtidig forventet jeg at en del personer ville legge inn seriøse innspill på nettdebatten, men at aktiviteten ville være for liten til å kunne karakteriseres som en levende debatt.

Det er flere ting som taler for at denne hypotesen ble styrket. Statistikken fra Kongsberg kommune viser de samme tendensene som statistikken fra Norge, at de som har tilgang på nettet generelt sett er unge (tabell 6.8), med høyere utdanning (tabell 6.2) og menn (tabell 6.5). Kjønnforskjellen er til stede, men det er særlig alder og utdanning hvor det er klare utslag. Det samme kan man si om nettdebatten, men her er det få deltakere og tynt datagrunnlag. Noen debatter på Kongsbergweben fungerte, og her var det mange forskjellige som var med. Gjennom intervjuene fikk jeg det inntrykk at en kom i kontakt med personer som en i liten grad ellers kom i kontakt med, unge og teknologiinteresserte.

Ting taler også mot at hypotesen ble styrket. Det er liten kommunikasjon mellom politikere og innbyggere, både på e-post og på nettdebatten. Antall e-posthenvendelser er ikke stort og debatten på Kongsbergweben har ikke tatt av. Etter som tiden går vil nok barrierene for å ta i

bruk nettet, generelt synke. Vi ser av statistikkene at det er spesielt de over 60 år som ikke har tatt Internett i bruk (tabell 6.8). Flere av de intervjuede trakk frem sin egen inkompetanse i bruk av nettet, samt tid til å sette seg grundig inn i teknologien, og at det var en del useriøse henvendelser.

Personlige ressurser:

Hvis det er slik at kommunestyrene rundt i Norge ikke greier å verve de mest ressurssterke, har demokratiet en svakhet. Både ut fra en representativ tankegang, men også gjennom den kompetanse de mest ressurssterke kan bidra med til kommunestyret. Hvis de ressurssterke greier å få utrettet mer gjennom andre kanaler enn gjennom politikken, kan man stå igjen med at politikken blir en kanal for de middelmådige. Gjennom lobbyister og ulike kampanjer kan politikerne påvirkes. De ressurssterke kan engasjere seg, og la lobbyister representere seg i de saker en er interessert i. Når politikerne er mer tilgjengelig (24 timer i døgnet på e-post) vil de også kunne være lettere å påvirke.

Saksorientert politikk:

Mye tyder på at samfunnet er i ferd med å bli avideologisert. Politikk i dag handler mer om saker enn om ideologi. Hvis en ser mer teoretisk på det, kan en ut fra den teorien jeg har valgt å bruke, si: Politikken i dag er mer preget av instrumentell deltakelse enn av ekspressiv deltakelse. Det kan gjøre det fristende, men kanskje også nødvendig for politikere å blande seg opp i administrative saker. Det klare skillet mellom politikk og administrasjon kan settes på mange prøver fremover. Saker som er vedtatt og stemt gjennom i kommunestyret kan i ettertid bli tatt opp av media. Politikerne kan få mange sinte e-poster om forvaltningsvedtak - klagene blir sendt til politikeren, men politisk innblanding i forvaltningen er ikke alltid like populært. Dessuten krever endringer i lovverk og forskrifter tid, noe utålmodige personer som sender e-post kanskje ikke alltid har stor forståelse for. Dermed kommer det tydeligere frem at det ikke er noen sammenheng mellom hvor raskt Internett fungerer og det som kan oppnås politisk på lang (og kort) sikt. Endringer skjer langsomt i politikken i forhold til å sende en e-post. Hvis engasjerte folk er opptatt av de store tingene - kriminalitet, vold, narkotika, helse etc og så ser at kommunepolitikere flytter på tusenlapper i langdryge møter, kan det redusere tilliten til de folkevalgte og det politiske systemet. Slik sett kan engasjementet til interesserte personer settes på prøve.

“Denne saksorienteringen kan tolkes som en mistillit til de tradisjonelle deltakelseskanalene, men henger sannsynligvis sammen med to utviklingstrekk i samfunnet: For det første: Mange politiske debatter er flyttet ut fra lukkede fora og inn i det offentlige rom .... For det annet er det tydelige tegn på at politikken er blitt mer individualisert; personlige ressurser teller mer nå enn tidligere for muligheten til å få gjennomslag.” (Aftenposten 13 oktober 1999)

Politisk innflytelse dreier seg ikke bare om politisk parti-innflytelse, men om kamp om oppmerksomhet og kontroll over meningsdannelsen i medier. Da kan nettet brukes aktivt for å påkalle oppmerksomhet - både ved å ta kontakt med politikere og ved å tipse andre medier. Slik kan man skape blest om et problem man vil ha løst eller ønske om mer ressurser. Sagt på en annen måte: Ved å være modellsterk på teknologi vil man kunne utnytte dette til sin fordel og øke egen gjennomslagskraft. Å være modellsterk på politikk i tillegg, vil ikke være noen ulempe.

Nye typer av organisasjoner:

“Mange av de nye organisasjonene kjennetegnes ved at de er basert på økonomisk støttemedlemskap, og ikke har en demokratisk struktur med aktive lokallag som grunnlag for virksomheten.... profesjonaliserte, aksjonsorienterte og resultatorienterte “non-profit”-organisasjoner av typen Bellona.” (Aftenposten 13 oktober 1999)

Med Internett kan man ha en organisasjon som bare eksisterer på nettet. Å lage en nettside er en relativt enkelt og en billig måte å nå mange med sitt budskap. Slike organisasjoner kan blant annet lage elektroniske underskriftskampanjer. Det forekommer denne type organisasjon og organisering i enkelte, særlig kontroversielle saker. En del er preget av ad-hoc aksjoner der man ønsker å løse én bestemt sak. Etter at saken er løst på en eller annen måte, kan organisasjonen legges ned og nettstedet stenge. Denne type organisasjon kan karakteriseres som instrumentell deltakelse i rendyrket form.

Incentiver

Politikk handler også om endringer, å tørre å gjøre noe nytt. Endringer krever at vi ikke bare skrur på teknologien, men krever også en mental endring - en ny måte å jobbe og tenke på. For eksempel revolusjonerte elektroniske regneark planleggingen i utbyggingsprosjekter, man kan enkelt endre postene i regnskapet. Regneark kan da brukes til å simulere ulike scenarier. Pcen er bare ca 20 år gammel som allment tilgjengelig produkt. Internett er yngre - i alle fall som et kommersielt produkt, en "baby" på mange måter, men det virker som om babyene i dag vokser mye fortere enn før. Internett er på rekordtid kommet inn i hverdagen til mange og er blitt et allment verktøy. Fra telefonen ble oppfunnet, tok det flere tiår før den ble alminnelig. "Det tok radioen 38 år fra den ble lansert til den nådde femti millioner mennesker. For fjernsynets del tok det 13 år. Med World Wide Web tok det fire år." (Eriksen 2001:127) (se også tabell 2.2)

Motstand mot endringer er også en forsvarsmekanisme. For mange er det naturlig å motsette seg endringer, det ukjente og usikre. Det er flere måter endringer kan komme: I antall, i hastighet og i dybde. På mange måter lever alle i konstant endring, en dag er ikke lik en annen. Men det er grader av hvor mye som endres. Noen politikere takler ulikt innhold i den politiske dagsorden greit. Mens andre har spesialisert seg på enkelte felt og finner kanskje endringer vanskeligere. Hvis rammeverket for politikken, beslutningsprosesser, lover og regler blir endret, samtidig som politisk dagsorden er i konstant endring, kan dette være med på å skape en uoversiktlig situasjon. Slik sett kan konstant endring kan skape usikkerhet og manglende tilhørighet. Mangel på endring kan også tolkes som en styrke. Gjennom å være robust i forhold til endringer i omgivelsene kan en vise styrke. Men også i forhold til innbyggernes tillit til at demokratiet som system, virker. Samtidig så bør demokratiet kunne avspeile samfunnet og endre seg i forhold til kravene i tiden. Et "stivnet" demokrati er nok noe få ønsker.

Flere av de jeg intervjuet fremhevet at det var vanskelig å bruke nettet effektivt, og å finne relevant informasjon. På nettet finner man alle typer informasjon om hverandre. Men det er ikke dermed sikkert at Internett er med på å skape en uoversiktlig situasjon. Hvis Internett kun brukes som en tilleggskanal som supplerer allerede eksisterende kanaler, vil nødvendigvis ikke dette, alene, være med på å gjøre hverdagen til politiker mer kompleks. Men hvis Internett brukes på en annen og ny måte i forhold til andre medier og tilpasningen til Internett kommer på toppen av tilpasning til økte krav fra innbyggere og en allerede pågående presse, kan det

være den berømte dråpen om får begeret til å flyte over. Det kan bli altfor slitsomt å være politiker.

Lokkemidler for å ta i bruk ny teknologi:

Bankene har i flere år lokket kundene sine til å ta i bruk nye tjenester blant annet på Internett. Gjennom lavere gebyrer på elektroniske tjenester, samtidig som manuelle tjenester i skranken er blitt dyrere, har bankene lokket stadig flere kunder over på nettbaserte banktjenester. Det er vanskelig å trekke en direkte parallell til politikken, så virkemidlene må kanskje være annerledes. Tilgjengelighet, hurtighet og toveiskommunikasjon kan være stikkord. Så står det igjen å se om dette er tilstrekkelige virkemidler får å aktivisere et lokalpolitisk engasjement i befolkningen.

En “killer application” i forhold til politikk på nettet, er vanskelig å se. Et eksempel på “killer application” kan være SMS på mobiltelefon. Dette er blitt en meget populær tilleggstjeneste, som ikke var tilgjengelig på de første mobiltelefonene. Denne tjenesten skjedde i overgangen fra analog teknologi (NMT) til digital teknologi (GSM). En tilsvarende populær tilleggstjeneste er vanskelig å se i forholdet mellom politikk og Internett. Hva er det som skal til for at nettet blir det mediet som brukes i politikken? Internt i partiene ser det ut til at en har kommet et stykke på vei. Der fungerer til dels debatter og distribuering av informasjon. Utad fra lokalpolitikker til innbyggere er man i startfasen. Kongsbergweben brukes av en del personer men som debattforum har det vist seg vanskelig å få til, i stor skala. Som flere politikere sa i intervjuene, så skulle det ligge til rette for at nettet skulle benyttes i stor utstrekning i Kongsberg kommune, men det har altså skjedd i begrenset grad.

Internt i kommunen kan forenkle administrative rutiner og spare tid og ressurser.

Kan det være å bestille hjemmehjelp via e-post? Dette er servicetilbud og ikke “ren” politikk eller debatt. Betaling eller skatterabatt for de som deltar aktivt politisk? Hva med mer direkte demokrati, legge ut spørreskjema? Kanskje man kan bruke nettet til politiske eksperimenter? Politikerne spør: Vi har her fem oppgaver, men kun penger til to - Hva skal vi velge? Send inn din stemme!

Hvis politikerne er enige om at det virkelig er viktig å engasjere folk - så må man forvente at de gjør forsøk på å få det til. En kan ikke ene og alene etterlyse mer engasjement om

lokalpolitikken. Det er vanskelig å se at engasjementet skal øke, uten at en ser at det gjør en forskjell, både for meg og andre, at jeg engasjerer meg i lokalpolitikken.

Modellteorien

Hvis vi anvender modellteorien fra kapittel 4.6, på teknologisk modellsterke

Kan legge til rette for system som er lette å bruke for en erfaren bruker, men som kan virke vanskelig å bruke for en uerfaren bruker. Dernest kan de modellsterke på teknologi argumentere for de tekniske løsningene som fungerer, og dermed legge mer vekt på dem, både økonomisk og innholdsmessig, enn andre kanaler. De modellsterke på teknologi kan dermed greie å bygge opp et system som gangner dem selv. For en uerfaren eller ny nettbruker, kan det virke komplisert og vanskelig å bruke de tekniske løsningene.

Hvis vi ser nærmere på Kongsbergweben kan en se at det er ulike tekniske løsninger. La meg ta tre eksempler.

1. For å en vanlig nettbruker, som lurer på hva som skjer i Kongsberg kommune, vil det være naturlig å logge seg på hjemmesidene til kommunen. På startsidene til Kongsberg kommune kan en lese nyheter og annen generell informasjon.
2. For den litt mer drevne bruker, som ønsker å debattere lokalpolitikken i kommunen, kreves det at en klikker på kommunevåpenet for å komme inn på kommunens sider. Deretter må man klikke på debatt og så til den ønskede debatt, for deretter å skrive innlegget en ønsker å sende, inn i et skjema. En uerfaren bruker vet kanskje ikke at det er noe som heter nettdebatt i det hele tatt, og hvis han skulle finne fram til debattsiden, kan denne debattformen kanskje virke noe fremmed.
3. Et tredje og siste eksempel er personen som ønsker å lese bakgrunnsinformasjon og saksdokumenter til en politisk sak. Dette gjøres ved hjelp av dokumentutveksling. De dokumentene en kan laste ned fra Kongsbergweben er ikke tilrettelagt eller redigert spesielt men tanke på nettbruk. Det er mulig å foreta søk i dokumentene, som i utgangspunktet ligger i som egne filer, sortert etter dato. De ønskede dokumenter lagres på pc-en og åpnes i Word. Det er ikke sikkert at dette den perfekte løsning for en uerfaren bruker.

Disse tre eksemplene viser i stigende rekkefølge hvordan en kan tilrettelegge for teknologisk modellsterke. Jo mer aktiv en innbygger ønsker å være i forhold til kommunen og lokalpolitikken, jo vanskeligere virker det å bli, på grunn av nettløsningene. På den annen side

er det kanskje å forvente at de som er interessert i lokalpolitikk og har noe på hjertet, også tar seg tid til å sette seg inn i de tekniske løsningene, slik at en kan bruke nettet på en effektiv måte. Men uansett kan det virke relativt komplisert å være engasjert i lokalpolitikk, hvis en bare skal bruke Internett som medium, og er en uerfaren bruker. Personer med god utdanning, med god oversikt over politikk og som i tillegg har godt innblikk i teknologi og Internett, vil kunne bli en elite i nettdemokratiet. Men det er avhengig av at Internett blir det demokratiske debattfora nummer en, noe som mine funn viser at ikke er tilfelle.

Kort oppsummert, kan en si at min tredje hypotese her styrket seg noe. Det er flere ting som taler for at det er teknologiinteresserte som har tatt Internett i bruk. Personer over 60 år bruker nettet fraværende innen nettbruk. Samtidig ser en at det er de med mest ressurser som har tilgang og bruker nettet mest.

7.4 Funns av interesse som ikke er direkte relatert til hypotesene

Det er uklart hvordan interaksjon med publikum skal administreres og organiseres. Statusen på innlegg i nettdebatter og e-post er uklar. Hvordan skal disse behandles - er de å betrakte som avisinnlegg eller er det en form for høring etc? Rutiner rundt arkivering og sikring av denne informasjonen virker uklar. Gjennom intervjuene fant jeg også ut at det er tvil innad i kommunen på dette feltet, noen betraktet e-post som et skriv og ville ajourføre det på vanlig måte. Noen betraktet e-post som et avisinnlegg, mens andre oppfattet e-post som en form for telefonsamtale, eller noe midt mellom en telefonsamtale og et avisinnlegg. Det står heller ikke på nettsidene hvordan de innleggene som kommer, vil bli behandlet.

Det er ikke innarbeidet noen retningslinjer for nettbruk i arbeidsinstrukser eller liknende. Det ser ut til at det er behov for en opplæring på gjeldene regelverk omkring denne problematikken. Det er også ut til at det trengs en bevisstgjøring om hvordan den nye teknologien skal brukes, både for å følge lover og regler, men også for å utnytte Internett og dets muligheter på en enda mer effektiv måte.

Jeg nevnte et eksempel fra Barne og Familiedepartementet i kapittel 2.6. Jeg kan trekke noen paralleller til dette når jeg analyserer debatten på Kongsbergweben.

Dette viser hvilke problemer man kan komme opp i hvis det ikke er avklart hvordan innlegg skal behandles. Mange ulike aspekt kommer inn her, personvern, arkivering av innlegg, innsynsrett osv. Departementet satte i gang et prosjekt de ikke hadde sett rekkevidden av, og resultatet ble at man lot være å svare de som hadde sendt inn svar. Folk la ut om svært personlige forhold og administrasjonen i departementet visste ikke hvordan man skulle behandle og organisere tilbakemeldingene. Man lot være å svare på de personlige besvarelsene og vred seg unna problemstillingen på denne måten. Man kan si at det var uheldig, men det var kanskje det beste ut fra situasjonen. Man har forhåpentligvis lært noe om hvordan man ikke skal organisere netthøringer for fremtiden.

Ser man på debatttemaene på Kongsbergweben kan man se at de er lite som kan kalles personlige tema. Om dette er en tilfeldighet har jeg ikke kartlagt, men det inngår heller ikke direkte i kommunes oppgave å løse personlige problemer. Det er det nok av spesialiserte nettstedet som kan ta seg av debatt om personlige tema. Det finnes nettsteder der man kan diskutere personlige forhold, blant annet under temaene helse, legemidler, psykiske lidelser, vansker i parforhold, listen kan gjøres meget lang. Noen slike nettsteder garanterer anonymitet i nettdebatten på sine sider, mens andre ikke nevner slike problemstillinger i det hele tatt. Sett fra nettbrukeres side er det nok ønskelig med anonymitet hvis man skal diskutere personlige problemer på nett. Dette kan gjelde i forhold til alle andre nettbrukere og i forhold til de som eier nettstedet.

Anonymitet:

I en nettdebatt vil man kunne få en blanding av seriøse og useriøse innlegg. Det som er spesielt med Kongsberg kommunes debattsider, er at seriøsiteten er relativt høy. Det er få anonyme innlegg, og de fleste har undertegnet med fullt navn. Det er et fåtall som har også undertegnet med et med «Ole Brum» eller liknende. Det kan det være et problem at brukerne kan være anonyme eller utgi seg for å være noen andre enn de egentlig er. Dette kan gjøres som en spøk, at man utgir seg for å være Ole Brum, Kongen eller liknende. Men det kan også gjøres mer ondskapsfullt hvis folk ønsker å sverte en person. Man kan tenke seg at noen kan legger inn innlegg i andres navn og mener noe på vegne av denne personen. Vi har sett eksempler på slike ting, manipulering av bilder, uoffisielle nettsider etc. Stort sett har dette gått ut over kjente personer. En del av dem har brukt mye tid og ressurser for å få slike ting fjernet fra nettet. Det kan utløse både advokatbistand og rettssaker. Om den jevne lokalpolitiker i Kongsberg

kommune har tid og krefter til å tilbakevise falske innlegg og meninger, skal jeg ikke ta stilling til. Det er heller ikke blitt noe problem foreløpig. På den annen side er det sikkert morsommere å legge ut manipulerte bilder av Kongen eller Dronningen på nettet, det er flere som vet hvem de er, og det kan sikkert skape såpass blest at det også havner i avisen eller på TV, noe som kanskje nettopp var målet.

Redaktøransvar

Skal man godta anonyme innlegg og hvordan skal disse i tilfelle besvares og behandles? I avisene godtas anonyme innlegg, redaktørene vet hvem som er avsender, men på trykk forekommer det nesten daglig avisinnlegg fra "HF fra Toten" eller "sint pensjonist". På nettet blir dette litt annerledes da man ikke har noen redaktør i vanlig forstand. Man kan tenke seg at en redaktør leser gjennom alle innlegg før de legges ut på Kongsbergweben, men dette kan bli både dyrt og ressurskrevende. Dessuten skal vel også redaktøren kunne etterprøves om gjeldende retningslinjer er blitt fulgt etc.

Alternativt kan man tenke seg et elektronisk filter, som slår ut på spesielle ord og uttrykk. Det blir alltid et spørsmål om hvilke kriterier en skal en sensurere ut fra. Det er også et problem for et elektronisk filter å tolke ulike innlegg. Hva er seriøst ment og hva er ironisk? Skal filteret slå ut slik at det kun sensurerer bort straffbare uttalelser, eksempelvis oppfordring til kriminelle handlinger, grove rasistiske uttalelser eller skal det slå ut på det man anser som "upassende"? Hva med alle grensetilfellene? På den annen side - Hvem skal eventuelt ta ansvaret for at ingenting skal sensureres. Hva skjer hvis debatt tar helt av, slik at den blir en belastning. Man kunne tenke seg at en nynazistisk gruppe finner ut at Kongsbergweben er et bra sted å diskutere og fremme sine synspunkt. Kan man godta en debatt helt uten sensur når det foregår på debattsidene til Kongsberg kommune?

I en demokratisk opplæringsprosess:

Det kan være lurt at man har en nettdebatt hvor man kan skrive hva man vil. Slik sett er det ingen hinder for å engasjere seg politisk, og interessen for politikk kan tenkes å øke. Dermed kan nettdebatten brukes som en demokratisk opplæringskanal. Hvis man tar dette som utgangspunkt, velger man å se bort fra uheldige konsekvenser som kan komme, forflatning av debatten, grovt og usaklig språk etc. En debatt forutsetter at det er uenighet mellom minst to parter. Da kan det også komme argumenter og språkbruk som ikke alltid faller like heldig. På

mange måter er dette en del av en debatt. Hvis en ønsker at politisk debatt på nettet skal være med på å skape interesse for politikk og dermed også økt valgdeltakelse, må man kanskje tåle at nettdebatten blir opphetet innimellom. Debatt er noe annet enn reklame for politiske partier. Jeg har registrert at noen innlegg fra lokalpolitikere, under temaet “lokalpolitikk” også er trykket i lokalavisen. (se også kapittel 8). Da fungerer debatten på nettet kun som enveiskommunikasjon og nettet blir en ekstra kommunikasjonskanal for et politisk budskap.

Eget initiativ:

Jeg vil også fremheve at det å ha tilgang til Internett er noe man må skaffe selv. For de som ikke får tilgang til nettet via arbeidsgiver eller studiested, vil det for noen rett og slett være et kostnadsspørsmål å kunne delta i nettdemokratiet. Pc og nettilknytning er ikke gratis, selv om konkurransen er stor og prisene under press. Selvfølgelig kan man benytte gratistilbudet som blant annet er på biblioteket, men vil man være en aktiv bruker så er ikke sikkert dette er en tilfredsstillende ordning. Man er prisgitt bibliotekets åpningstider hvor muligheten for å sitte utover i de sene nattetimer er begrenset. Samtidig er man avhengig av at maskinene ikke er opptatt av andre brukere. For noen brukere vil bibliotekets Internetttilbud være tilstrekkelig til å sjekke e-post og lese litt på nettavisene. For mer tidkrevende bruk, eksempelvis å laste ned og lese kommunale dokumenter og deltakelse i nettdebatter er det ikke sikkert at et par timer på biblioteket ukentlig er tilstrekkelig. Dessuten kan det være et praktisk spørsmål for noen, med lang reiseavstand og begrenset kollektivtilbud. På en høstdag med ufyselig vær, frister det nødvendigvis ikke å vente på bussen til biblioteket.

Lokalpolitikk vs rikspolitikk

Det er mulig at lokalpolitikken drukner i skyggen av rikspolitikk. Informasjon og interesse er ofte rettet mer mot utenriks- og rikspolitikk enn lokalpolitikk, særlig i store medier, eksempelvis TV2, VG og Dagbladet. Lokalpressen blir liten og er til dels holdt oppe gjennom pressestøtte. Det er ikke nødvendigvis det rette utgangspunkt for å skape blest om lokalpolitikk. Det er kanskje lett for mediene og partiene å bruke kjente ansikt under en valgkamp. Dermed kan forskjellen mellom kommune/fylkestingsvalg og stortingsvalg bli liten, hvis man ser på mediedekningen. Partiledere stiller til debatt på tv og uttaler seg til riksdekkende aviser ved et kommune/fylkestingsvalg. Dette kan fortone seg noe merkelig, da det er lokalpolitikkerne som skal velges, og de konkurrerer om oppmerksomheten i riksmediene, en konkurranse de ikke er dømt til å vinne.

Samtidig skal man ikke overdrive betydningen av å komme frem i riksmidlene. Det er tross alt på lokalplan at lokalpolitikere arbeider og det er også her de skal gjenvæles. Norge er et avisesende folk og har mange lokalaviser. Samtidig finnes det en rekke lokalradioer og lokaltv-stasjoner. Her er det nok lettere for en aktiv lokalpolitiker å få profilert seg, enn i riksmidlene. Gjennomslagskraften er nødvendigvis ikke større selv om saken blir omtalt i riksmidlene. En lokal sak kan dekkes over flere sider i en lokalavis, mens samme sak kanskje resulterer i en notis i Aftenposten.

Men uansett om konkurransen om oppmerksomheten i midlene er stor, så vil de som kjenner det politiske system og som er modellsterke på politikk, ha en fordel, uansett om de fremmer sine synspunkt via riksmidlene eller i lokale media. Internett er i denne sammenheng demokratisk på den måte at en selv kan ta de initiativ som trengs for å fremme sine synspunkt, man dette krever en del teknologisk innsikt, noe som fremmer de modellsterke på teknologi.

Som lokalpolitiker er det mulig å få profilert seg på nettet, lage egen hjemmeside eller lage attraktive og spennende nettsider tilknyttet det lokale partilaget. Man står da helt fritt til hva som skal legges ut av opplysninger og hvilke tjenester en ønsker å tilby. Om det på disse sidene er mulig med debatt eller e-post direkte til den enkelte politiker er opp til de som lager nettsidene. Fordelen med å gjøre det på denne måten, er at redaktøransvaret ikke ligger på noen andre enn en selv. En kan selv bestemme innholdet og vinklingen. Den lokalpolitiker som behersker å bruke nettet og samtidig er ivrig og aktiv politisk har med andre ord muligheten til å komme langt i ett nettdemokrati.

Færre stemmer = manglende engasjement?

Trenden med at stadig færre stemmer ved valg og da særlig de unge, er noe politikerne må ta på alvor, men det er ikke sikkert at det er hos ungdommen feilen ligger. Det er ikke slik at ungdom ikke er politisk engasjert. Det er mange eksempler på det motsatte, blant annet Attack og Natur og Ungdom. Det er heller interessen for partipolitikk som svikter. Mange er kanskje mer opptatt av resultater enn det politiske spillet. Det å diskutere kommuneøkonomi er nok ikke det mest engasjerende, og det viser kanskje noe av problemet - at innpakningen kanskje må bli annerledes hvis interessen, særlig blant unge, skal vekkes. Derfor kan Kongsbergveben være med å vekke interessen for politikk blant unge, Kongsberg kommune møter ungdommen på nettet, der mange ungdommer er. Flere kanaler der politikk kan diskuteres kan gi økt

interesse for politikk, i det minste kan det gjøre politikken mer synlig. Men Internett er enormt og størrelsen vokser daglig. Det skal godt gjøres at flertallet av innbyggerne i Kongsberg kommune, har Kongsbergweben som sitt førstevalg når man er på nettet.

Konsekvensanalyse:

Det virket som det var mangelfull utredning av konsekvenser av å gå på nettet, en konsekvensanalyse (hva ønsker vi å oppnå og hvilke ressurser trengs både politisk og teknologisk og hvordan gjennomføre dette). Hva er konsekvensene for det politiske miljø? Det er mulig man står lettere til for hogg, mulighet for innflytelse fra minst ønskede personer, bli ytterligere presset fra ulike grupper og dermed en mer vinglete politikk, populisme og symbolpolitikk. Samtidig har politikerne fått et redskap i Internett for å markedsføre seg selv og sitt engasjement. Det å være synlig i dagens mediesamfunn er nok viktig, enten det gjelder tv, radio eller Internett.

Endringer:

Et annet moment er om det er behov for administrative og organisatoriske endringer. Dokumenter er blitt gjort offentlige i elektronisk form på Kongsbergweben, men bortsett fra det er det ingen omorganisering i Kongsberg kommune som følge av at kommunen har gått på nett. Hvis dette tar av, slik at nettdebatten blir svært livlig og at det strømmer på med e-poster, kan omorganisering bli nødvendig. En situasjon der e-poster strømmer på og ikke blir besvart, er nok ikke ønskelig. Resultatet kan bli å ansette sekretærer, som kan svare på enkle spørsmål, mens mer kompliserte spørsmål sendes til rette instans. En annen mulighet, er å si henvendelser kvalitativt, der en kun svarer på seriøse henvendelser og resten ignoreres. Hvem, hvordan og på hvilket grunnlag dette skal gjøres, blir da et spørsmål.

I fremtiden vil sannsynligvis Internett brukes til å håndtere mere informasjon og kanskje også nye former for informasjon. Enkel saksbehandling, elektroniske skjema som behandles automatisk er kanskje noe som blir vanlig. Det kan bidra til å holde administrative utgifter i sjakk. Søknader i ulike varianter kan i fremtiden tilrettelegges for nettet. Arkivering og journalføring vil kunne skje automatisk. Dette kan føre til at administrasjonen frigjør tid til andre formål, som blant annet kan brukes til å støtte politikerne.

8 Konklusjoner

Dette kapittelet kan også leses som en kort oppsummering av hele oppgaven.

Mange av mine antagelser om deltakelse ble bekreftet. De unge var mer på nett enn de over 60 år, menn var mer på nettet enn kvinner, samt at de ressurssterke med høyere utdanning var mer på nettet enn de med lavere utdanning. De som var i jobb hadde høyere nettilknytning enn de som var utenfor arbeidslivet. Debatten på Kongsbergweben var det relativt få som hadde vært inne på. Dette kan kanskje også sees som en måte som avspeiler interessen for lokalpolitikk generelt.

Jeg har skilt mellom ekspressiv og instrumentell deltakelse. Det har i nettdebatten vært eksempler på begge former for deltakelse, men det virker ikke som en generell debatt omkring et vidt tema har fungert særlig bra. De debattene som fungerte best var de som var relativt avgrensede tematisk og hvor det var en motpart som fulgte opp og besvarte innlegg, ref debattene om lokalavisen.

Jeg har redegjort for de modellsterke og de modellsvake, men jeg har ikke noe belegg for å si at de modellsterke direkte har påvirket de modellsvake. Jeg har antydnet at det kan være lettere på noen felt, nettets åpenhet og effektivitet, men motsatt at man ikke har noen filtre - at "hele verden" ligger åpen - at man kan hente informasjon fra mange ulike kilder. Men jeg har også antydnet at de modellsterke kan være med på å styre informasjon, hva som legges vekt på, hva som tas med og hva som utelates. Slik sett kan de modellsterke være premissleverandører.

Samtidig viser det seg at de ressurssterke i større grad har tatt Internett i bruk. Det virker som om de modellsterke på teknologi har en fordel i nettdemokratiet, mens de modellsterke på politikk i liten grad har deltatt i nettdemokratiet, blant annet gjennom debatten på Kongsbergweben. Det offentlige rom vil nok være dominert av en elite, de som behersker retorikken og språket, de som når gjennom i massemediene, personer med ekspertise og kunnskap og de som behersker ny teknologi. Det jeg kan si er at modellsterke på teknologi har en fordel i et nettdemokrati. De som i tillegg er modellsterke på politikk, har en fordel.

Taperen og vinneren i nettdemokratiet

Hvis man slår sammen det tre hypotesene og kombinerer dette med teorien jeg har valgt å bruke, vil man kunne kåre en vinner og en taper i et nettdemokrati. Denne tabellen vil samtidig oppsummere noen av mine viktigste funn. Dette er en tabell som har satt mine funn på spissen og for mer utfyllende kommentarer viser jeg til kapittel 7.1, 7.2 og 7.3.

Tabell 8.1 Taperen og vinneren i nettdemokratiet

Taperen i nettdemokratiet	Vinneren i nettdemokratiet
Over 60 år	Under 40 år
Kun grunnskole	Utdannelse på universitet eller høyskole
Kvinne	Mann
Modellsvak på politikk og teknologi	Modellsterk på politikk og teknologi
Ekspressiv deltakelse	Instrumentell deltakelse
Ikke fokusert på bestemte deler av beslutningsprosessen	Konsentrert om én fase i beslutningsprosessen, kanskje særlig vedtaksfasen

Som vi ser av tabellen er det flere moment som er vanskelig å gjøre noe med for å komme på vinneren. Kjønn og alder er vanskelig å gjøre noe med. Utdanning og å bli modellsterk tar gjerne mange år. Dermed står vi igjen med to moment en kan gjøre noe med. Å legge til rette for en debatt som er konkret (instrumentell) og i forbindelse med et kommende vedtak kan være en vei å gå. En annen måte vil kunne være å tilrettelegge for debatt, innrettet spesielt på de som i denne tabellen er oppført på tapersiden.

8.1 Avsluttende kommentarer - hvordan få et fungerende nettdemokrati?

Jeg vil avslutningsvis komme med noen refleksjoner over bruken av Internett i kommuner og om hva som kan være med på å få en fungerende nettdebatt.

I dag er det slik at bare en liten del av de som har nettilgang bruker dette aktivt i forhold til politikk. Dette er noe som kan endre seg. Om noen år er det kanskje motsatt, da bruker

kanskje de fleste nettet som en påvirknings og informasjonskanal i det kun et lite mindretall ikke er «på nettet».

Internett har hatt andre konsekvenser enn det man forutså bare for få år siden. Noen ting er enkelt og greit å gjøre på nettet - eksempelvis banktjenester, aksjekjøp og kjøp av feriereiser. Andre ting er mindre aktuelt eksempelvis kjøp av bil, stereoanlegg og mat. Noen ting forenkler - å slippe og gå i banken, men andre varer vil man se før vi kjøper. Det er en parallell her til politikken. Vi kan se på nettet og sende spørsmål om barnehaveplass til kommunen, sende en e-post og klage på en kommunal tjeneste, eller laste ned et skjema om byggesaker. Diskutere gjør vi kanskje lettere med tale og i møte med personer, enn vi gjør via et tastatur og skjerm. For mange er nok det personlige samspillet viktig. Kontakt og nærhet kan være viktig for å skape tillit. Internett kan skape fremmedgjøring: Jo mer Internett i kommunen, jo mer isolert og fjerne er politikerne og jo større avstand er det til folket. Internett kan bli en ny form for isolasjon der politikere sitter på kontoret og sender e-post i stedet for å være ute blant folk.

Internett er allerede en viktig informasjonskanal og kommer nok til å forbli viktig i tiden som kommer. Derfor bør alle kommuner være representert på nettet. Jeg ser for meg Internettsider der kommunene kan presentere aktuelt stoff, kontaktpersoner med telefonnummer/e-post, hvem gjør hva, en samling av ofte stilte spørsmål med svar, presentasjon av politikere og administrativt ansatte med telefonnummer og e-post og kanskje saksbehandling på nettet - skjema for utfylling og nedlastning. Dette siste er nok noe som krever mer arbeid enn de punktene som er nevnt først. Dette er omlegging av administrative rutiner og her kommer det inn andre hensyn som personvern og fremtidig teknologi som elektronisk signatur etc.

Internett har et stort potensiale og har mange fordeler. Det er enkelt, raskt, det er toveis, det er globalt og demokratisk. Internett er kommet inn også i skolen, og for fremtidige generasjoner kommer kanskje nettet til å bli like alminnelig som telefon er i dag. Internett er på mange måter fremtiden, opplæring både rent teknologisk men også som demokratisk kanal, kan bli viktig.

Så hvor stort er kommunens handlingsrom?

Hvilke behov har vi for å kontakte politikere i kommunen? - Hvor mye og i hvilke saker?

Mange oppgaver kommunen har, er statlige påbud og der fungerer kommunen som statens forlengede velferdsarm, eksempelvis til skole og helsetjenester. Gjennom medlemskap i ulike

interesseorganisasjoner kan det være behov for kontakt med kommunen, eksempelvis: idrettslag, musikkorps, bygdelag og ulike kulturaktiviteter. Og som enkeltpersoner møter vi kommunen i mange ulike sammenhenger.

Men for at Internett skal fungere som debattfora i kommunene, er nok noen kriterier viktige. En strategi som kan være fruktbar er: enkle budskap og få budskap. Å diskutere politikk generelt på nettet kan nok være interessant for mange, men nytteverdien av dette for kommunen kan nok være noe mer tvilsom. Opp mot et valg er det nok en del innbyggere som lurer på hva de ulike politikerne står for, så her kan nok Internett være en informasjonskanal. Dessuten kan man i bestemte saker - gjerne kontroversielle - debattere på nettet. Her kan man se konturene av et mer direkte demokrati der innbyggere kan ta stilling til bestemte saker. Kanskje flere lokale folkeavstemninger kan være med på å løfte interessen for lokalpolitikk? Nettdebatter som en oppfølging fra andre medier - lokalpresse lokalradio etc. Kanskje det er slike kampanjer som skal til for å skape politisk interesse lokalt.

Det er bra å forsøke noe nytt. Selv om det ikke alltid lykkes 100% er det bra er at man forsøker. Det er jo det dette prosjektet også har vært - et forsøksprosjekt. Men det viser også at man er selvkritiske og ikke er fanget av eksisterende system og rutiner. Det å ikke prøve noe nytt, ville være synd for Kongsberg kommune og for lokaldemokratiet. Internett inngår i dette ved at man er representert i nye medier.

9. Kilder:

Bokreferanser:

Aschehoug og Gyldendals Store norske leksikon (1997) Oslo: Kunnskapsforlaget

Bråten, S. (1983)

“*Dialogens vilkår i datasamfunnet.*” Oslo Bergen Stavanger Tromsø: Universitetsforlaget

Eriksen, Thomas Hylland (2001)

“*Øyeblikkets tyranni.- Rask og langsom tid i informasjonsalderen.*” Oslo: Aschehoug

Holman V. (1999) «*Kommuner og lokalsamfunn på internett*» Oslo: Kommuneforlaget.

Jacobsen, D. I. (1997)

«*Administrasjonens makt og forholdet mellom politikk og administrasjon*» Bergen: Fagbokforlaget

Jensen, T. Ø. (1997)

“Internett og det lokale demokratiet” i: *Lokaldemokratiet status og utfordringer*, redigert av Offerdal, A og Aars, J, 165-187, Oslo: Kommuneforlaget

Jensen, T. Ø. m.fl. (2000)

“*Internett i lokaldemokratiet*” Oslo: Kommuneforlaget

Lafferty, W. M.(1983)

«*Deltakelse og demokrati Momenter i en uendelig dialog*» I *Deltakerdemokratiet* redigert av Trond Bergh. Oslo: Universitetsforlaget

Offerdal, A. (1991)

«*Kommunepolitkaren - rolleforventning og røyndom*» i: Naustdalslid, Jon (red) «*Kommunal styring*» Oslo: Det norske samlaget

Schmidtke, O. (1998)

«*Berlin in the Net*» I: *Cyberdemocracy*, redigert av Tsagarousianou, R. m.fl, 60-83 London og New York: Routledge

Artikler:

«*Impact of the emerging information society on the policy development process and democratic quality*» OECD (1998)

Notat:

Methlie, L. B.

«*IT støtte for ledelse og beslutningstaking*» Notat:18.08.96

Internettkilder:

Aftenposten 12. november 1999 kronikk av Dag Asbjørnsen og Elisabeth Staksrud "Hvem skal sensurere Internett?" <http://www.aftenposten.no/meninger/kronikker/d109557.htm>

Færre bruker stemmeretten, Ukens statistikk nr. 7, 1996 SSB http://www.ssb.no/www-open/ukens_statistikk/utg/9607/2.html

Gallup InterTrack november 2001 Norsk Gallups hjemmesider: <http://www.gallup.no/>

Jevnaker kommunes hjemmeside: <http://www.jevnaker.kommune.no/>

Kommunenes sentralforbunds hjemmeside: <http://www.ks.kommorg.no/>

Kongsberg kommunes hjemmeside: <http://www.kongsberg.net/>

Nettavisen Man 1. Februar 1999: http://www.nettavisen.no/it_nyheter/53610.html

Uranienborg Majorstuen bydel hjemmesider
<http://www.oslo.kommune.no/kompekere/uramaj.htm>

Sosialisering og gruppedannelser på internett - Cyber-communities, MMI:2000)
<http://www.mmi.no>

Teknologirådet 23.09.97 <http://www.ing.dk/tekraad/projekt/pbtelede.htm>

Troms fylkeskommunes hjemmesider: <http://nettaktor.troms-f.kommune.no/>

Statistisk Sentralbyrås hjemmesider: <http://www.ssb.no/>

Statskontorets hjemmesider <http://www.statskontoret.se/>

United Nations Statistics Division
http://unstats.un.org/unsd/mi/mi_series_results.asp?rowID=608

Öppna system 2 1996 <http://www.statskontoret.se/>

Andre kilder:

Kapital data nr 9 2000

Aftenposten 13 oktober 1999 - Kronikk av Ellen Rømming "Deltakelse og makten i det offentlige rom"

Aftenposten 28 mars 2001 artikkel "Maktutøvelse skjules ved hjelp av e-post."

10. Vedlegg:

Spørsmål stilt i første intervjurunde

Innledende:

1. Hvordan bruker du Internett i din jobb?
2. Hva er din rolle i dette prosjektet?
3. Er oppgavene innenfor Internett den del av den vanlige jobben eller er det preget av eget initiativ (110% stilling)
4. Følger det klare arbeidsinstruksjoner eller for hvordan Internett skal brukes i din stilling?

Effektivitet eller merarbeid

1. Forenkler eller kompliserer dette nye mediet din jobbhverdag?
2. Har informasjon/synspunkter man har fått via nettet ført til endringer i politiske beslutninger?

Kommunens interne liv

1. Er kommunens Internettsatsning preget av å være et Internett verktøy for bruk av kommunens ansatte/politikere eller er det et eksternt verktøy for å aktivisere kommuneinnbyggere?
2. Lukkes de politiske prosessene (kun e-post internt i kommunen) eller fører eksempelvis e-post til økt kontakt med innbyggere?

Prosedyrer

1. Er det endringer i den demokratiske organisering? (netthøringer, å sende ut informasjon elektronisk eller)
2. Har noen (politiske/administrative) rutiner endret seg som følge av bruk av Internett (offentliggjøring av dokumenter, innsyn i politiske prosesser?)

Deltakelse

1. Har Internett skapt nye former for kontakt og debatt (engasjerer politikere/administrasjonen seg i eksempelvis nettdebatter)?

2. Hvordan ser men på politiske synspunkter som kommer via nettet opp mot behovet for politisk styring?
3. Har avstanden mellom innbyggere og politikere/administrasjonen endret seg på noen måte som følge av Internettbruk?

Fremtiden

1. Hvorledes forestiller du deg bruken av Internett fremover i et vidt perspektiv?

Vedlegg 2

Spørsmål andre i første intervjurunde

Generelle spørsmål:

Innledende:

1. Hvordan bruker du internett i din jobb?

Effektivitet eller merarbeid

1. Forenkler eller kompliserer dette nye mediet din jobbhverdag?

Kommunen:

1. Er kommunens Internettsatsning preget av å være et internett verktøy for bruk av kommunens ansatte/politikere eller er det et eksternt verktøy for å aktivisere kommuneinnbyggere?
2. Lukkes de politiske prosessene (kun e-post internt i kommunen) eller fører eksempelvis e-post til økt kontakt med innbyggere?

Deltakelse

1. Har internett skapt nye former for kontakt og debatt (engasjerer politikere/administrasjonen seg i eksempelvis nettdebatter)?
2. Har avstanden mellom innbyggere og politikere/administrasjonen endret seg på noen måte som følge av Internettbruk?

Internett: Spørsmål til politikere som har vært mer eller mindre aktive i nettdebatter.

Generelt:

1. Brukte du internett i eksempelvis valgkampen?
  2. På hvilken måte, internt eller eksternt?
- Eventuelt, hvorfor ikke?

Innhold/tema i debattene:

1. Hva ble diskutert? Internt/eksternt i kommunen eller rikspolitik?

2. Hvem deltok i debattene?
3. Hvordan var utbyttet av debatten?

Formål:

1. Hva var formålet med å diskutere på nettet? Verve velgere?/reklame for partiet?/opplyse velgere?

Feedback:

1. Har du fått respons fra andre politikere/innbyggere om en pågående debatt på nettet?

Nytte:

1. Ble ting diskutert på nettet tema/type debatt som ellers ikke ville vært diskutert?
2. Andre deltakere enn i den «vanlige» politikkdebatten?
3. Andre argumenter/debatteknikker enn «vanlig»?
4. Tok du med deg argumenter inn til videre debatt eller i politiske beslutninger?
5. Hva slags påvirkning kan en slik debatt ha?
6. Hvordan oppfattet du debattformen? Debatt i seg selv/unyttig krangling eller vettuge/viktige debatter?

Eventuelt, noe usagt? Hva med fremtiden?